

Müge DENİZ tarafından hazırlanan KENTSEL PEYZAJ VE KENTSEL GÖRÜNÜM KORUMA ÇERÇEVESİ KARŞILAŞTIRMALI BİR MODEL İSTANBUL/ROMA adlı bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

.....
Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : : Prof. Dr. Güzin KONUK

Üye : Prof. Dr. Gülşen ÖZAYDIN

Üye : Prof. Dr. İclal DİNÇER (Y.T.U)

.....
.....
.....

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

**T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KENTSEL PEYZAJ VE KENTSEL GÖRÜNÜM KORUMA ÇERÇEVESİ
KARŞILAŞTIRMALI BİR MODEL
İSTANBUL / ROMA**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Şehir Plancısı Müge Deniz**

Anabilim Dalı: Şehir ve Bölge Planlama

Kentsel Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Güzin KONUK

MAYIS 2012

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanmasında çok değerli ve önemli fikirleri ile bana katkıda bulunan, Kentsel Planlama, Kentsel Tasarım alanında ufkumun genişlemesini ve Planlama disiplinine farklı açılardan bakmamı sağlayan bana farklı bir vizyon kazandıran Prof. Dr. Güzin Konuk ‘ a teşekkürlerimi sunarım. Çalışma sürecinde benden desteğini esirgemeyen La Sapienza Üniversitesi’ndeki arkadaşlarıma ve hocalarıma teşekkür ederim.

Ve çalışma sürecinde maddi manevi yanımda olan hayatım boyunca verdiğim her kararda beni destekleyen aileme teşekkür ederim. Onlar olmadan bu çalışma eksik kalırdı.

Müge DENİZ

Mayıs 2012

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ.....	v
ÖZET.....	viii
ABSTRACT.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. KENTSEL PEYZAJ KAVRAMI KENTSEL BELLEK VE KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE KENTLER.....	4
2.1.KENTSEL PEYZAJ KAVRAMI.....	4
2.1.1. PEYZAJ KAVRAMI.....	4
2.1.2. DOĞAL VE KÜLTÜREL PEYZAJ KAVRAMI.....	5
2.1.3. KENTSEL PEYZAJ.....	6
2.2.KENTSEL BELLEK KAVRAMI.....	7
2.3.KÜRESELLEŞME SERECİNDE KENTLER.....	8
2.4.BÖLÜM SONUCU.....	13
3. DÜNYA ÖRNEKLERİ KENTSEL PEYZAJ MODELİ.....	15
3.1.İSTANBUL ÜZERİNE BİR MODEL.....	15
3.2.LONDRA GÖRÜNTÜ KONTROLÜ ÇERÇEVESİ.....	21
3.3.İTALYA KENTLERİ KENTSEL PEYZAJ EĞERLENDİRMESİ.....	22
3.4.BÖLÜM SONUCU.....	27
4. İSTANBUL – ROMA KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMA.....	29
4.1.İSTANBUL KENTSEL PEYZAJ ÇERÇEVESİ.....	30
4.1.1. İSTANBUL KENT PANORAMALARI.....	33
4.1.1.1. İSTANBUL PANORAMASI: KUZGUNCUK.....	33
4.1.1.2. İSTANBUL PANORAMASI: KARAKÖY.....	38
4.1.1.3. İSTANBUL PANORAMASI: DOLMABAĞÇE.....	43
4.1.1.4. İSTANBUL PANORAMASI: RUMELİ HİSARI.....	48
4.1.2. KENTSEL BAKI NOKTALARI.....	54
4.1.2.1. KENTSEL BAKI NOKTASI: KIZ KULESİ.....	55
4.1.2.2. KENTSEL BAKI NOKTASI: YILDIZ PARKI.....	57
4.1.2.3. KENTSEL BAKI NOKTASI: ULUS PARKI.....	61
4.1.3. ÇİZGİSEL AKSLAR.....	64
4.1.3.1. UNKAPANI.....	64

4.1.3.2. TAKSİM TÜNEL AKSI.....	68
4.2.ROMA KENTSEL PEYZAJ ÇERÇEVESİ.....	69
4.2.1. ROMA KENT PANORAMALARI	71
4.2.1.1. ROMA PANORAMASI: VENEDİK MEYDANI.....	71
4.2.1.2. ROMA PANORAMASI: ROMA ULUSAL MÜZESİ.....	74
4.2.1.3. ROMA PANORAMASI: GIANICOLO TEPESİ.....	78
4.2.2. KENTSEL BAKI NOKTALARI.....	82
4.2.2.1. KENTSEL BAKI NOKTASI: VILLA BORGHESE.....	83
4.2.3. CİZGİSEL AKSLAR.....	86
4.2.3.1. CORSO CADDESİ.....	83
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	88
KAYNAKLAR.....	91

ŞEKİLLER TABLOSU

Şekil 1: Pekin Ulusal Tiyatro Binası Planı.....	10
Şekil 2: Pekin Hava Fotoğrafı.....	10
Şekil 3: Ulusal Tiyatro Binası Pekin.....	11
Şekil 4: Köln Katedrali.....	11
Şekil 5: Köln Kenti.....	12
Şekil 6: Graz Kenti Sanat Müzesi.....	12
Şekil 7: Graz Kenti Sanat Müzesi Planı.....	13
Şekil 8: Pera'dan bakışla tarihi yarımada ve Sarayburnu.....	16
Şekil 9: İstanbul Dünya Mirası Sit Alanı görsel etki değerlendirmesi çalışması.....	17
Şekil 10: İstanbul Dünya Mirası Sit Alanı Görsel Etki Değerlendirmesi.....	20
Şekil 11: Orvieto Kenti.....	23
Şekil 12: Bagnoregio	24
Şekil 13: Tolfa Kiliseden çekilmiş bir fotoğraf.....	25
Şekil 14: Portofino.....	25
Şekil 15: 5 Terre.....	26
Şekil 16: Perugia Kenti	27
Şekil 17: İstanbul Kenti.....	32
Şekil 18: Kuzguncuk Hava Fotoğrafı, konum.....	34
Şekil 19: İstanbul Panoraması: Kuzguncuk şeması.....	35
Şekil 20: Kentsel Panoramlar: Kuzguncuk 1	36
Şekil 21: Kentsel Panoramlar: Kuzguncuk 2.....	36
Şekil 22: Kentsel Panoramlar: Kuzguncuk 3.....	37
Şekil 23: Kentsel Panoramlar: Kuzguncuk 4.....	37
Şekil 24: Kentsel Panoramlar: Kuzguncuk 5.....	37
Şekil 25: Karaköy Hava Fotoğrafı, konum.....	39
Şekil 26: İstanbul Panoraması ; Karaköy şeması.....	40
Şekil 27: Kentsel Panoramlar: Karaköy 1.....	41
Şekil 28: Kentsel Panoramlar: Karaköy 2.....	41
Şekil 29: Kentsel Panoramlar: Karaköy 3.....	41
Şekil 30: Kentsel Panoramlar: Karaköy 4.....	42
Şekil 31: Kentsel Panoramlar: Karaköy 5.....	42
Şekil 32: Kentsel Panoramlar: Karaköy 6.....	42

Şekil 33: Dolmabahçe Hava Fotoğrafı, Konum.....	44
Şekil 34: İstanbul Panoraması: Dolmabahçe şeması.....	45
Şekil 35: Kentsel Panoramlar: Dolmabahçe 1.....	46
Şekil 36: Kentsel Panoramlar: Dolmabahçe 2.....	46
Şekil 37: Kentsel Panoramlar: Dolmabahçe 3.....	47
Şekil 38 Kentsel Panoramlar: Dolmabahçe 4.....	47
Şekil 39:Rumelihisarı Hava Fotoğrafı, Konum.....	49
Şekil 40: İstanbul Panoraması: Rumelihisarı şeması.....	51
Şekil 41: Kentsel Panoramlar: Rumelihisarı 1.....	52
Şekil 42: Kentsel Panoramlar: Rumelihisarı 2.....	52
Şekil 43: Kentsel Panoramlar: Rumelihisarı 3.....	52
Şekil 44: Kentsel Panoramlar: Rumelihisarı 4.....	52
Şekil 45: Kentsel Panoramlar: Rumelihisarı 5.....	53
Şekil 46: Kentsel Panoramlar: Rumelihisarı 6.....	53
Şekil 47: Üsküdar Kız Kulesi Hava Fotoğrafı, Konum.....	55
Şekil 48: Bakı Noktaları; Üsküdar Şeması.....	56
Şekil 49: Kentsel Bakı Noktası : Üsküdar’dan Görünüm 1.....	56
Şekil 50: Kentsel Bakı Noktası : Üsküdar’dan Görünüm 2.....	57
Şekil 51: Yıldız Parkı Hava Fotoğrafı, Konum.....	57
Şekil 52: Bakı Noktaları: Yıldız Parkı şeması.....	58
Şekil 53: Kentsel Bakı Noktası: Yıldız Parkı’ndan görünüm 1.....	58
Şekil 54: Kentsel Bakı Noktası: Yıldız Parkı’ndan görünüm 2.....	59
Şekil 55: Kentsel Bakı Noktası: Yıldız Parkı’ndan görünüm 3.....	59
Şekil 56: Kentsel Bakı Noktası: Yıldız Parkı’ndan görünüm 4.....	59
Şekil 57: Kentsel Bakı Noktası: Yıldız Parkı’ndan görünüm 5.....	60
Şekil 58: Ulus Parkı Hava Fotoğrafı, Konum.....	61
Şekil 59: Bakı Noktaları Ulus Parkı şeması.....	62
Şekil 60: Kentsel Bakı Noktası : Ulus Parkı’ndan görünüm 1.....	62
Şekil 61: Kentsel Bakı Noktası : Ulus Parkı’ndan görünüm 12.....	63
Şekil 62: Kentsel Bakı Noktası : Ulus Parkı’ndan görünüm 13.....	63
Şekil 63: Kentsel Bakı Noktası : Ulus Parkı’ndan görünüm 14.....	63
Şekil 64: Unkapanı Hava Fotoğrafı, Konum.....	65
Şekil 65: Çizgisel Akslar; Unkapanı şeması.....	66

Şekil 66: Çizgisel Aks Unkapanı'ndan Görünüm 1.....	67
Şekil 67: Çizgisel Aks Unkapanı'ndan Görünüm 2.....	67
Şekil 68: Çizgisel Aks Unkapanı'ndan Görünüm 3.....	67
Şekil 69: Çizgisel Akslar ; Taksim Tünel Şeması.....	68
Şekil 70: Taksim'den Çekilen Fotoğraf 1.....	68
Şekil 71: Taksim'den Çekilen Fotoğraf 2.....	68
Şekil 72: Roma kenti konumu.....	70
Şekil 73: Museo di Roma Hava Fotoğrafı, Konum.....	72
Şekil 74: Roma Panoraması: Museo di Roma.....	73
Şekil 75: Roma Panoraması: Museo di Roma şeması.....	74
Şekil 76: Piazza Venezia Hava Fotoğrafı, Konum.....	75
Şekil 77: Kentsel Panoramlar: Piazza Venezia 1.....	77
Şekil 78: Kentsel Panoramlar: Piazza Venezia 2.....	77
Şekil 79: Roma Panoraması: Piazza Venezia şeması.....	78
Şekil 80: Terazza del Gianicolo Hava Fotoğrafı, Konum.....	79
Şekil 81: Kentsel Panoramlar: Terazza del Gianicolo 1.....	81
Şekil 82: Kentsel Panoramlar: Terazza del Gianicolo 2.....	81
Şekil 83: Panaromik Alanlar; Terazza del Gianicolo şeması.....	82
Şekil 84: Villa Borghese Hava Fotoğrafı, Konum.....	83
Şekil 85: Bakı Noktaları; Villa Borghese şeması.....	84
Şekil 86: Kentsel Bakı Noktası: Villa Borghese'den görümüm 1.....	85
Şekil 87: Kentsel Bakı Noktası: Villa Borghese'den görümüm 2.....	85
Şekil 88: Çizgisel Akslar; Via del Corso şeması.....	86
Şekil 89: Via del Corso'dan Çekilmiş Fotoğraf 1.....	87
Şekil 90: Via del Corso'dan Çekilmiş Fotoğraf 2.....	87

**KENTSEL PEYZAJ VE KENTSEL GÖRÜNÜM KORUMA ÇERÇEVESİ
KARŞILAŞTIRMALI BİR MODEL
İSTANBUL / ROMA**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Şehir Plancısı Müge DENİZ**

**MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Mayıs 2012

ÖZET

Bu çalışma bir sorunsal kentsel peyzaj sorunsalını ve farklı kentlerin günümüz koşullarında bu sorunsala nasıl cevap verdiğini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

Küreselleşme sürecinde kentler zamanla birbirlerine benzemektedirler ve kent bilinci yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamaktadır. Yüksek yapılaşma birçok kentte en önemli problemlerden biri haline gelmekte ve kentlilerin en önemli seyrir alanları olan yerler yavaş yavaş anlamını yitirmeye başlamaktadır. Yüksek ya da yanlış yapılaşma sebebiyle bir çok kent, alan ya da yapı UNESCO Dünya Miras Listesinden kaldırılmakta ya da Tehlikedeki Dünya Mirasları listesine alınmaktadır. Çalışmada bu kentler araştırılmıştır ve hangi mimari yapıların kentlerin Dünya Mirası Listesindeki yerini tekrardan sorgulanmaya götürdüğü sorgulanmıştır.

Bazı kentler ise bu durum karşısında farklı politikalar geliştirmişlerdir. Yüksek Yapı politikaları oluşturmuşlardır. Tezde bu kentlerden biri olan Londra'nın kent planına ek bir çalışması olan "Kentsel Görüntü Kontrolü Çerçevesi" ele alınmıştır. İstanbul'un yüksek, yanlış yapılaşma karşısındaki durumu nedir Londra'da yapılan bir proje doğrultusunda ortaya konulmak istenmiştir. Roma kenti de aynı metod ile

değerlendirilmiş ve iki kent arasındaki farklılıklar ve benzerlikler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bilim Kodu:

Anahtar Kelimeler: kentsel peyzaj, kentsel bellek, görüntü kontrolü çerçevesi

Sayfa Adedi:

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Güzin KONUK

T.R
MIMAR SINAN FINE ARTS UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

**A COMPARATIVE MODEL FOR URBAN LANDSCAPE AND URBAN
VIEW MANAGEMENT FRAMEWORK
ISTANBUL AND ROME**

M.Sc. Thesis by
Müge Deniz, City Planner

City and Regional Planning

Supervisor: Prof. Dr. Güzin Konuk

MAY 2012

**A COMPARATIVE MODEL FOR URBAN LANDSCAPE AND URBAN
VIEW MANAGEMENT FRAMEWORK
ISTANBUL AND ROME**

(M. Sc. Thesis)

Müge Deniz

**MIMAR SINAN FINE ARTS UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY**

May 2012

ABSTRACT

This study attempts to shed light into the urban landscaping problematic and how different cities handle this problematic today.

Globalization leads to cities becoming visually identical, resulting in a loss of urban identity. High structures become one of the critical problems in many cities, diminishing the views of urban denizens. Too high or wrong zoning causes some cities, areas or structures to be removed from the UNESCO List of World Heritage. The study looks deeper into these cities and analyzes the structures that led to the revocation of the World Heritage statuses of these cities.

On the other hand, some cities have developed different policies to combat the situation, adopting high structure policies. The dissertation also considers the View Management Framework, an addendum to the urban planning in the city of London. The situation in Istanbul regarding high and wrong zoning was brought into the light by way of a project conducted in London. The city of Rome was analyzed with the same method, and the similarities and differences between the two cities were pointed out.

Science Code:

Key Words: urban landscape, urban memory, view management framework

Page Number:

Supervisor: Prof. Dr. Güzin Konuk

1.GİRİŞ

Kentlerin tasarlanması, planlanması gün geçtikçe nüfus artışı, kirlilik, kaynaklar gibi birçok nedenden hem güçleşmektedir hem de önemi artmaktadır. Dünyada kabul gören planlamada sürdürülebilir yaklaşım temel hedef olmuştur. Şehirlere ya da şehirlerdeki belirli bir alanı ele aldığımız zaman bu ilkedan ödün verilmeden kararlar alınmaya çalışılmaktadır. En büyük ölçekten en küçük ölçek çalışmalara kadar bu birincil hedeftir. Ancak günümüzde farklı parametreler söz konusu olmaktadır. Bu da planlama disiplinin gelişmesi ve değişen dinamikleri göz önünde bulundurma gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kentsel tasarım, kentsel peyzaj alanları da bu hususta oluşmuş disiplinlerdir. Küreselleşme ve onun getirdikleri gelişen teknoloji ve aşırı rekabet ortamı kentlerin formunu olumsuz anlamda etkilemekte, kentlerin yaşanabilirliğini baltalamaktadır. Kentleri, doğayla sürekli iletişim halinde olması gereken insanların yaşayabileceği alanlar olmaktan çıkarmaktadır. Kentler bu yeni tek tip yapılaşma ile birbirlerine benzemeye başlamakta ve insan odaklı olmaktan çıkmaktadır. Teknoloji ve aşırı rekabet ortamı mimarlık ve planlama alanına farklı bir boyut getirmiştir. Kentler birbirleri ile yarışırken teknolojiyi ve onun getirilerini değerlendirmekten kaçınmamaktadırlar ve kentlerde bunun yansımalarını gözlemleyebilmekteyiz. Geçmişten günümüze kadar yerleşim birimlerini incelediğimizde her dönem kentinde belli başlı yapıların diğerlerinden farklılık gösterdiği okunabilmektedir. Güç dengelerinin değişmesi kent formundaki değişikliği de beraberinde getirmektedir. Her dönemin en önemli dinamiği kentlerdeki yapılarla gözler önüne serilmektedir. Kente bakıldığında o toplumun en önemli değerlerinin neler olduğu okunabilmekte ve bir kimlik ortaya çıkabilmektedir.

“Kentler toplumun gücünün bir yansımasıdır. Önceleri feodal düzenin getirdiği yönetsel güç kalelerle kenti simgelerken sonraları bunun yerini dinsel yapılar dolayısıyla dinsel güçler almıştır. Ancak çağımızda endüstriyel devrimin sonucunda kentler, mal ve her tür iletişim akımlarının merkezi olmuş, parasal güçler artan

değerler olarak kentlerin biçimlenişini yönlendirici güçler haline gelmişlerdir.” (Konuk, 1975)

Bizim bugün ilgilendiğimiz çağımız kentlerinde bu yapıların hangileri olduğu, nasıl tasarlandığı ve insanların yaşadıkları mekanı nasıl değiştirdiğidir. Tezde ortaçağ kentlerine ve günümüzde yüksek rekabetin olduğu metropollere bakılarak farklar ortaya konulmuştur. Örneğin ortaçağ kentlerinde dini yapılar kentin en yüksek yapıları iken , çağımızda büyük şirketlerin yaptırdıkları iş kuleleri ya da rezidansları kentin en yüksek yapılarını oluşturmaktadır. Bu ve bunun gibi birçok örnek sıralanabilir.

Kent plancıları, tasarımcılar kentlerin karşı karşıya kaldığı bu probleme çözüm arayışları içerisindeyler. Birçok ülkedeki özellikle büyük kentler, metropoller tarihi dokularını korumaya çalışırken bir yandan da bu modern yapıları konumlandırmak için projeler üretmekte, planlar yapmaktadır. Diğer bir konu ise bunları yaparken bir yandan doğaya ne kadar karşı çıkıyoruz, ne kadar onunla uyum içinde kalıyoruz sorgulamasına da gitmektedirler.

AMAÇ

Metropollerde ve bazı kentlerde kent peyzajı anlamını yitirmekte ve dolayısıyla kolektif bellek çeşitli sebeplerle kaybolmaktadır. Tezde bunun sebeplerinin irdelenmesi amaçlanmış ve Kentsel Peyzaj’ın bu kayboluşa nasıl yardımcı olabileceği sorgulanmıştır. Bu durumla karşılaşan kentlerin tutumu ne olmuştur ve ne gibi projeler meydana getirilmiştir bunlar araştırılarak oluşturulan ilkeler doğrultusunda İstanbul ve Roma kenti incelenmiştir.

Bu çalışma ayrıca MSGSU Kentsel Tasarım programında iki arkadaşım ile yapmış olduğum “Kentsel Peyzaj İstanbul Boğaziçi/Haliç Örneğinde Bir Değerlendirme” adlı çalışmamı bir üst seviyeye taşımayı ve bu konuya daha kapsamlı eğilmeyi amaçlamaktadır. Roma La Sapienza Üniversitesi’ndeki hocaların yardımlarını da alarak Roma kentine belirlenen ilkeler üzerinden bakmak ve iki kentin bu bağlamda karşılaştırılması amaçlanmıştır.

KAPSAM

Kentsel gelişimde tasarım ve estetik önemli hususlardır. Kentleri planlarken, tasarlarken ekonomik ve sosyal yönü düşünürken estetiği de düşünmek zorundayız. Aynı zamanda kentlere müdahale edildiğinde denge önemlidir. Denge yaratılmalıdır. Bu denge eski ve yeni arasında, yüksek ile alçak ya da baksa bir

alandan da olabilir. Günümüz koşullarında varolana, var olan ehre modern yaklaşımlarda bulunmaktayız. Bu yaklaşımları yaparken dikkat etmemiz gerekenler ve kaybetmememiz gereken değerler vardır.

Çalışmanın birinci bölümünde, Kentsel Peyzaj, Kentsel Bellek kavramları irdelenmiştir. Gün geçtikçe kaybedilen kolektif bellek üzerinde durulmuştur. Bunun kaybedilmesinin kentlere getirdiği ve getireceği sorunlar değerlendirilmiştir. Dünya rnekleri sunulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde Kentsel Peyzaj projesi olarak yapılan Londra rneęi irdelenmiştir ve bu projeye referansla be kategori oluşturulmuştur. Çalışmanın dördüncü bölümünde Roma Kenti bu ilkelerin bazıları doğrultusunda incelenmiştir. Aynı bölümünde İstanbul Kenti bu kategoriler doğrultusunda değerlendirilmiştir ve karşılaştırma yapılarak bazı sonuçlar elde edilmiştir.

YÖNTEM

Yapılan bu çalışmada Kentsel Peyzajın kavramsal erevesi oluşturulmuştur. Kentsel Peyzaj ve Kolektif Bellek değerlendirilmiştir. Günümüzde kentlerdeki büyük ve önemli projelere bakılmıştır. Çalışmanın nc bölümünde İstanbul'da 2006 yılında yapılan Kentsel Peyzaj alıması Londra'da yapılan Kentsel Peyzaj alıması incelenmiştir. İtalya'da sahadan toplanılan verilerle bazı kentler kentsel peyzaj alanı doğrultusunda değerlendirilmiştir. nc bölümün sonucunda bir model oluşturulmuş ve İstanbul ve Roma kentlerine bu model doğrultusunda bakılmıştır.

2. KENTSEL PEYZAJ KAVRAMI, KENTSEL BELLEK KAVRAMI VE KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE KENTLER

2.1. KENTSEL PEYZAJ KAVRAMI

2.1.1. Peyzaj Kavramı

“İnsanların ve insan topluluğunun içinde yaşadığı kent, kasaba ve köyler, Mimar ve Mühendislerin meydana getirdiği eserler; sahalar, kitleler, yollar... vs. hepsi, esas itibariyle, doğal peyzajı bozan, yerine göre onu yok eden ve daima tabilikten uzaklaştıran çalışmalardır.” (Pamay, 1979) Tarih boyunca bu suretle ortaya çıkan som ve ağır mimari ve inşai kitleler, çok değerli ve estetik birer eser olsalar dahi doğal hayattan insanların uzaklaşmasına sebep olmuşlardır. Bu noktada insanların bu yapıları inşa ederken ya da bulundukları çevreyi düzenlerken doğayı düşünerek hareket etmeleri gerekmektedir. Bunun için de çeşitli bilim dalları ortaya çıkmıştır.

Peyzajın türkçeceki sözlük anlamı manzaradır. Tarihte çoğunlukla ressamaları ilgilendirdiği görülmektedir. Fransızca karşılığı paysage, İngilizcesi lanscape ve Almancası Landschaft'dır. Çok geniş ve çeşitli anlamları olan peyzaj Besalet Pamay'ın tanımıyla ; Bir görüş çerçevesi içine giren bütün doğal ve kültürel çevrenin oluşturduğu bir kompozisyon yahut bir tablodur.

Bu tanımdan yola çıkarak etrafımızda gördüğümüz her kareyi peyzaj olarak yorumlayabiliriz. Bulduğumuz her noktada, gittiğimiz her yerde karşımıza doğal ve kültürel çevrenin oluşturduğu bir tablo çıkmaktadır. Bu tablolar üzerinde yaşadığımız evrenin her karesini içermektedir. Çevremizi oluşturan bu tabloları olduğu gibi muhafaza etmek ya da değiştirmek, planlamak, tasarlamak bizim elimizdedir. Yapılması gereken ise doğal çevreyi ve evrenin bize sunduğu kaynakları sürdürülebilir olarak kullanmak ve kültürel çevreyi ideal şekilde tasarlamaktır.

Peyzajın doğal ve kültürel olmak üzere iki çeşidi bulunmaktadır ve bu bölümde bu iki çeşidin açıklaması yapılacaktır.

2.1.2. Doğal ve Kültürel Peyzaj Kavramı

“Doğal peyzaj, sürekli değişen bir kompozisyonudur. Bu peyzajı meydana getiren öğeler, form, norm, doku ve renk içinde devamlı değişme ve olgunlaşma halindedir. Değişmeyen, daha doğrusu hareketsiz kabul edilen arazi, stabil yapısı ile peyzajın bazını teşkil eder. Arazi üzerinde yer alan vejetasyon örtüsü; sahaları, formları, normları, dokuları ve renkleriyle, peyzaja sınırsız zenginlik sağlar. Daimi gelişme dinamizmi içindeki yeşil örtüyü meydana getiren elemanlar, peyzajın hareketli unsurları sayılmaktadırlar” [Pamay, 1979]

Doğal peyzajın tanımından çıkarılacağı üzere üzerinde yaşadığımız evren sürekli bir değişim halindedir. İnsanların üzerinde hayatını sürdürebildiği ve tarih boyunca bir çok alanda faydalandığı doğal peyzajı oluşturan öğeler bir dinamizmi ortaya koyar. Bu sürekli değişim halinde olan doğal peyzajı oluşturan öğeler insanlara yaşam alanı ve birçok olanak sağlamasının yanı sıra estetik özellikleri ile de insan hayatında yerini almıştır. Ağaç ve orman doğal peyzajı oluşturan birçok öğeden en önemli ikisi olarak görülebilir.

“Doğal fauna, yani insanın da dahil olduğu hayvanlar topluluğu peyzajı tamamlar, ona anlam verir ve ekolojik ortamın içinde yerini alır.” [Pamay, 1979]

Dağ, deniz ve kıyı peyzajı da doğal peyzajın çeşitleri arasında yer almaktadır. Kültür Peyzajı bu tezdeki kentsel peyzaj olgusuyla doğrudan alakalı bir alandır.

Besalet Pamay’a göre Kültür Peyzajı insan eliyle oluşmuş ve daha çok insanın ve toplumun faydalanmasına ayrılmış kültürel sahalar ve bunların meydana getirmiş olduğu peyzajdır. Tarım peyzajı, kent peyzajı, orman peyzajı, turistik peyzaj, yol peyzajı, endüstri peyzajı gibi farklı çeşitleri bulunmakla birlikte bu bölümde kent peyzajı tanımına değinilecektir. Özünde bu farklı peyzaj çeşitlerinin kentlerdeki farklı görüntüleri ortaya koyduğu söylenebilir. Her birinin kent içinde bir tablo oluşturduğu söylenebilir. İstanbul kenti, endüstri peyzajını, yol peyzajını, koruları ve ormanları ile orman peyzajını, tarihi turistik dokusuyla mekanlarıyla turistik peyzajı içeren bir kenttir. Bu çalışmada ele alınacak İstanbul kenti bu karelerin birçoğunu birden içeren bir kenttir.

Kent peyzajı kentlerde teknik bir faaliyet sonucunda ortaya çıkan yapıların, blokların çevresiyle oluşturduğu peyzajdır. Kentlerde insan eliyle inşa edilmiş yapı blokları ve etrafı kent peyzajının parçalarıdır. Bunlar mekanda ikamet eden insanların doğayla olan ilişkisini olumsuz anlamda etkilerler. İnsan doğanın bir

parçası olduğu için yapay olarak meydana getirilmiş alanlarda yaşamakta zorluk çekebilmektedir. Yapılaşmalar insanı topraktan, sudan ve hatta gün ışığından yoksun bırakırlar. Kentsel Tasarım disiplini tam bu noktada devreye girer. Yapılaşmanın getirdiği sorunlara çözüm arama doğrultusunda insanı doğaya yaklaştırmak, insanın kendini iyi hissedebileceği doğal ortamlar yaratmak için kent içinde bazı alanlar tasarlanır ve düzenlenir. Parklar, bahçeler, gezi alanları, dinlenme alanları bu doğrultuda meydana getirilmiş kentteki yeşil alanlardır. Bu yeşil alanlar kent peyzajını oluşturan önemli unsurlardan bazılarıdır.

2.1.3. Kentsel Peyzaj Kavramı

Kentsel Peyzaj, Kentsel Tasarım bilimdalının önemli öğelerinden biridir. Kentsel Tasarım ise Şehir ve Bölge Planlama Anabilimdalı'nın sosyoloji, ekonomi, kentsel koruma gibi çeşitli alt disiplinlerinden biridir. Tüm bu disiplinler özünde şehir kavramının incelenmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Şehirler insanların ikamet edebilmesi hayatlarını daha rahat bir biçimde geçirebilmesi için düzenlenmiş, geçmişten günümüze gelişerek ve değişerek uzanmış yerleşim yerleridir. Özünde insanların temel ihtiyaçlarından ve bu ihtiyaçların gerektirdiği organizasyondan beslenerek bu güne kadar uzanmıştır. Her ne kadar temelde barınmak, toplu halde bulunmak gibi insanın en önemli ihtiyaçları şehirlerin oluşumuna, gelişimine yön vermiş olsa da zaman içerisinde şehirler kendi içlerinde büyük farklılıklar göstermişlerdir. Bugün de kentlere baktığımızda her toplumun kendi mekanına yansıttıklarının farklılık gösterdiği aşikardır. İnsanların ihtiyaçları doğrultusunda oluşmuş yerleşim birimlerinin artık insanın yaşam biçimini meydana getirdiği ve etkilediği yadsınamaz bir gerçektir. Kentsel Tasarım bilimdalı ise hayatımızı geçirdiğimiz bu mekanların bizim için daha uygun elverişli ve estetik yerler haline gelmesi için uzmanlaşmış bir bilimdalıdır. Özellikle son on yılda birçok ülkenin çalışmalar yürüttüğü Kentsel Peyzaj alanı ise farklı bir bakış açısı taşımaktadır ve kentlerin estetik yönleri ile de ilgilenmektedir. Bu alan şehirler, insan eliyle meydana gelen yapılar ve üzerine yerleştiğimiz doğanın uyumu ve birbiri ile ilişkisini incelemektedir.

Kentsel peyzaj, genel olarak kent gibi daha sonradan insanların inşa ettiği ve doğanın yapısı gereği yeryüzünde meydana gelmiş olan; tepe, ova, su orman gibi doğal öğelerin birbirleriyle uyumunu aralarda oluşan sınırları inceleyen bir bilim dalıdır.

Kentsel peyzaj kentin coğrafi konumu fiziksel özellikleri doğal ve tarihi değerleri gibi öğelerin birbirleriyle oluşturdukları kompozisyonu olarak değerlendirilebilir. Kentte silueti meydana getiren yapı stoku ve jeomorfolojik yapı ve tarihi alanlar tek tek değerlendirilmesinin yanı sıra bir araya gelerek oluşturduğu çerçeve de kentteki yaşayanlar için kentin anlaşılması algılanması açısından önem arz etmektedir.

Bu disiplin bu değerlerin bazı ilkeler doğrultusunda değerlendirilmesini sağlamaktadır ve önemini ortaya koymaktadır böylelikle kentlerde korunması gereken alanların; iyi çerçeve yakalanabilecek noktaların hem de buradan bakıldığında oluşan çerçevenin önemi ortaya konmaktadır.

Ayrıca kentlerde deniz ya da nehir gibi su öğelerinin bulunması ayrı bir özeni beraberinde getirmektedir. Su kıyısının kültürel ve mimari yönden iyi değerlendirilmesi gerekmektedir ve geçmişte olan kentlerde değerlendirilmiş olan alanların iyi muhafaza edilmesi gerekmektedir.

2.2. KENTSEL BELLEK KAVRAMI

Kentsel bellek kavramının temelinde bireysel bellek yatar, bu nedenle bireysel belleğin ne olduğu ve işleyişi kentsel bellek kavramını anlayabilmemiz için önemlidir. İnsan hafızası uzun zamandır araştırılan üzerinde çalışmaların yapıldığı derin bir konudur. Hafızaya ilişkin birçok tanımlamalar yapılmıştır. Psikolojide hafıza, bir organizmanın bilgiyi depolama, saklama ve sonrasında geri çağırma yeteneği olarak tanımlanmıştır. Bellek, yaşanılanları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücüdür. [Koerse, 2010] Ancak insan birçok olayı görür gözlemler fakat bir kısmını hafızasına kaydedebilir. İnsan beyni bu durumda seçici davranır ve geçmişte olanların görülenlerin bir kısmını siler. Bireysel olarak anıları insanların geçmişte edindikleri deneyimleri oluşturur. Gittikleri filmler okudukları kitaplar da buna dahil edilebilir.

Hafıza yukarıda da belirtildiği gibi öncelikli olarak bireyle alakalıdır. İnsan beyninin nasıl çalıştığı ve işlediği ile ilgilidir. Ancak bireyler toplumun parçasıdır. Bu kolektif anıların kolektif olaylara dayandığını gösteren bir durumdur. Toplamlar geçmişte birçok kolektif olayı gözlemlemişlerdir. Geçmişte yaşanan önemli olaylar, bir toplumun tarihini yaratan önemli günler ve o dönemde yaşananlar bireylerin hafızalarında yer etmiştir. Bunu tarihte yaşanmış olan önemli günlerden savaşlardan, depresyon, sel gibi doğal afetlere kadar çeşitlendirebiliriz.

Willem Koerse'e göre İkinci Dünya Savaşı birçok bireyin sahit olduğu bir olaydır. Bu savaşa ilgili birçok yazı yazılmış, tanımlamalar yapılmış, günlükler tutulmuş bunun gibi birçok doküman oluşturulmuştur. Koerse'e göre bu bizim tarih diye adlandırdığımız şeydir. Bu bizim kolektif geçmişimizdir. Topluluk bir ülke için söylenebildiği gibi şehirde yaşayanlar için de söylenebilir hatta küçük bir komşuluk ünitesindeki insanlar da topluluğu oluşturur. Küçük bir topluluğunda birlikte sahitlik ettiğı bir olay onların belleğinde yer eder. Buna İstanbul'un herhangi bir semtindeki gecekondulu tabiri ile nitelendirilen evlerin oluşturduğu ufak bir komşuluk ünitesindeki yapıların yıkılmasını örnek verebiliriz. Bu o yerleşim birimlerinde yaşayan insanların ortak belleğine yerleşmesi olası travmatik bir olaydır.

Anılar nesliden nesile aktarılır ve hikayelerle canlı tutulması sağlanır. Yazıldıklarında ise kolektif belleğe hizmet ederler. Buna ek olarak, şehirlerdeki yapılar tarihteki durumların olayların sahitleridirler. Ancak hikâyeler her zaman olayları tanımlama ve tam bir tasvir için gereklidirler. Şehirde rastgele bir yürüyüş bize birçok yapının geçmişi temsil ettiğini gösterir ve onların da anlatacak hikayeleri olduğunu. [Koerse, 2010]

Yukarıda açıklanan sebepler kentlerdeki tarihi yapılarının korunmasının ne kadar önemli olduğunu bir kere daha ortaya koymaktadır. Tarihi korumak, kentlilerin kolektif belleğini korumak, taze tutmak anlamına gelmektedir. Bu da toplumdaki bağların kuvvetlenmesini ve insanların yaşadıkları topluma aidiyet duygusunu kuvvetlendirmektedir.

2.3. KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE KENTLER

“Kentlerin varoluş nedenleri ekonomik ve sosyal eylemlerin düzenlenmesidir. Buna bağlı olarak kentde ekonomik eylemlerin yeralışı kentsel yapılanma ile paralel bir süreç oluşturur. Kentlerin biçimlenişi bugünkü ekonomilerde özellikle kapitalist ekonomilerde bir çeşit güç aktarımı olarak ortaya çıkmaktadır. Firmalar kendi üretimleri için gerekli her tür olanakları, kentlerde bulacakları için buralara yerleşmeyi tercih edecekler ve dolayısıyla kar artırımına sahip olacaklardır.” [Barnette, 1974]

Ekonomik faaliyetlerin yoğun olduğu yerleşimler olması sebebiyle insanlar kentlere akın etmektedirler. Ekonomik faaliyetlerin burada gerçekleşmesi kapitalin buraya aktarılmasına sebep olmaktadır. Bu da daha çok sermayecinin o alana yatırım

yapmasına sebep olmaktadır ve zamanla kentteki para akışının daha fazla olmasına neden olmaktadır. Bu durum ülkelerdeki kırsaldan kente göçü arttırmakta ve işgücünün kentlerde toplanmasına neden olmaktadır. Hızlı bir akım altyapı eksikleri olan kentlere doğru yönelecek ve kentlerin plan dışı hareket ederek yapılaşmasına neden olacaktır.

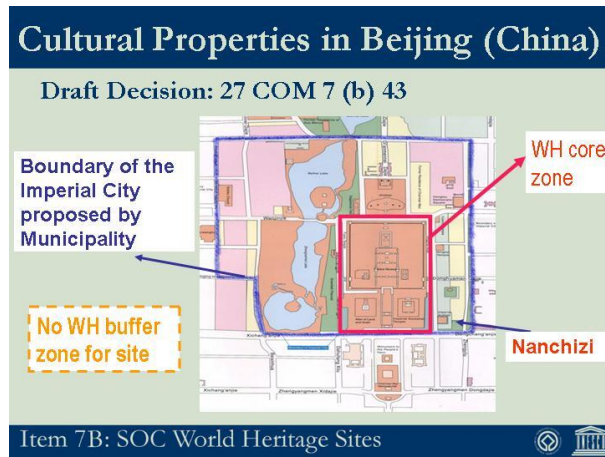
Bu bölümde insanların ya da kurumların güçlerini gösterebilme isteklerine yer buldukları bazı kentlerden örnekler sunulacaktır. Çağımızda yüksek yapılar ve yüksek teknolojinin sağladıkları ile tasarlanan modern mimari örnekleri genellikle kentlerde inşa edildikleri yer sebebiyle kentlerin özellikle tarihi kentlerin karşı karşıya kaldığı bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumu yok saymak ya da bu tip yapılaşmayı yasaklamak mümkün ya da rasyonel değildir. Çünkü günümüzde kentler birbirleri ile rekabet haline girmişlerdir, durumun ekonomik boyutu söz konusu olmasının yanı sıra kurumların ya da şahısların kente yaptıkları müdahaleler onların ülkelerinde ve dünyada kendilerini gösterme veya bir nevi ispatlama çabasıdır.

Küreselleşme, kentleri dünya ölçeğinde sermayeyi kendilerine çekme yarışına sokmaktadır ve devletin bir kenti ön plana çıkararak ulusal ekonomiye girdi sağlama isteği de bu durumun destekleyicisidir. Kentlilik bilinci, küreselleşme süreçleri tarafından sekteye uğratılmaktadır. Küresel kent coğrafya ötesidir ve kimseye ait değildir. Hiçbir kentlinin kendini bu kente ait hissetmesi de bu şartlar altında kolay değildir. [Rugman, 1997]

Küresel sermayeyi kendine çekmenin en iyi yollarından biri ise gökdelenler ya da mega projelerin kentlere uygulanması inşa edilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda sermaye kente aktıkça bu tür projeler de artmaktadır. Küreselleşmenin getirdiği bu olguyu göz ardı etmek yasaklamak ya da ortadan kaldırmak yukarıda da belirttiğimiz gibi mümkün değildir. Ancak bu kentlerin kimliklerini yavaş yavaş yok etmektedir. Dolayısıyla kentlilerin sahip olduğu kolektif bellek kavramı da ortadan kalmaktadır. Dünyada birçok kent bu problemle karşı karşıya kalmıştır ve tarihi kentler bile bu durum karşısında bir çözüm üretememektedir. Büyük projeler yerel yönetimler açısından yalnızca ekonomik değil sosyal kültürel gelişimi değişimi göstermek amacıyla da desteklenmektedir ve yapılmaktadır. Bazı şehirlerde bu yeni tip yüksek yapılanma ve modern mega yapılar kent merkezlerinin dışına, şehirden oldukça uzak yerlere ve kentin silüetini

bozmayacak noktalara konumlandırılmaya çalışılırken bazı şehirlerde şehir merkezinde ya da tarihi kent merkezlerinde konumlandırılabilirler. Diğer kentlerle yarışırken, büyük rekabet ortamında bir adım ileri gitmeye çalışırken kentliler bazı durumlarda göz ardı edilebilmektedirler. Ekonomik güçlerin kentlerin gelişimine verdikleri yön inkar edilemez ancak verilen kayıplar ne ölçüde olmaktadır, bu da göz önünde bulundurulması gereken bir olgudur.

Bu bölümde dünyada gerçekleştirilen birkaç mimari proje ele alınacaktır ve eleştirel bir yaklaşımda bulunulacaktır. Pekin'deki Ulusal Tiyatro'dan bu bölümdeki ilk örneklerden biridir. Bu tiyatro Çin'in Olimpiyatlara ev sahipliği yapacağı yılın hazırlık projeleri arasında yer almaktadır. Bunun gibi birçok projeden yalnız bir tanesidir ve "yumurta" adıyla anılan tiyatro ve opera binasıdır. Bu yapı çevresinde yapay su gölü olduğundan gölün ortasındaki kültürel ada olarak da adlandırılmaktadır. Pekin'deki Ulusal Tiyatro Binası'nın yapıldığı yerin haritası aşağıda verilmiştir (Şekil 1). Mavi ile belirtilmiş belediyenin önerdiği sınır tarihi kenti çevrelemektedir. Kırmızı ile çevrelenmiş bölge ise tarihi kentin merkezidir. Tiyatro aynı zamanda Pekin'de yaşayanlar için çok önemli olan politik yönü de olan Tiannan Meydanı'nda konumlanmıştır ve Yasak Şehir'den (Tarihi Kent) 500 metre uzakta bulunmaktadır (Şekil 2). [<http://www.e-architect.co.uk>, 2007]

Şekil 1: Pekin Ulusal Tiyatro Binası Planı

Kaynak: <http://www.e-architect.co.uk>

Şekil 2 : Pekin Hava Fotoğrafı

Kaynak: <http://www.e-architect.co.uk>

Şekil 3: Ulusal Tiyatro Binası

Kaynak: <http://www.e-architect.co.uk>

Titan levhalarla kapanmış bu yapı Fransız mimar Paul Andreu tarafından yapılmıştır. O dönemde olimpiyatlar için yabancı ve yerel mimarlar tarafından tasarlanan gökdelenlerin, kültür yapılarının, stadyumların yüksek bütçeli projeler olmasının yanı sıra Çin'in tarihi geçmişinden uzak olması sebebiyle de yerel halk tarafından oldukça eleştiri almıştır. [<http://v3.arkitera.com>, 2004]

Değineceğimiz diğer kent ise Almanya'nın Köln şehridir. Gotik mimarının önemli örneklerinden biri olan Köln katedrali 2. Dünya Savaşı'ndan sonra kentte ayakta

Şekil 4: Köln Katedrali

Kaynak: <http://www.dw-world.de>, 2005

kalabilen tek kültürel miras ve kentin nirengi noktası olması sebebiyle kentliler için çok önem taşımaktadır. [<http://whc.unesco.org>, 2006]

Eskiden UNESCO Dünya Mirası listesinden bulunan Köln Katedrali çevresinde gökdelenlerin yükselmesiyle Tehlikedeki Dünya Mirası listesine alınmıştır. Eskiden kentin en yüksek ve diğer yapılarına oranla oldukça yüksek binası olan bu yapı günümüz koşullarında kentin silüetindeki yerini kaybetmiştir.

Çevresiyle bütünlüğünü kaybetmiştir. Çevresinde gökdelenlerin yükselmesi bu yapının UNESCO Tehlikedeki Dünya Mirası Listesi'ne yerleşmesine sebep olmuştur. Ancak yapılan çalışmalar ve UNESCO'ya sunulan öneri projelerle bu listeden çıkartılarak, UNESCO Dünya Mirası Listesine alınmıştır.

Şekil 5: Köln Kenti

Kaynak: <http://www.skyscraperpicture.com>, 2006

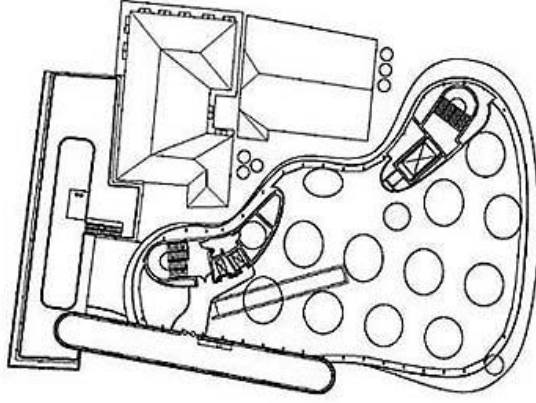
Avusturya Graz kenti bu bölümde bahsedilecek önemli kentlerden bir diğeridir. Ortaçağ mimarisinden 18yy mimarisine kadar birçok farklı yapıyı barındıran bu kent 1999 yılında UNESCO Dünya Mirası listesine eklenmiştir. [<http://whc.unesco.org>, 1999] Birçok farklı türde tipik mimari örneklerini barındıran bu kent 2003 yılı için ise Avrupa Kültür Başkenti seçilmiştir. Avrupa Kültür Başkentliği kapsamında birçok proje hazırlamıştır. Bunlardan bir tanesi de 2001 yılında yapımına başlanan ve 2003 yılında tamamlanan Kunsthaus Sanat Müzesidir.

Şekil 6: Graz Kenti Sanat Müzesi

Kaynak: www.arcspace.com , 2004

Bu sanat müzesi kırmızı tuğlalı çatıları olan tarihi binaların içerisinde bulunmaktadır ve bu sebeple yapının mimarları bu yapıyı “friendly alien” dostcul uzaylı olarak tanımlamaktadırlar. [www.arcspace.com , 2004]

Bu bölümde verilen kentlerin ve kentlerde uygulanan projelerin bazıları kentlerin UNESCO Dünya Mirası Listesinden çıkarılmasına sebep olmuştur bazıları ise eleştiri alsa da Dünya Mirası Listesindeki yerini korumuştur.

Şekil 7: Granz Kenti Sanat Müzesi Planı

Kaynak: www.arcspace.com , 2004

Graz kenti özellikle öğrencilerin ikamet ettiği üniversite şehri diye de anılan bir kettir. Avrupa kentlerinin mimari örneklerinin birçoğunu taşıması onu çok önemli bir kent haline getirmiştir. Ancak geçmişle modernin buluşması olarak tasarlanan bu proje tartışmaya açıktır.

Yukarıda verilen örneklerde dünya kentlerindeki kentsel peyzaj sorunsalının ortaya konulması amaçlanmıştır. Pekin’deki Ulusal Tiyatro Binası, Köln’de Katedralin eski önemini yitirmesine sebep olacak mimari projeler, Graz kentindeki Sanat Müzesi verilebilecek birçok örnekten sadece üç tanesidir. Bu projeler kentlerin karşı karşıya kaldığı kentsel peyzaj sorunsalının somut örneklerini ortaya koymaktadırlar. Artık çok önemli tarihi kentler bile bu sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu kentlerdeki projelerden anlaşılacağı üzere tarihi dokuya saygı bir anlamda yitirilmektedir. Kentlerin tarih boyunca sahip oldukları karakterleri kimlikleri bir anlamda zedelenmektedir. Siluet kavramı önemini yitirmektedir. Modern yapılar kentlerin olur olmaz her noktasında kendilerini gösterebilmektedirler.

2.4. BÖLÜM SONUCU

Bu bölümde Kentsel Peyzaj ve Kentsel Bellek’e kavramsal yaklaşımda bulunulmuş ve küreselleşme sürecindeki kentlerdeki örneklerle Kentsel Peyzaj olgusu üzerinden yaklaşımıştır. Yukarıda değerlendirdiğimiz kentlerdeki uygulamalar tartışmaya açıktır. Bu uygulamalar inşa döneminde ve sonrasında yapıldıkları yerlerde

tartışmaları da beraberinde getirmişlerdir. Yapılardan bazıları kentlerin UNESCO Dünya Miras Listesi'ndeki yerlerini kaybetmelerine sebep olmuştur. Bunun ne kadar büyük bir fedakarlık olduğu o kentte ikamet eden birçok kişinin düşünmesi gereken bir unsurdur. Kentliler açısından tarihi mekanların ne kadar önemli olduğu bu bölümde ele alınmıştır. Tarih kentlilerin belleklerine hizmet eden bir olgudur. Aynı zamanda yapılar kentlerin karakteristiğini ve kimliğini oluşturmaktadır. Yeni nirengi noktaları yaratmak varolanın yakınında yeni birini inşa etmek bu projelere bakıldığında rasyonel gözükmemektedir. Daha önce de belirtildiği gibi kentlerde inşa süreci devam edecek yeni projeler üretilecek farklı fikirler kentlerde yerlerini alacaklardır.

“Kentte toplumsal ve işlevsel gelişmelerin sonucu olarak belirli bir sürede izlenen fiziksel değişimler olmaktadır. Ancak bu fiziki değişimler kent bütününde bir ilişkiyi ve bütünleşmeyi getirebiliyorsa olumlu diye nitelendirilebilir.” [Konuk, 1975]

Bu nedenle şehirlerde sahip olunan değerler gerektiği gibi korunmalı, yeni projeler yapılandırılacağı zaman verilecek ödünler göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu disiplinin hasasiyetle yaklaştığı kent silueti ise bu projelerde göz ardı edilmiştir. Kent silueti çok uzun bir süredir insanların üzerine düşündüğü bir konudur. Ancak günümüzde bu önemini yitirmekte ve kentte yaşayan insanların önemli seyir alanlarını anlamsız mekanlar haline dönüştürmektedir.

3. DÜNYA ÖRNEKLERİ KENTSEL PEYZAJ MODELİ

3.1. İSTANBUL ÜZERİNE BİR MODEL

Tezde bu çalışmanın ele alınmasının sebebi Kentsel Peyzaj alanında yapılan araştırmaların nasıl olduğunu görmektir. Farklı çalışmalar farklı bakış açılarını ortaya koymaktadır ve çeşitli çalışmaları irdelemek ve sonucunda bir metod geliştirmek kentleri değerlendirmek için en iyi yol olarak görünmektedir.

Bu bölümde Prof. Astrid DEBOLD-KRITTER'in 2006 senesine ait İstanbul' a dair bazı gözlem ve araştırmaları aktarılacaktır. Londra örneğine benzer bu çalışmada farklı bir teknik fotogrametri yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmanın ana teması yüksek yapılaşmaların Dünya Mirası Listesinde bulunan İstanbul'da yaratacağı sorunlar üzerine olmuştur. 2006 yılına ait olan bu çalışma Haydarpaşa Limanı, Dubai Kuleleri, Boğaziçi Kulesi Galataport projelerine ait simülasyonlar hazırlanmıştır. Bu simülasyonlarla İstanbul kent peyzajının tehlike altında olduğu ortaya konmak istenmiştir.

UNESCO – ICOMOS ortak heyetiyle İstanbul'da bulunan incelemelerden yola çıkılarak bir rapor hazırlanmış ve bu rapor Vilnius'ta yapılan UNESCO'nun 30. dönem toplantısında onaylanmıştır. "Toplantıda devletin verdiği vaatlere göre İstanbul'un tarihi dokusunun gereğince ve uluslar arası standartlarda korunması, sadece tarihi merkezin değil, onu çevreleyen etkilenme bölgelerinin de daha bütünlüklü bir kent anlayışı içinde korunarak tehdit altından kurturulmasıyla olanaklı olacaktır." [Kritter, 2006]

Kritter' e göre 1985 tarihinden beri UNESCO'nun Dünya Mirası Listesinde yer alan İstanbul'un tarihi merkezi dahi yeni gelişmelerle, yeni ortaya atılan büyük projelerle ve yapılaşma hareketleriyle yeterince ya da gereğince uluslar arası standartlara uygun şekilde korunamayacak durumdadır.

Kritter bu çalışmasında III. Selim'in kız kardeşi Hatice Sultan'ın ressamı olan Antoine – Ignace Melling'in 1819'da yayımlanan 48 adet büyük panorama ve üç de topoğrafik haritanın yer aldığı Voyage Pittoresque "İstanbul ve Boğaz Kıyılarında Pitoresk Yolculuk" adlı eserinden esinlendiğini belirtmiştir. Melling'in çalışmasında bakış açıları belirtilmiştir ve her panoramanın bir numarası vardır.

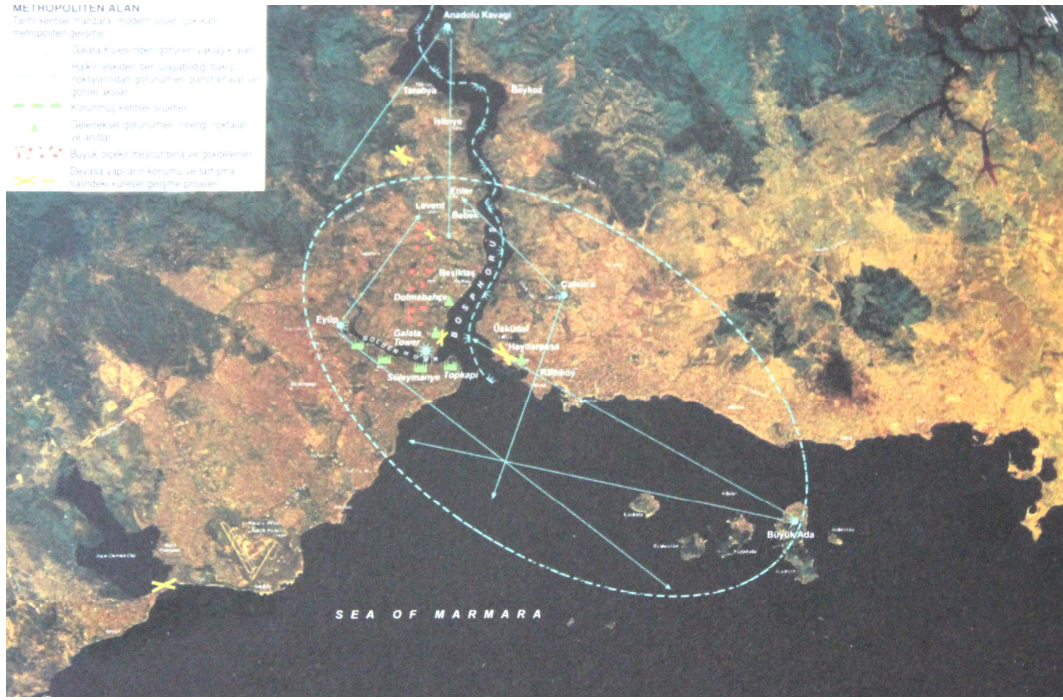
Çalışmada Melling'in 24 Numaralı Gravürü, Pera'dan tarihi yarımada ve Topkapı Sarayı'nı gösteriyor (Şekil 8) "Bu gravürden siluetin kubbeler ve minarelerle taçlandırıldığını görülmektedir. 19. yüzyıl Romantik dönemin de başlangıcıydı ve kent tasvirleri, panoramaları o dönemde çok yoğunluk kazanmıştı. Kent birçok konuyu betimlemek için araç oluyordu." [Kritter, 2006]

Şekil 8: Pera'dan bakışla tarihi yarımada ve Sarayburnu

Kaynak: Kritter, 2006

Bu fotoğrafa baktığımızda İstanbul kent dokusunun bütünlüğü çok net bir şekilde okunabilmektedir (Şekil 8). Kubbeler, minareler ve topoğrafik yapı kentin karakteristiğini ortaya koymaktadır. Kentin nirengi noktası kendini belli etmektedir ve konut yapılaşması ise birbiri ile uyum aynı zamanda çeşitlilik içerisindedir. Geçmişten günümüze bu şekilde taşınmış kentler halen mevcuttur. Ancak çalışmanın ileri safhalarında İstanbul'daki büyük değişiklik net bir şekilde okunabilecektir.

Şekil 9: İstanbul Dünya Mirası Sit Alanı görsel etki değerlendirme çalışması

Kaynak: Kritter, 2006

Kritter 1992 tarihli uzay görüntülerini altlık olarak kullanan bu çalışmayı görsel etki değerlendirme olarak görülebileceğini belirtmektedir. (Şekil 9) Burada Dünya Mirası İstanbul'un yüksek yapılaşması ile ilgili peyzajına ya da modern silüetine değin gelişmeleri görmek mümkündür.

Bu haritada mavi renk ile gösterilenler öneri panoramalar, bakış açıları, bakış noktaları ve görsel akslar olarak nitelendirilmiştir. Bunlar Eyüp, Çamlıca, Anadolu Kavağı gibi merkezlerden seçilerek oluşturulmuştur. Elips şeklindeki çizgi ise Galata Kulesi'nden görünen yaklaşık alanı göstermektedir. Yeşil üçgen şeklinde belirtilen noktalar nirengi noktalarını ve anıtları işaret etmektedir. Diğer yeşil şekiller ise korunmuş kentsel silüetleri ifade etmektedir. Kırmızı ile gösterilenler o yılda mevcut olan yüksek yapılar, gökdelenlerdir. Sarı renkle gösterilenler küresel gelişmelere bağlı olarak gündeme gelen Haydarpaşa, Dubai Towers, Boğaziçi Kulesi, Galata Kulesi gibi yeni devasa yapılaşmaların korunması gereken tarihi yarımada, tarihi sit alanı üzerindeki etkisini değerlendirmeye yarayacak noktalardır. Kritter çalışmasında Melling'in İstanbul'u algılamayı seçtiği alanlardan fotoğraflar çekerek bu noktaları yorumlamıştır. Melling'in gravürlerinden esinlenerek belirlediği noktalardan çektiği fotoğraflara olması muhtemel projeleri ekleyerek gelecekte oluşabilecek görüntüyü gözler önüne sermeye çalışmıştır. Bu projelerden

bazıları uygulanmamıştır ama İstanbul'da yüksek yapılaşma büyük oranda artmıştır. Bu yapılaşmaların bazıları kontrollü bazıları ise kontrolsüz bir şekilde İstanbul'a yayılmıştır.

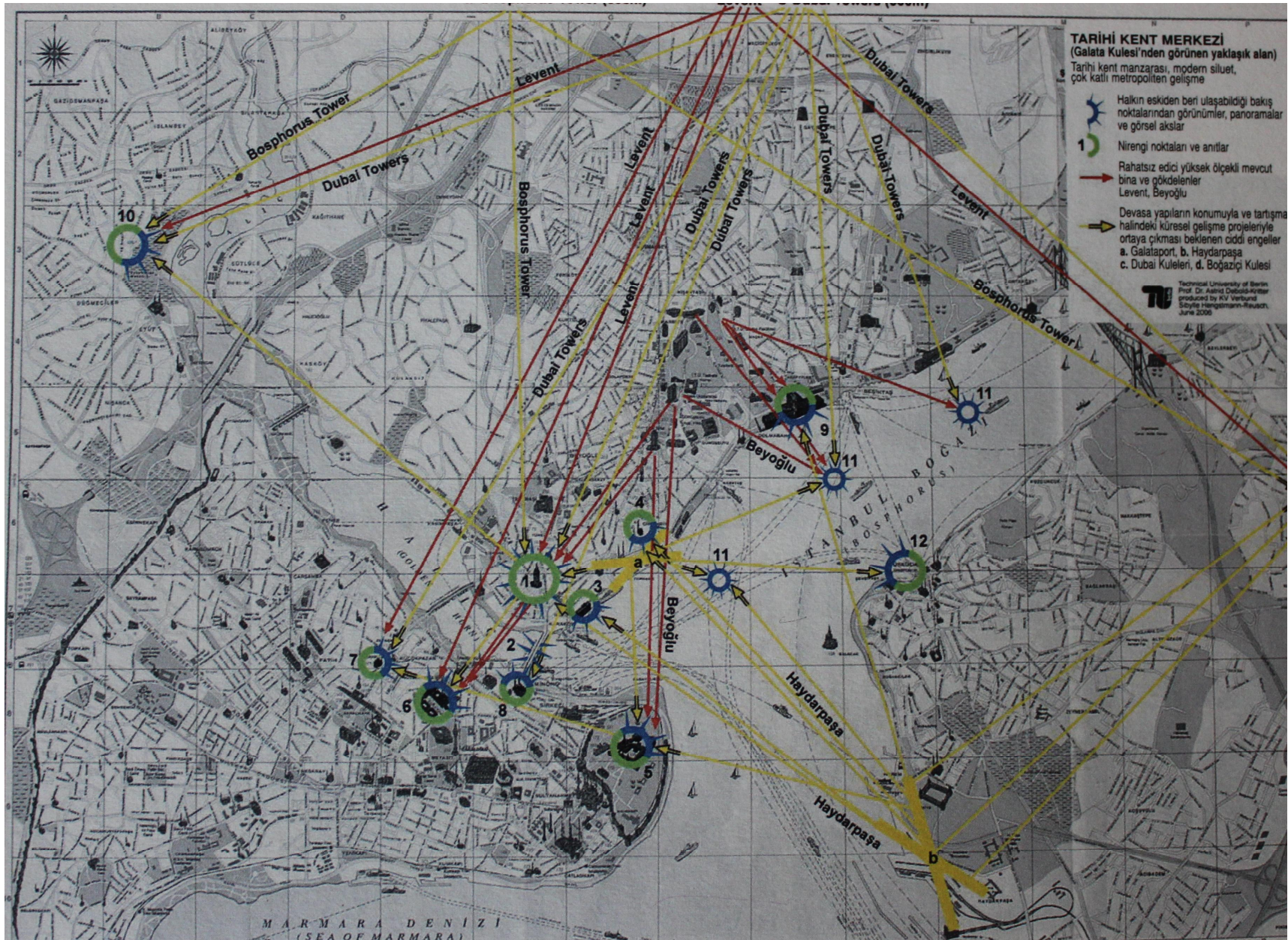
İstanbul'un Tarihi Kentsel Topoğrafyasını Bekleyen Riskler kitabında Dubai Kuleleri Projesinin simülasyonu güncel fotoğraflar kullanarak yapılmıştır. Dubai Kulelerinin anıtsal birer nirengi noktası oluşturmak üzere tasarlandığı, bu çalışmada belirtilmiştir. Süleymaniye'den çekilen fotoğraflara bu kuleler yerleştirilmiştir ve Galata Kulesi'ni yok eden bir yüksekliğe sahip olacağı ortaya konmuştur. Ancak bu proje gerçekleştirilmemiştir.

Aynı şekilde denizden Galata bölgesinin çekildiği fotoğraflarda bazı simülasyonlar yapılmıştır. Hem karadan hem denizden bakanlar için Kruvaziyerlerin o bölge için bir blok oluşturduğu ortaya konmuştur. Bu günümüzde de devam etmektedir. Hergün birçok turistin kente bu noktadan giriş yaptığı gerçeği ortadadır. Ancak bu alan için herhangi bir proje gerçekleştirilmemiştir. Galata'dan herhangi bir noktadan bakıldığında gemiler görüntüyü kesmektedir. Görsel akslar gemilerin bulunduğu noktada sonlamakta ve denizle görsel anlamda bir iletişim sağlanamamaktadır. Bu alan trafiğin de çok yoğun olması sebebiyle insanların serbestçe dolasabileceği bir alan olmaktan çıkmıştır. Bu alandaki depolar ve kruvaziyerler kent ve boğaz arasında bir bariyer niteliği taşıyor demek çok da yanlış olmaz. Diğer bir proje ise o dönemde gündemde olan Haydarpaşa projesidir. Bu proje kentin bir çok noktasından bakıldığında kent silüetini olumsuz yönde etkileyebilecek yapılaşmayı beraberinde getirmektedir. Belirlenen seyir teraslarından bakıldığında Haydarpaşa'da kıyıda çok yüksek katlı binaların yükselmesi o tarihi dokuya saygısızlığın yanı sıra Avrupa yakasından bakanlar için Anadolu yakasının çehresini kötü anlamda değiştirebilecek bir projedir.

Son olarak Kritter'in çalışmasından eklenen bu harita İstanbul UNESCO Dünya Mirası görsel etki değerlendirmesine ait çalışmada tarihi kent merkezi için yapılmıştır(Şekil 10). Metropolitan gelişmelerin tarihi kentsel peyzajla çelişkili noktalarını ortaya koymak üzere yapılan çalışmanın bir parçasıdır. Bu haritada maviyle ve yeşille gösterilenler birtakım yeni panorama ya da görsel aks önerileri, geleneksel yerleşme birimlerinden alınmış noktaları göstermektedir. Kırmızı oklarsa yüksek yapılaşmayla kente müdahale eden alanları göstermektedir. Sarı oklar ise önemli engelleri işaret etmektedir. Bunlar devasa nirengi noktalarının, o yıllardaki

tartışmalı küresel gelişme projelerinin yerlerini göstermektedir. Bu projeler Galataport, Haydarpaşa, Dubai Kuleleri ve Boğaziçi Kulesi'nden oluşmaktadır. [Kritter,2006]

Kritter'in bu çalışmasını ele almaktaki amaç İstanbul için daha önce yapılmış olan bir kentsel peyzaj projesini ele almaktır. Melling'in resimlerinden yola çıkarak İstanbul'un günümüzdeki halini fotoğraflayan Kritter'in amacı İstanbul'un bazı alanlarının risk altında olduğunu ortaya koymaktır. Aynı zamanda kentteki tarihi mirasın geleceğe layık olduğu şekilde taşınmadığı ve taşınamayacağını görebilmekteyiz. Kritter'in çalışması kentsel peyzaj yönünden İstanbul'un bir değerlendirmesidir. Bu sebebiyle tezin asıl amacına hizmet etmektedir.

Şekil10: İstanbul Dünya Mirası Sit Alanı Görsel Etki Değerlendirmesi

Kaynak:Kritter,2006

3.2. LONDRA GÖRÜNTÜ KONTROLÜ ÇERÇEVESİ

Bu bölümde yararlanılan Londra Kentsel Görüntü Kontrolü Çerçevesi (London View Management Framework) adlı çalışma Londra Belediyesi'nin kentsel peyzaj bağlamında ortaya koyduğu kentin planını tamamlayıcı bir çalışmadır. Londra da İstanbul gibi büyüyen ve gelişen bir kenttir. Bu büyüme ve gelişme meydana gelirken kent dinamizmini korumalı ve organik bir büyüme sağlanmalıdır. Londra da çok önemli tarihi bir mirasa ve tarihi nirengi noktalarına sahip bir kenttir. Bu çalışma Londra kentinin önemli tarihi noktalarını yeniden tanımlamaya gitmektedir. Bu tanımlama ile bu noktaların korunması amaçlanmaktadır ve belirlenen bazı noktalardan bu nirengi noktalarına bakıldığında manzaranın ortaya konulması, geliştirilmesi ve kontrol altına alınması hedeflenmiştir.

Çalışma aynı zamanda kentteki seyir alanlarının detaylı bir şekilde değerlendirilmesini, görsel koridorların genişletilmesini hedeflemiştir. Bu çalışmadaki politikalar kentin manzaralarına işaret eder, stratejik tarihi yapıları ve çevrelerini tanımlar ve manzaraların geliştirilmesi için metodlar ortaya koyar.

Yukarıda genel hatlarıyla belirtilen politikaların fiziksel olarak ortaya konması kapsamında;

- Koruma altındaki görseller belirlenmiştir.
- Bunların görünürlüğü arttıracak konumlar belirlenmiş ve tanımları yapılmıştır.
- Özel bir teknik geliştirilerek kentin farklı noktalarının da görünümünü arttırıcı çalışmalar yapılmıştır. [London Frame Work, 2007]

Çalışma daha ileri aşamalarında görüntü kontrolü çerçevesi rehberliği için önemli bazı ilkeler ortaya koymuştur. Bu ilkelerden kısaca bahsedecek olursak.

- 1) Zeminde peyzaj stratejisi (landscape strategy in the foreground)
- 2) Tasarlanmış görüntü arka plan gelişimi (development in the background of designated views)
- 3) Stratejik olarak önemli nirengilerin göz önüne alınması (consideration of Strategically Important Landmarks)
- 4) Diğer nirengilerin göz önüne alınması (consideration of other landmarks)

- 5) Tasarlanmış görünümelerde gelişme fırsatı (development opportunity within designated views)
- 6) Yüksek yapı kümeleri (clustering of high buildings)
- 7) Dünya Miras Alanları için görüntü kontrol rehberi (visual management guidance for World Heritage Sites)
- 8) Seyir alanlarının görüntü kalitesi (the quality of the Viewing Place)

Yukarıda kısaca anlatılan Londra Belediye'sinin hazırladığı çalışma bu tez için bir kaynak olmuştur. Bu çalışma doğrultusunda bazı ilkeler belirlenmiş ve bir metod oluşturulmuştur. İstanbul kenti bu metod ile değerlendirilmiştir. Roma kenti bu metod ile değerlendirilmiştir ve aradaki farklar ortaya konmuştur.

Londra Görüntü Kontrolü Çerçevesi'nde mekanların yönetilmesi ve korunması için dört farklı kategori tanımlamıştır. Bunlar; Londra Panoramları (London Panoramas), Çizgisel Görüntüler (Linear Views), Nehirden Bakış (River Prospect), Bakı Noktaları, (Townscape Views) olarak belirlenmiş ve toplamda 26 mekan, yapı belirlenmiştir.

Bu çalışmada panoramalar kentin belirlenen noktalarından bakıldığında görüntüdeki önemli yapıların tümüne ve topoğrafik yapıya işaret eder. Aynı zamanda genel görünüm de bu noktadan bakıldığında değerlendirilebilir. Bakı noktaları ise belirlenen alanlardan bakıldığında çıkan çerçevedeki önemli yapıların bir araya getirerek oluşturduğu kompozisyona ve genel kent görünümüne bakmaktadır. Nehirden bakış bu tezde değerlendirme kapsamına alınmamakla birlikte, Londra Görüntü Kontrolü Çerçevesi çalışmasında Thames nehrinin bazı noktalarından kente bakıldığında oluşan kentsel görüntü ortaya konulmuştur. Çizgisel akslar kentin doğrusal bir kent görüntüsü sağlayan yerlerini belirtmektedir. Buradan bakıldığında oldukça uzakta konumlanan bir yapı görülebilmektedir.

3.3. İTALYA KENTLERİ KENTSEL PEYZAJ DEĞERLENDİRMESİ

Bugün dünya nüfusunun yarısı kentlerde yaşıyor. Şehirler artık eskisinden daha büyük ve çok hızlı bir gelişim ve değişim söz konusu. Kentlerin günümüzdeki durumunu irdeleyebilmemiz için geçmişten günümüze yerleşim birimlerinin nasıl gelişim gösterdiklerine kısaca göz atmak gerekmektedir. "İnsanların toplu halde yaşama şekline geçmeleri M.Ö. 6000 yıllarına doğru tarımsal üretime başlamaıyla ortaya

çıkıştır denilebilir. İlk kentlerin kurulmaya başlaması M.Ö. 4000 yıllarında gerçekleşmiştir. Kentsel olguyu ortaya çıkaran iş bölümü bu tarihlerde ortaya çıkmıştır. Kentlerin ortaya çıkışı büyük politik yapıların doğuşuyla aynı döneme rastlamaktadır. Kentlerin öncelikle idari, askeri, dini ve ticari yapısı vardır. Arkeolojik kazılarla bu tarihler değişim gösterebilmektedirler. Ortaçağ kentlerine baktığımızda bu kentlerde en yüksek yapıların dini yapılar olduğu görülmektedir. Dini yapıların yanı sıra hükümet binaları da kentin en ihtişamlı ve yüksek yapıları arasında görülmektedir. Aşağıda bazı ortaçağ kentlerini ziyaretimde çekmiş olduğum fotoğraflar bulunmaktadır. Bu fotoğraflar kentin en yüksek noktalarında ya da kenti bütünsel olarak algılayabileceğimiz noktalarda konumlanan seyir teraslarından kentsel görünümün önemi anlatmak için çekilmiş fotoğraflardır. Fotoğrafların hepsindeki ortak özellik kentin en yüksek yapısının dini yapıların çan kuleleri olmasıdır.

Şekil 11 de İtalya'daki Orvieto kentinden bir kare sunulmaktadır. Bu fotoğrafta iki çan kulesi göze çarpmaktadır. Diğer yapılar aşağı yukarı aynı yükseklikte seyretilmektedir. Bir diğer göze çarpan ise yapıların birbiri ile benzerliği ve çeşitliliğidir. Hiçbir yapı bir diğeri ile aynı değildir ancak dokular birbiri ile uyum içerisinde ve çatılar da çeşitlilik göstermektedir.

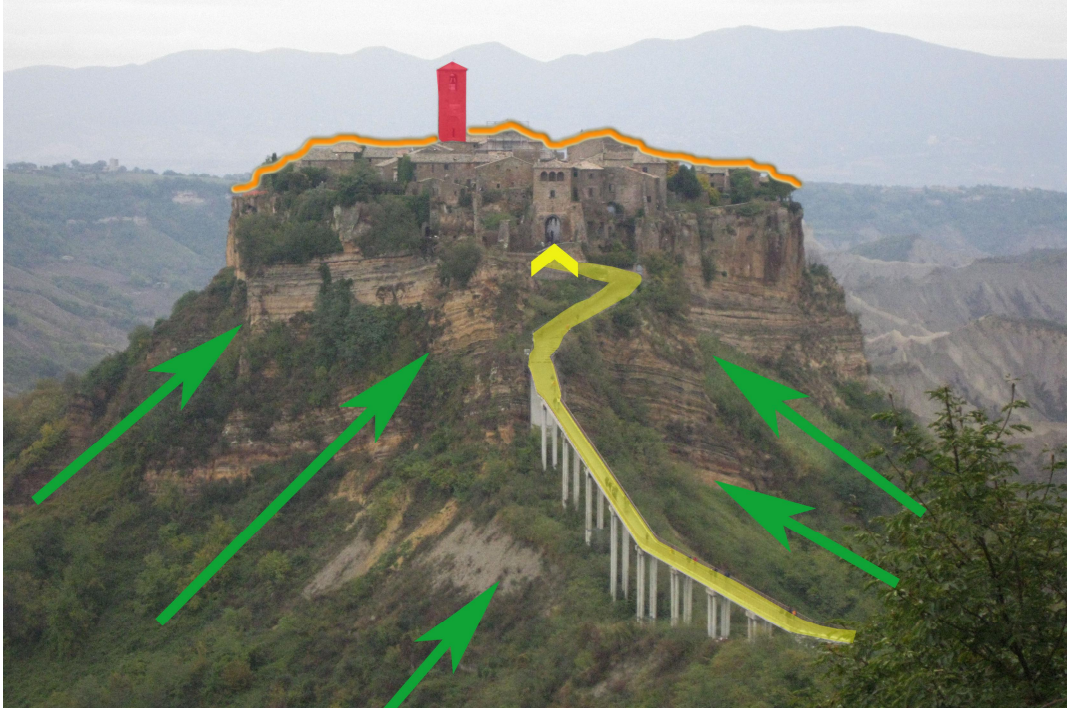

Şekil 11: Orvieto Kenti

Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Şekil 12'de İtalya Bagnoregio Kentinin uzaktan bir fotoğrafı sunulmaktadır. Bu fotoğraflardan da kule dışındaki tüm yapıların birbirine saygı içerisinde olduğu gözle görülmektedir. Dikkati çeken bir diğer nokta ise kentin tamamen izole olduğu ve bir

tepenin zirvesine konumlanmış olmasıdır. Ortaçağ kentlerinin bir diğer özelliği de kendini koruma amaçlı hareket edilerek konumlandırılmasıdır. Kentin 12.yüzyıldan kalma bir giriş kapısı bulunmaktadır ve girişe ulaşmak için uzun bir köprü inşa edilmiştir. Şekil 12’de kentin girişi sarı bir okla gösterilmiştir. Kırmızı ile gösterilen yapı ise kentin kilisesine işaret etmektedir.

Şekil 12: Baginoregio Kenti
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Roma’ya yaklaşık olarak 90km uzaklıkta konumlanan Baginoregio işlevliğini yaz kış sürdüren yaz aylarında turist misafir eden küçük bir yerleşim birimidir. Yaklaşık 25 yüzyıl önce insanlar tarafından keşfedilmiş bu yerleşim birimi günümüze kadar bu şekilde taşınmıştır ve bu alanda hala yaşamını sürdüren birçok kişi mevcuttur.

Şekil 13: Tolfa Kiliseden çekilmiş bir fotoğraf
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Tolfa kenti İtalya'daki bir diğer eski yerleşim yerlerinden biridir. Kentin en yüksek noktasında konumlanmış olan kiliseden çekilen bu fotoğrafta kentin yeni binaları ve eski binaları okunabilmektedir.

Şekil 14: Portofino
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Portofino ise küçük bir balıkçı kenti Genova iline bağlı bir yerleşim birimidir. (Şekil 14) İsmi yunusların limanı (Portus Delphini) anlamına gelmektedir. Bu kente baktığımızda da yapılaşmadaki en yüksek yapının çan kulesi olduğu görülmektedir. Ayrıca yapılaşmanın doğayla olan birlikteliği ve uyumu yerleşmeyi farklı bir noktaya taşımaktadır. Arkasında yükselen yeşil alan önündeki su ögesi ve farklı mimari üslubu ile örnek bir kent peyzajıdır.

Şekil 15: 5 Terre

Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

İtalya Cinque Terre bölgesindeki beş ortaçağ kentinden biri olan Corniglia da lokasyonu açısından önem arz etmektedir (Şekil15). UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan bu beş yerleşim yine ulaşılması çok zor olan bir noktaya konumlanmış ortaçağ kentlerinden meydana gelmiştir. 11.yy 12.yy dönemlerinde meydana gelmiş bu kıyı yerleşimlerinin insanların yerleşebilmek, diğer yerlerle güvenli ticaret yapabilmek ve korunmak amaçlı olduğu söylenmektedir.

Şekil 16: Perugia Kenti

Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Bu örneklerden görebileceğimiz üzere doğa şartları ve günün koşulları insanları ona göre davranmaya itmektedir. Yukarıda verilen iki örnek de etrafı sarılı çevresiyle ilişkide olmayan kent örnekleridir. Ayrıca bu kentlerin hepsinde dini ya da politik vasfı olmayan yapıların birbiriyle uyum içerisinde olduğu çok net bir şekilde okunabilmektedir. Bu binalar kendi içlerinde farklılıklar göstermektedirler ancak tamamına uzaktan bakıldığında bir uyum içerisinde oldukları görülebilmektedir.

3.4. BÖLÜM SONUCU

Bu bölümde İstanbul için hazırlanan Kentsel Peyzaj çalışması ve Londra'da hazırlanmış olan Kentsel Görüntü Yönetim Çerçevesi irdelenmiştir. Bu doğrultuda İtalya'daki bazı tarihi kentler değerlendirilmiştir. Ortaçağ kentlerinin yapılaşmasının nasıl olduğu, kentlerde gücün kimde olduğu ve yapıların birbiri ve doğal ortam ile ilişkisine bakılmıştır. Bölüm sonucu olarak Londra çalışmasından esinlenilerek dört kategori belirlenmiştir. Bu kategorilerin Roma ve İstanbul kentlerini değerlendirmede kullanılabileceği kararına varılmıştır. Aşağıda; görülmesi ve tanınması kolay olan, coğrafi ya da kültürel oryantasyonu sağlayan, estetik olarak ilgi çeken, çekici, kamu için kolay ulaşılabilir mekanları yapıları spesifik topoğrafik özellikleri daha iyi şekilde algılamamızı sağlayan seyir terasları dört ana başlıkta kategorize edilmiştir.

1. Panaromik Noktalar: Panoramalar kentin belirlenen noktalarından bakıldığında görüntüdeki önemli yapıların tümüne ve topoğrafik yapıya işaret eder. Aynı zamanda genel görünüm de bu noktadan bakıldığında değerlendirilebilir. Panaromik alanlar, kent coğrafyasının ve izlenebilen işaret noktaları sayesinde bulunan konumun net bir şekilde algılanmasını sağlamaktadır. Sunulan geniş açılı perspektifler, bireylerin yorum gücünü ve yaşam zevkini artırma potansiyeline sahiptir.

2. Çizgisel Akslar: Bu akslar gün içinde sosyo ekonomik açıdan çeşitli bireylerin ve grupların birleştiği, iletken alanlardır. Sık kullanılan bu alanlar kent belleğimizde geniş bir alan kaplamaktadır. Dolayısıyla bu noktaları kentsel peyzajın en verimli şekilde algılanması için fırsat sunmaktadır. Aksların altyapı nitelikleri kadar işaret yönleri, başlangıç – bitiş noktaları ve kent kimliğini yansıtabilecek perspektifler sunmaları önem taşımaktadır.

3. Sudan bakış: Kentin coğrafi zenginliği, yer ve mekan algımız açısından çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Bunlardan biri de İstanbul'un bir kıyı kenti olmasıdır. Dolayısıyla gün içinde milyonlarca insan deniz ulaşımını tercih edebilmektedir. Sudan kenti izlemek, yaşamı ve yaşanan yeri gözden geçirme şansını ortaya koymaktadır. Sürekli değişebilen perspektifler bütünsel ve zengin bir kentsel algı yaratmaktadır.

4. Kentsel Bakı Noktaları: Bu noktalar özellikle önemli yapıların bir araya getirerek oluşturduğu kompozisyona ve genel kent görünümüne bakmaktadır. kentin birçok niteliği (tarihi, doğal, kültürel, fiziksel vb.) ile birlikte algılama olanağı sağlayan, her perspektifi ortak kent belleğimizde önemli izler yaratan noktalardır. Kent kimliği ve imajının korunması ve vurgulanması bakımından bu noktaların önemle ele alınması gerekmektedir.

Bu kategoriler ile iki kentde belirlenen belirli noktalardan kent peyzajı algılanmaya çalışılmıştır. Fotoğraflar ile bu noktalardan bakıldığında göze çarpan tarihi nirengi noktaları, anıtsal yapılar, topoğrafik yapı, yapılaşmanın topoğrafik yapı ile uyumu, yüksek yapılar işaretlenmiştir.

Bu çalışmada Hava Fotoğraflarında konumları gösterilen kentin yoğun olarak ziyaret edilen ya da dinlenme/ gezme amaçlı kullanılan yerlerinden çekilen fotoğraflar

kullanılmıştır. Belirlenen noktalardan çekilen fotoğraflarda kent silüetinde yer alan yapılar, tarihi anıtlar ve önemli topoğrafik özellikler fotoğrafla üzerinde gösterilmiştir. Bunun dışında hava fotoğrafı kullanılarak bulunulan seyir terasından kentin önemli tarihi anıtlarına, silüetteki yapılara ışınlar çizilerek görüş açısının genişliği gösterildiği bir şema oluşturulmuştur.

Daha önce iki arkadaşım ile hazırlamış olduğum “Kentsel Peyzaj İstanbul Boğaziçi/Haliç Örneğinde Bir Değerlendirme” çalışmasından kendi çektiğim fotoğrafları ve iki farklı noktadan arkadaşımın yaptığı çalışmayı bazı verileri ortaya koymak adına çalışmanın İstanbul Kentsel Peyzaj Çerçevesi bölümünde kullanmak üzere aldım.

4. İSTANBUL – ROMA KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMA

Dördüncü bölüm Londra Kentsel Görüntü Kontrolü ve diğer çalışmalardan yola çıkarak oluşan bakış açısı, ilkeler ve metod ile iki kentin değerlendirmesini içermektedir. İkinci bölümdeki kavramsal yaklaşım ve üçüncü bölümdeki örnekler bir çerçevenin oluşmasını sağlamış ve kentlere farklı bir yönden bakılması gerektiğini ortaya koymuştur. Bu çalışmada İstanbul değerlendirilirken ikinci bir kentin de değerlendirilmesi gerektiği kararına varılmıştır. Oluşturulan metod yalnız İstanbul değil tüm kentler için kullanılabilecek bir çalışmadır. Ancak İstanbul değerlendirilirken bir diğer büyük kentin de değerlendirilmesi, aradaki farkları görebilmek açısından gereklidir. Roma kenti de İstanbul gibi yedi tepe üzerine konumlanmıştır ve tepelerin mevcut olması iki kentin benzer perspektifler sunmasını sağlamaktadır. Roma kenti de Avrupa’daki en eski, nüfus yoğunluğu olan ve politik yapısıyla da en önemli kentlerinden biridir. İtalya’nın başkenti olması, çok fazla turist kenti ziyaret etmesi sebebiyle ekonomik yönden zengin bir kendir. Roma’da mega yapılan konumlanmaktadır. Sanat müzeleri, olimpiik statlar Roma kentinde de inşa edilmektedir. Bunlar Roma kentinin küreselleşme sürecinde olduğunu gösterebilecek verilerdir. Roma kentinin tarihi bir kent olması, Yeditepe üzerine

konumlanması, sermayenin bulunduğu bir kent olması bu çalışmada İstanbul'un yanında değerlendirilebileceğinin bir göstergesidir.

İki kentin aynı çalışmada ele alınması bu çalışmayı daha anlamlı kılmayı sağlayacaktır. Roma tarihi, kentsel görünümleri, manzaraları ne derece korunmuş buna bakılacaktır. İstanbul'un durumu ile karşılaştırılacaktır.

4.1. İSTANBUL KENTSEL PEYZAJ ÇERÇEVESİ

Bu bölümde İstanbul ele alınmaktadır. İstanbul kentinden kısaca bahsedecek olursak, tarihte ilk olarak üç tarafı Marmara Denizi, Boğaziçi ve Haliç'in sardığı bir yarım ada üzerinde kurulan İstanbul'un batıdaki sınırını İstanbul Surları oluşturmaktaydı. Gelişme ve büyüme sürecinde surların her seferinde daha batıya ilerletilerek inşa edilmesiyle 4 defa genişletilmiştir. [wikipedia.org, 2012]

Dünyanın en eski şehirlerinden biri olan İstanbul üç farklı imparatorluğa başkentlik yapmıştır. Aşağıda İmparatorluklar ve İstanbul'un başkentlik yaptığı dönemler sırasıyla verilmiştir.

Roma İmparatorluğu M.S. 330 -395

Doğu Roma İmparatorluğu 395 – 1204, 1261 – 1453

Latin İmparatorluğu 1204 – 1261

Osmanlı İmparatorluğu 1453 1922

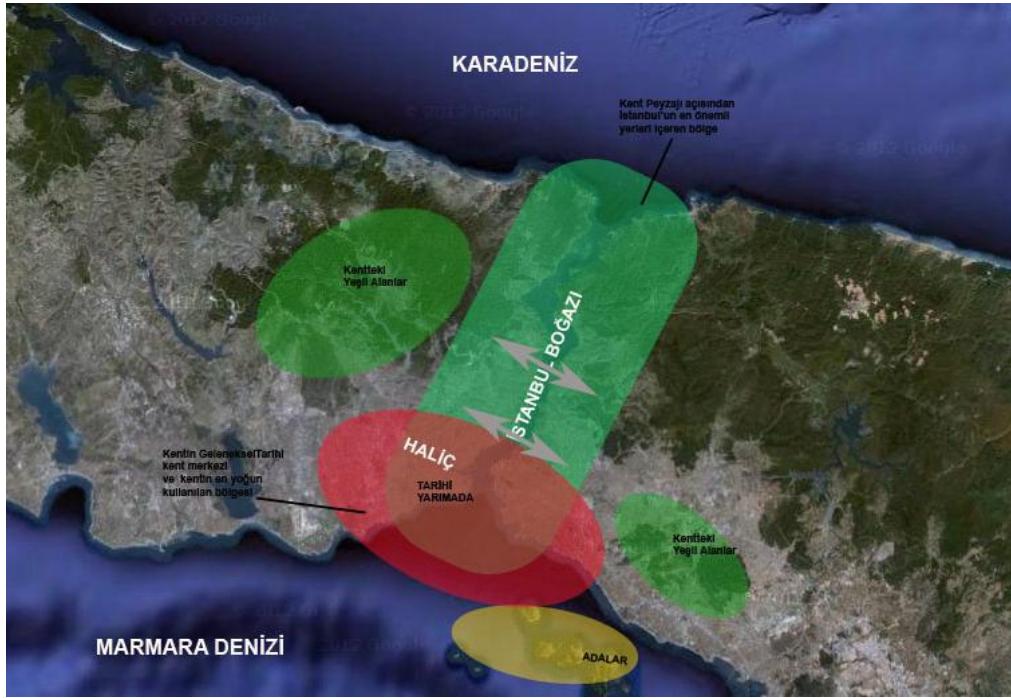
Büyük bir tarihi mirasa sahip olan İstanbul kenti topografik yapısıyla da diğer bir çok büyük ve tarihi kentten farklıdır. Deniz ve boğaz ögesinin olması, tipik morfolojisi onu diğer birçok kentten özellikle Avrupa kentlerinden ayıran en önemli özelliklerden bazılarıdır.

İstanbul kenti dünyanın bir çok üniversitesinde sahip olduğu özellikleri sebebiyle araştırma konusu olmuş üzerine çeşitli projeler geliştirilmiş bir kenttir. Kentleri bir organizma gibi düşünürsek onların sürekli bir değişim gelişim halinde olduğunu görebiliriz bu yüzden de yeni fikirler yeni projeler öne sürmek gerekmektedir. İstanbul'u farklı kılan en önemli ögesi Boğaz'dır.

“ İstanbul denildiğinde akla ilk gelen imgeler Bogaziçi, Haliç, ve Tarihi Yarımada'dır. Doğal, kültürel ve tarihsel güzelliklerinin kente kazandırdığı eşsiz öğeler İstanbul'un kimliğinin yapı taşlarıdır.” [Keleş, R., 2009]

Boğaziçi, Haliç ve Tarihi Yarımada İstanbul kentinin en önemli imgeleri ve kentsel belleğe hitap eden en önemli alanlarıdır. Bu noktaların korunması ve hassas noktalar olarak görülmesi gerekmektedir. Ancak günümüzde, geçmişte verilen bazı yanlış kararlar ve yüksek yapılaşmanın getirdiği olumsuz sonuçlar kent silüetine bakıldığında okunabilmektedir. Prof. Dr. Mehmet Çubuk'un Boğaziçi Şehirciliği Bütünleşik Sitler yaynında belirttiği üzere Prost 1937 yılında İstanbul'un planlamasında; çok ayrıksı sit özellikli bir mekan olan Haliç'i sanayi yerleşmesine açmış ve Boğaziçi'ni de kentin herhangi bir parçası gibi görerek; Avrupa yakasında Beyoğlu'nun, Asya yakasında da Üsküdar'ın devamı gibi görmüş ve alamıştır. Çubuk'a göre bu yaklaşım İstanbul için bir şanssızlık olmuştur ve bu ayrıksı mekânların (Haliç- Boğaziçi) korunmasında sorunların çıkmasına sebep olmuştur. Bunu yaklaşık yetmiş yıl önce verilen kararların günümüzü nasıl etkileyebileceğini gözler önüne seren bir örnek olarak düşünebiliriz. Haliç'in Osmanlı döneminden beri kentin en önemli noktalarından biridir. Stratejik öneminin yanı sıra kentlilerin en yoğun olarak geçmişten beri kullandıkları bir alandır. Altın Boynuz olarak da adlandırılan Haliç İstanbul için önemli bir seyir alanıdır. Hem Haliç'te bulunmak oradan İstanbul'u seyretmek hem de yüksek bir noktadan Haliç'e bakmak kentliler için önemlidir bir olgudur. Geçmişte böyle bir işlev kazandırılmasaydı bugün çok farklı bir konumda yer alabilir ve önemi daha çok ortaya çıkartılmış olabilirdi.

Bugüne baktığımızda yüksek yapılaşma tüm kentlerin karşı karşıya kadığı bir problem. İstanbul da yüksek nüfusu olan hızlı gelişen dinamik bir kent. Bu çalışmada verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi yüksek teknoloji kullanılarak tarihi kent merkezlerine inşa edilen yapılar, kent silüetini kötü anlamda değiştirecek yüksek katlı yapılar kentlerin kimliğini değiştirmekte ve birbirlerine benzetmektedir. İstanbul'da da yüksek yapılaşma kontrolsüz bir biçimde yayılmaktadır. Bu tür yapılar için belirli bir alan (Maslak) olsa da son üç dört yılda bu alanın dışına çıkıldığı ve kent silüetini seyir alanlarını etkileyecek kentsel belleğe hizmet eden tarih boyunca önemli anlam taşımış kentin en önemli noktalarında hasara sebebiyet verecek yüksek yapılaşmalar görülmüştür.

Şekil 17: İstanbul Kenti

Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Londra’da yapılan çalışmalardan faydalanarak oluşturulan metod ve kentsel peyzaj ilkeleri bağlamında değerlendirilen İstanbul kenti bu bölümde birçok veriyi ortaya koymuştur. Kentin silüetinde büyük öneme sahip tarihi yapılar ortaya konulmuştur. Kentte belirlenen panoramik alanlar, bakı noktaları ve çizgisel akslar üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Bu bölümünde daha önce Kentsel Peyzaj ders kapsamında grup arkadaşlarımla birlikte hazırlamış olduğum çalışmalardan bazı örnekleri kullanacağım. Bunların arasında İstanbul için belirlenmiş birçok alandan İstanbul kenti değerlendirilmiştir. Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi isimli çalışmada dört kategoride toplam kırk dört noktadan kent fotoğrafları çekilmiş, kent görünümleri ortaya konulmuş ve Londra Kentsel Görünüm Kontrolü Çerçevesinde değerlendirilmiştir. Tez kapsamında bu kırk dört noktadan bazıları seçilmiş ve değerlendirilmeye alınmıştır. Bu noktaların belirlenmesi genel olarak insanların gün boyunca yoğun olarak kullandıkları, hem gezi hem iş amaçlı ziyaret ettikleri alanlardan seçilmiştir.

Tez kapsamında Panoramalar için Anadolu yakasından Kuzguncuk, Avrupa yakasından ise Karaköy, Dolmabahçe, Rumeli Hisarı seçilmiştir. Burada amaç iki yakadan farklı kentsel görünümler sunmak olmuştur. Özellikle İstanbul’un problemlili bölgelerini, kentsel görünümün bozulduğu yerleri ortaya koyan alanlar seçilmiştir.

Yüksek yapılaşma sorununu ortaya koyan, geleneksel tarihi yapıların görünürlülüğünü kaybettiğini ortaya koyan kentsel görünümler seçilmiştir. Kentsel bakı noktalarında ise Anadolu yakasından Üsküdar, Avrupa yakasından ise Yıldız Parkı ve Ulus Parkı seçilmiştir. Kentsel Bakı noktaları daha önce de belirtildiği gibi tek tek tarihi yapıları anıtları incelemek yerine farklı birkaç tarihi yapının bir araya gelerek oluşturduğu kompozisyona ve genel görünüme bakmaktadır. Bir Anadolu Yakasından iki Avrupa yakasından seçilmiş olan bakı noktaları İstanbul kentine dair bir çok bilgiyi bize sunmaktadır. İstanbul kentine dair önemli kent manzaralarını ortaya koyan örnekler olması sebebiyle belirlenmiştir. Çizgisel akslarda Unkapanı ve Taksim Tünel aksı kentsel peyzaj açısından İstanbul'a dair birçok bilgiyi bize sunabileceği için seçilmiş ve değerlendirilmiştir.

4.1.1.İstanbul Kent Panoramaları

Panoramalar kentin belirlenen noktalarından bakıldığında görüntüdeki önemli yapıların tümüne ve topoğrafik yapıya işaret eder. Aynı zamanda genel görünüm de bu noktadan bakıldığında değerlendirilebilir. Aşağıdaki örneklerden de görülebileceği gibi İstanbul panoramalarında önemli yapılar ve silüete giren tüm yapılar tek tek işaretlenmiş ve topoğrafik yapıya dikkat çekilmiştir.

Bu alanlar Boğaziçi ve Haliç'in bütüncül bir şekilde algılanması ve yorumlanması bakımından önem taşımaktadır. Panoramalar, kent coğrafyasının ve izlenebilen işaret noktaları sayesinde bulunulan konumun net bir şekilde algılanmasını sağlamaktadır. Sunulan geniş açılı perspektifler, bireylerin yorum gücünü ve yaşam zevkini artırma potansiyeline sahiptir.

4.1.1.1. İstanbul Panoraması: Kuzguncuk

Eski boğaz köylerinden biri olan Kuzguncuk Boğaz Köprüsünün Anadolu ucunda doğal yapısı ve tarihi niteliğiyle tanınan bir yerleşmedir. Boğaz kıyısındaki konumu İstanbul'un algılanması bakımından önemli fırsatlar sunmaktadır. Kıyıya ulaşma mekansal organizasyon nedeniyle genel olarak güç olmakla birlikte bir adet değerlendirme noktası tespit edilmiştir. Bu noktadan ikinci köprü – Topkapı Sarayı

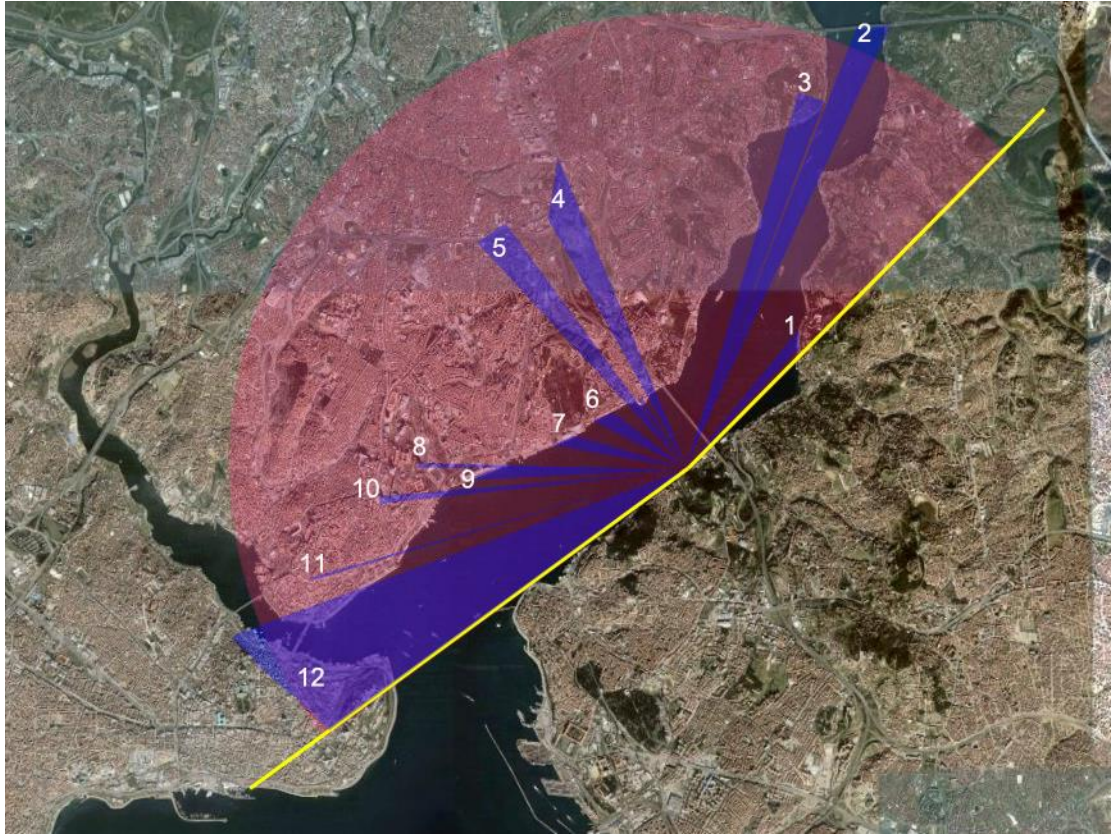
arasında yaklaşık 180 derece bir görüş açısı sunmaktadır (Şekil 19). Görüş açısına göre, Rumeli Hisarı, Şişli – Maslak aksında gelişen MİA ve Tarihi Yarımada öne çıkan bölgelerdir.

Şekil 18: Kuzguncuk Hava Fotoğrafı, konum
Kaynak: ‘‘Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi’’, Ocak, 2010

- 1) Kuleli Askeri Lisesi: Tarihi niteliği, renk ve biçimi ile öne çıkan yapı boğazda kentsel ortak belleğe yerleşmiş bir yapıdır.
- 2) Fatih Sultan Mehmet Köprüsü: Bir diğer boğaz köprüsü olan FSM, Anadolu ve Rumeli hisarı bölgesini işaret etmektedir.
- 3) Rumeli Hisarı: Topoğrafya ile bütünleşerek kent silüetinde öne çıkan, yaklaşık 570 yıllık yapı İstanbul’un önemli simgelerinden biridir.
- 4) Büyükdere MİA aksı: Kent silüetinde öne çıkan 6 adet yüksek bina Büyükdere İş Merkezi aksını işaret etmektedir.
- 5) Büyük Mecidiye Camii (Ortaköy Camii): Boğaziçi köprüsüyle özdeşleşen konumu ve tarihi değeriyle ulusal ve uluslar arası düzeyde İstanbul’u simgeleyen bir imaja sahiptir.
- 6) Galatasaray Üniversitesi ve Beşiktaş lisesi: Değerlendirme noktasına paralel konumdaki eğitim binaları boğaz kıyısının önemli yapılarındandır.
- 7) Çırağan Sarayı (Ortaköy): Tarihi niteliği ve düzenlenen birçok organizasyonla tanınan, Beşiktaş – Ortaköy aksına işaret eden simgesel bir yapıdır.

- 8) Gökkafe: Dolmabahçe mevkiinde İstanbul silüetine aykırı bir boyutta ve konumda inşa edilen yapı, boğaz coğrafyasına uygun olmayan bir biçimde kent silüetinde öne çıkmaktadır.
- 9) Dolmabahçe Sarayı (Beşiktaş): Tarihi niteliği ve Atatürk'ü simgeleyen bir yapı olarak tanınmaktadır.
- 10) Marmara Otel (Taksim) – Taksim meydanını işaret eden bir yapı olarak tanınmaktadır.
- 11) Galata Kulesi (Beyoğlu): Tarihi niteliği ve panoramik görüş açısıyla Beyoğlu ve İstanbul'u simgeleyen önemli bir yapıdır.
- 12) Tarihi Yarımada: Süleymaniye ve Topkapı Sarayı arasında beliren kent silüeti, değerlendirme noktasının önemini vurgulamaktadır.

Şekil 19: İstanbul Panoraması ; Kuzguncuk şeması

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi", Ocak, 2010

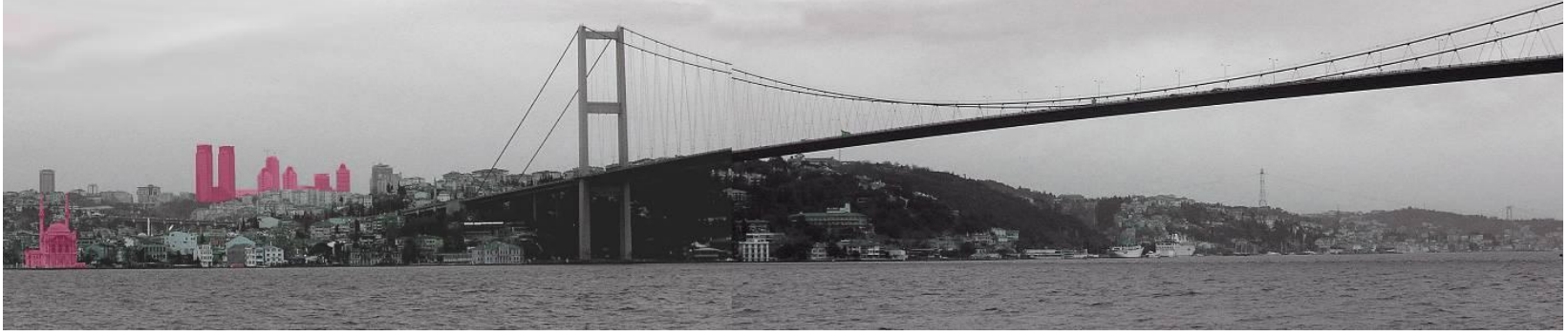
Şekil 20: Kentsel Panoramalar: Kuzguncuk 1
Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi", Ocak 2010

Şekil 21: Kentsel Panoramalar: Kuzguncuk 2
Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi", Ocak 2010

Şekil 22: Kentsel Panoramalar: Kuzguncuk 3
Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi", Ocak 2010

Şekil 23: Kentsel Panoramalar: Kuzguncuk 4
Kaynak: “Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi”. Ocak 2010

Şekil 24: Kentsel Panoramalar: Kuzguncuk 5
Kaynak: “Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirilmesi”, Ocak 2010

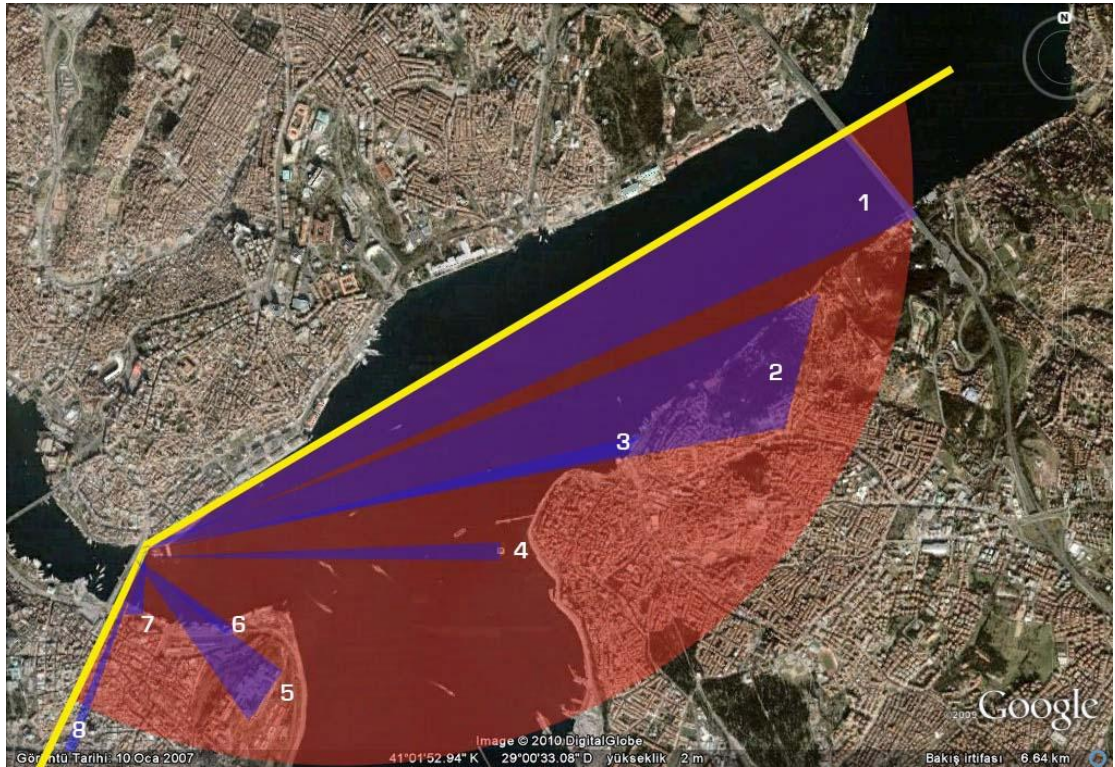
Bu bölümde Kuzguncuk' u ele aldığımızda yaklaşık 180 derecelik bir görüş açısına sahip olduğumuzu görebilmekteyiz. İstanbul'un en önemli öğelerinden biri olan kentte oryantasyonu sağlayan ve kent silüetinin en önemli imgelerinden biri olan Fatih Sultan Mehmet köprüsü hemen dikkati çekmektedir (Şekil 24). Kentsel görünümün diğer ucunda ise Tarihi Yarımada ve Galata Kulesini görebilmekteyiz. Bunların yanı sıra Büyükdere MİA aksı ve Gökkafe kent silüetinde önemli rol oynamakta ve hemen dikkati çekmektedir (Şekil 22, Şekil 21). Yüksek yapılar, iş kulelerinin sayıları arttıkça geleneksel kent peyzajını oluşturan öğelerin bu yapılar içinde kaybolacağını görmek çok da zor değildir. Kuzguncuk'tan alınan bu perspektif kentin yüksek yapılarının hangi alanlarda ilerleme gösterdiğine dair de bize bilgi vermektedir. Bu panoramalar bize özellikle Boğaziçi Köprüsünden Tarihi Yarımada'ya kadar kentin en işlevsel merkezlerinden biri olan alandaki yapısal gelişmeleri, yok olan geleneksel kent dokusunu göstermektedir.

4.1.1.2. İstanbul Panoraması: Karaköy

Karaköy Avrupa yakasından Anadolu yakasına farklı panoramalar sunmaktadır. Panoramik nokta olarak belirlenen Karaköy tarih boyunca liman ve ticaretin merkezi olmasıyla ön plana çıkmıştır. Karaköy bugün ulaşım ve ticaretin yoğun olarak yaşandığı Beyoğlu ilçesinin en hareketli noktalarından biridir. Farklı sebeplerle birçok insanın gün boyunca ziyaret ettiği ya da başka bir yere ulaşmak için kullandığı merkezi bir alandır. Haliç Köprüsü'nden Anadolu yakasına bakıldığında kentsel görünüm yaklaşık 160 derecelik bir alana hakim olmayı sağlamaktadır (Şekil 26). Bu alan Boğaziçi Köprüsü Üsküdar Kuzguncuk'tan Tarihi Yarımada'ya kadar uzanmaktadır (Şekil 40).

- 6) Sepetçiler Kasrı: 16yyda farklı yerlerden getirilen malzemelerle yapılmıştır. Tarihi Yarımada bulunan önemli yapılardan biridir.
- 7) Valide Sultan Cami (Yeni Cami): Tarihi yarımada'da bu noktadan bakıldığından heybetli görüntüsüyle dikkati çekmektedir.
- 8) Beyazıt Cami: 1501 yılında yapıldığı bilinmektedir. Beyazıt semti için önemli bir odak noktasıdır. Cümle kapısının önü Beyazıt Meydanı'dır, imparatorluktan bu güne kadar çok sayıda siyasal ve toplumsal olayın sahnesi olması sebebiyle kentte yaşayanlar için büyük bir anlam ifade etmektedir. Sahaflar Çarşısı ve Kapalı Çarşı da bu isim anılınca akla gelen önemli noktalardan ikisidir.

Şekil 26: İstanbul Panoraması ; Karaköy şeması

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasında tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

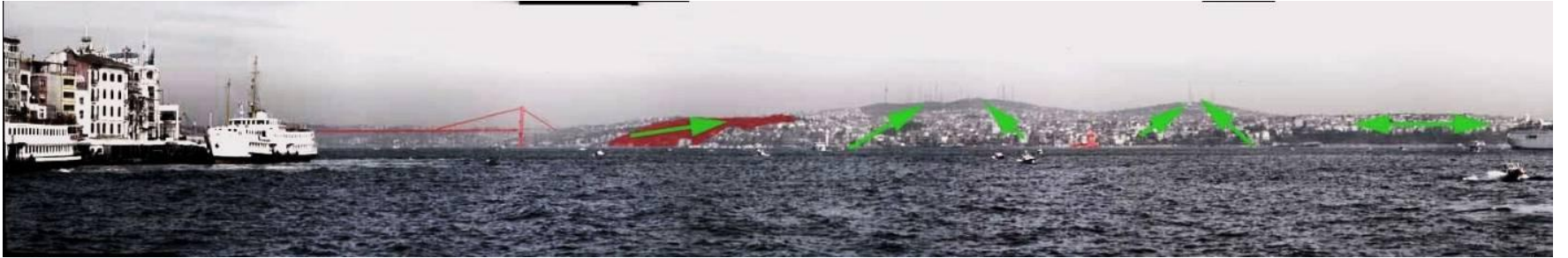
Şekil 27: Kentsel Panoramalar: Karaköy 1

Kaynak: “Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi” çalışmasında tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Şekil 28: Kentsel Panoramalar: Karaköy 2

Kaynak: “Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi” çalışmasında tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Şekil 29:Kentsel Panoramalar: Karaköy 3

Kaynak: “Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi” çalışmasında tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Şekil 30: Kentsel Panoramalar: Karaköy 4

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasında tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Şekil 31: Kentsel Panoramalar: Karaköy 5

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasında tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Şekil 32: Kentsel Panoramalar: Karaköy 6

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasında tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Karaköy İstanbul'un en önemli yerlerinden biri olmakla birlikte hem gezenler için hem de günlük faaliyetlerini gerçekleştirenler için önemli bir seyir terasıdır ve karakteristik bir kentsel görünüm sunmaktadır. Şekil 29'da bütün olarak görebildiğimiz çerçevede kentin topoğrafyası algılanmaktadır. Panoramalardan Tarihi yarımada'daki yapıları net bir şekilde algılayabiliyoruz (Şekil 30). Bu nokta bize yapıları tek tek görebilme bütün olarak algılamanın dışında yapıları teker teker inceleyebilme imkanı tanımaktadır. Tarihi Yarımada'nın korunması gereği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra Boğaziçi Köprü'süne kadar uzanan geniş bir perspektif bu noktada bizlere sunulmaktadır. Birçok yapıyı ayırt edebilmenin dışında kent topoğrafyası okunabilmektedir ve farklı bir kentsel görünüm sunmaktadır. İstanbul'daki korunması öncelikli kentsel görünümünden biridir.

4.1.1.3. İstanbul Panoraması: Dolmabahçe

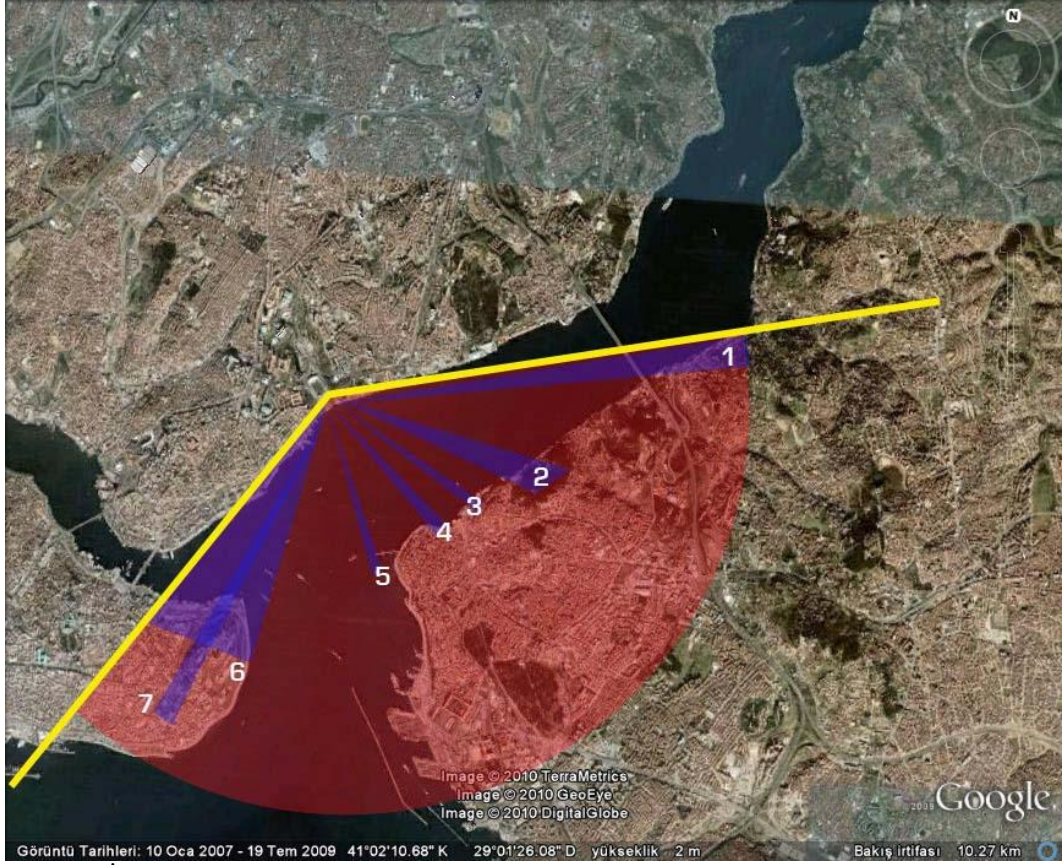
Dolmabahçe, Boğaziçi Kıyı şeridine göre biraz daha içerde kalan bir noktadır. İstanbul panoramalarından Dolmabahçe'nin seçilmesinin sebebi bu noktadan önemli yapılardan çok topografik yapının görünümüdür. Bu nokta Anadolu yakasındaki yapılaşmayı ve Anadolu yakasının topoğrafyasını gözler önüne seren en iyi örneklerden biridir. Şekil 33'de Dolmabahçe'de seyir terası olarak belirlediğimiz konum mavi nokta ile gösterilmiştir. Bu alan, yine birçok kişinin çeşitli sebeplerle ziyaret ettiği bir alandır. Karaköy'den sonra Dolmabahçe'ye gelindiğinde çok farklı kentsel görünüm ortaya çıkmaktadır. Burada, belirlenen noktadan yaklaşık 160 derecelik görüş alanı yakalanmaktadır (Şekil 34). Kabataş vapurlarının burada panoramik alanı daralttığı görülmektedir. Alan Çengelköy'den Üsküdar Kız Kulesine kadar uzanmaktadır (Şekil 35). Bu noktadan bakıldığında diğer noktalardaki gibi çok fazla yükselme alçalma içeren engebeli morfolojik yapı pek dikkati çekmemektedir. Bu alanda katmanlar daha net algılanmaktadır (Şekil 36). Katmanlardan sonra ise tamamıyla konut dokusunun devam etmekte olduğu görülmektedir (Şekil 37).

Şekil 33:Dolmabahçe Hava Fotoğrafi, Konum

- 1) Çengelköy: Bu noktadan Çengelköy'deki yapı stoku görülmektedir.
- 2) Fethi Paşa Korusu: Üsküdar'ın kuzeyinden başlayarak bütün sırt ve yamaçları kapsadıktan sonra Kuzguncuk tepesinde son bulan kuru adını 1808 yılında Damat Fethi Ahmet Paşadan almıştır. Avrupa Yakasında birçok noktadan bakıldığında dikkati çeken Anadolu Yakasındaki bu kuru kentsel peyzaj açısından hem yapay blokların arasında ortaya çıkan geniş bir yeşil alan olmasıyla hem de çevresiyle karşılaştırıldığında yüksekte kalmasıyla dikkati çeken önemli bir alan olduğunu göstermektedir
- 3) Mihrimah Sultan Camii: Tarihi Üsküdar Çeşmesi : Bu iki tarihi yapı bu görüş açısı içersinde yer almaktadır.
- 4) Yeni Valide Camii:
- 5) Kızkulesi : İstanbul ve Boğazın hem Avrupa yakasında hem Anadolu yakasında birçok noktada siluete giren önemli bir yapıdır. Üsküdar'ı Çağırıştırır. İstanbul için bir nirengi noktasıdır.
- 6) Topkapı Sarayı: Topkapı Sarayı İstanbul Sarayburnu'nda, Osmanlı İmparatorluğu'nda 400 yılı boyunca, devletin idare merkezi olarak kullanılan ve Osmanlı Padişahları'nın yaşadığı saraydır. Hem kültürel anlamda hem fiziki doku anlamında İstanbul'un en önemli simgelerinden biridir.
- 7) Ayasofya: Bizans İmparatoru tarafından M.S. 532 - 537 yılları arasında İstanbul'un tarihi yarımadasındaki eski şehir merkezine inşa ettirilmiş bir patrik

katedrali olup, 1453 yılında İstanbul'un Türkler tarafından fethedilmesinden sonra camiye dönüştürülmüştür ve günümüzde müze olarak hizmet vermektedir. İstanbul'un çok kültürlülüğünü ve mozaigini yansıtan önemli yapılardan biridir.

Şekil 34: İstanbul Panoraması: Dolmabahçe şeması

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi", Ocak 2010

Şekil 35: Kentsel Panoramalar: Dolmabahçe 1

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi", Ocak 2010

Şekil 36: Kentsel Panoramalar: Dolmabahçe 2

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi", Ocak 2010

Şekil 37: Kentsel Panoramalar: Dolmabahçe 3

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Yeşil bölgelerden sonra dokusal homojenitenin devam ettiği görülmektedir.

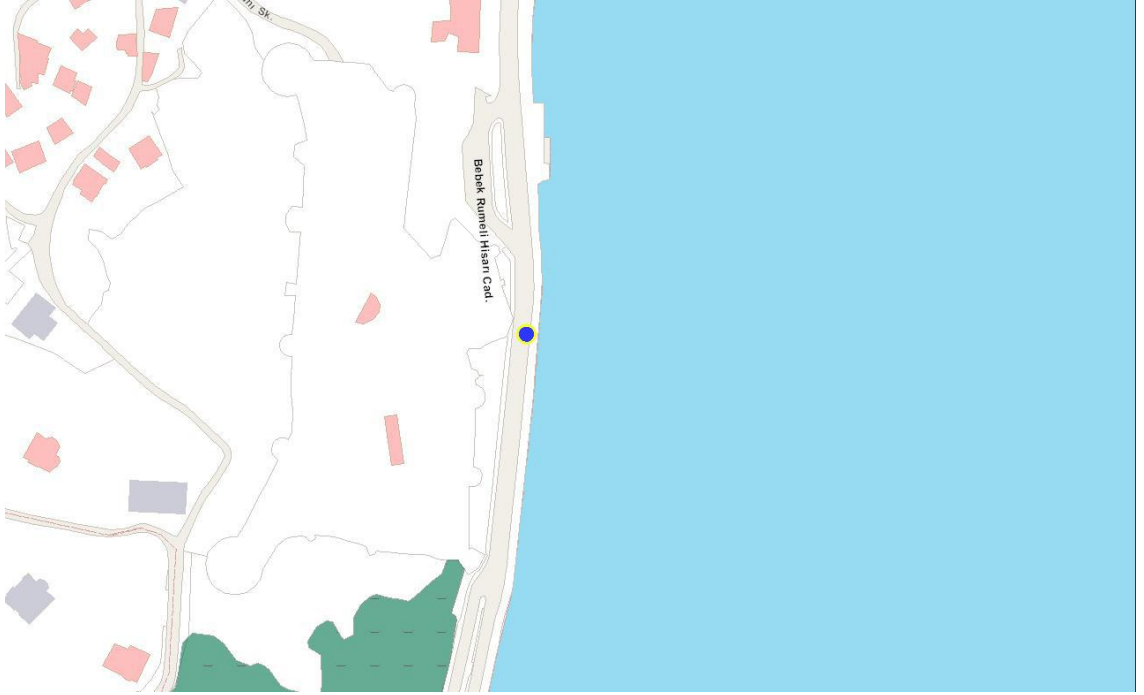
Şekil 38: Kentsel Panoramalar: Dolmabahçe 4

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Dolmabahçe kentlilere kentin topoğrafik yapısını algılama şansı vermesi, suya yakınlığı ve merkezi konumu ve tarihi karakteristiği ile ele alınmış diğer bir seyir terasıdır. Bu noktadan İstanbul'un kentsel görünümü bizlere İstanbul ile ilgili çok şeyi aktarmaktadır. Karşı kıyıdaki Korular Boğaziçi köprüsü ile birlikte güzel bir peyzajı ortaya koymaktadır. Kız Kulesi ve tarihi yarımada da bu noktadan algılanabilecek ve oryantasyonu sağlamaya yardımcı olacak öğelerdir (Şekil 35). Ayrıca topoğrafyada çok fazla yükselme alçalma görülmemekle birlikte Boğaziçi Köprü'süne doğru katmanlar ortaya çıkmaktadır (Şekil 36). Fotoğrafta yakından uzağa doğru renklendirilme yapılmıştır. Anadolu Yakası'nın belirli alanında yoğun kent dokusu gözlemlenebilmekle beraber çok yüksek yapılar yer almaktadır (Şekil 37).

4.1.1.4. İstanbul Panoraması: Rumelihisarı

Kentsel panoramik alanlar içerisinde Rumelihisarı Boğaz açısından önemli konumlardan biridir. Bu bölüm için seçilen diğer yerin Rumelihisarı olmasının sebebi bu noktanın hem rekreatif bir alan olması hem de Anadolu yakasına daha yakından bakabilme imkanı sağlamasıdır. Bunun yanı sıra Rumeli Hisarı ve Anadolu Hisarının karşılık olması ve tarihteki olayları insanlara hatırlatmaları sebebiyle bu çalışmada değerlendirilmeye alınmıştır. Anadolu yakasındaki yapılaşmanın boyutları ve İstanbul manzarasına verdiği zararlar Rumelihisarından görülebilmektedir. Şekil 39'da buradaki çalışmayı yaptığımız konum gösterilmiştir. Yürüyüş yolu olması sayesinde kamusalılık özelliği taşır ve herkesin bu noktadan karşı yakayı panoramik olarak algılamasına olanak tanır (Şekil 39). Beykoz - Yalıköy'den Üsküdar -Kandilli'ye kadar yaklaşık 160 derecelik açıdan karşı yakayı algılamak mümkündür (Şekil 40). Bu noktadan Anadolu yakasının bu bölümünün morfolojik olarak korulardan tepelerden oluşması kentsel peyzaj açısından bu mekanı anlamlı kılmaktadır. Bu yüksek kotlar mekanın hareketlenmesini sağlamakta ve yeşil alanlar denizle ve gökyüzüyle renkleri sayesinde bir kompozisyon oluşturmaktadırlar.

Şekil 39:Rumelihisarı Hava Fotoğrafı Konum

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

- 1) Yapı kredi Yeniköy Korusu: Avrupa Yakası'nda Yeniköy, bu noktadan bakılan panoramanın içerisine girmektedir.
- 2) Yalıköy: Beykoz
- 3) Mihrabat Korusu: Beykoz'da bulunan 25 hektarlık bu koru kentsel peyzaj açısından Anadolu yakasının kıyından görünen en önemli alanlarından biridir. Köprü'nün sağında ve solunda yanındaki tepeden biraz daha düşük kotta bulunan koru çevresindeki yapıyla köprüyle ve kıyısındaki yalılarla ortak belleğe hizmet eden alanlardan bir diğeridir. Doğanın ve yapıların bir araya gelerek oluşturduğu iyi bir kompozisyon olarak tanımlanabilir.
- 4) Hekimbaşı Yalısı: Kentsel peyzaj açısından kıyıdaki önemli yapılardan biridir.
- 5) Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı: Boğazın en eski tarihi özel yalısıdır.
- 6) Göksu Evleri: Beykoz Kavacık Göztepe'de bulunan bu site doğal yapıyla zıtlık içermektedir. Anadolu Hisarı vadisindeki tarih coğrafi yapı düşünülmeden meydana getirilen yapı stoğu alanın ahengini kentin silüetini ciddi anlamda bozmaktadır.
- 7) Anadolu Hisarı: (Beykoz) İstanbul'un Anadoluhisarı semtinde, Göksu Deresi'nin İstanbul Boğazı'na döküldüğü yerdedir. 1395'te , Boğazın en dar

noktası olan 660 metre mesafedeki bölgesine inşa edilmiştir. Kentin Tarihi geçmişini anlatan kent ve kentli için önemli simgelerinden biridir.

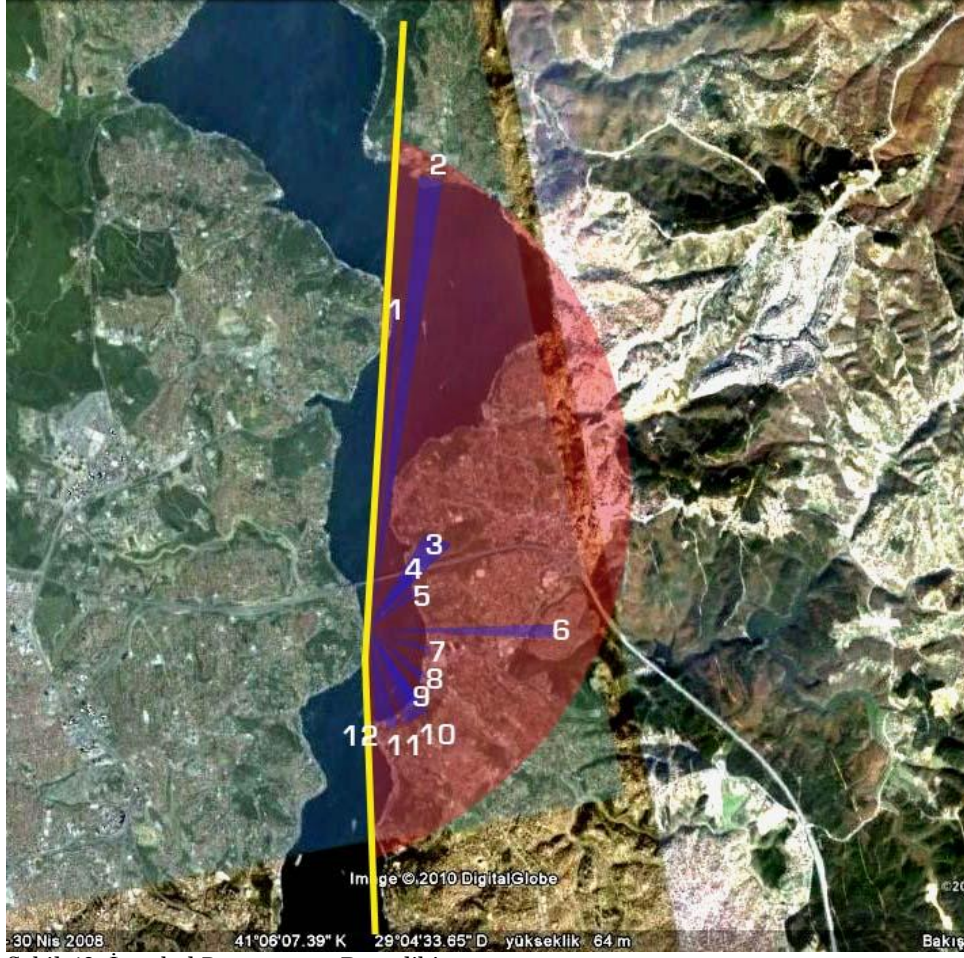
8) Küçüksu Kasrı: Küçüksu Kasrı veya Göksu Kasrı, İstanbul'un Küçüksu semtinde, Göksu Deresi ile Küçüksu Deresi arasında, Boğaziçi'nde Üsküdar-Beykoz sahil yolu üzerinde yer alan yapıdır. Padişahların, Boğaziçi kıyılarındaki biniş kasırlarından biridir. Bu noktadan bakıldığında sahildeki kompozisyonun bir parçası olarak bu tarihi yapı değerlendirilebilir.

9) Mehmet emin paşa yalısı: Göksu'da bulunan göze çarpan bir diğer yalıdır.

10) Cemile sultan korusu: Üsküdar Kandilli'de bulunan koru şehir içinde bugüne kadar korunmuş korulardan bir diğeridir. Kentsel peyzaj açısından bu koruların yan yana olması birbiriyle oluşturdıkları harmoniyi göstermektedir.

11) Adile sultan sarayı : Üsküdar Kandilli'de bulunan saray 1856 yılında yapılmıştır. 1916'dan itibaren belli bir süre Kandilli Kız Lisesi olarak da kullanılmıştır. Boğazda daha yüksek kotta bulunan tarihi yapılardan biridir.

12) Edip efendi yalısı: Kentsel peyzaj açısından kıyıdaki önemli yapılardan biridir.

Şekil 40: İstanbul Panoraması: Rumeli Hisarı şeması

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

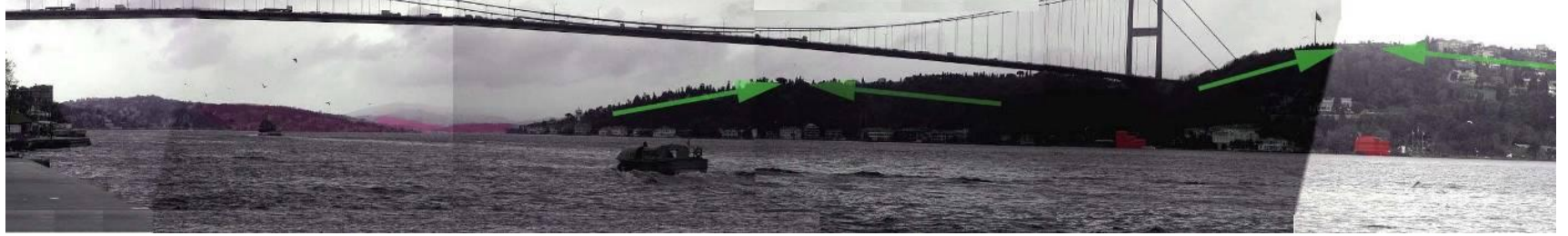
Şekil 41: Kentsel Panoramalar: Rumelihisarı 1

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

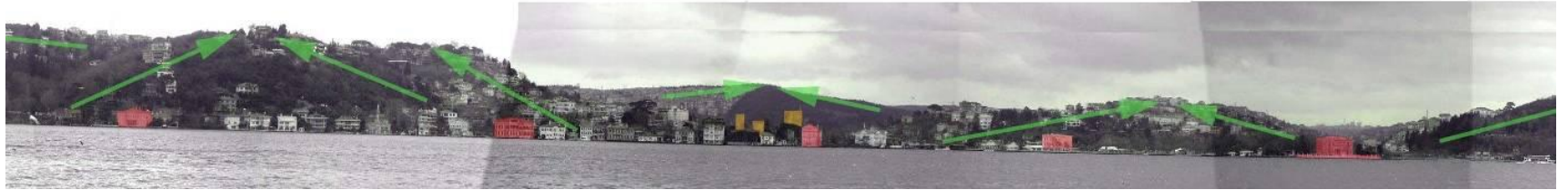
Şekil 42: Kentsel Panoramalar: Rumelihisarı 2

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Şekil 43: Kentsel Panoramalar: Rumelihisarı 3

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

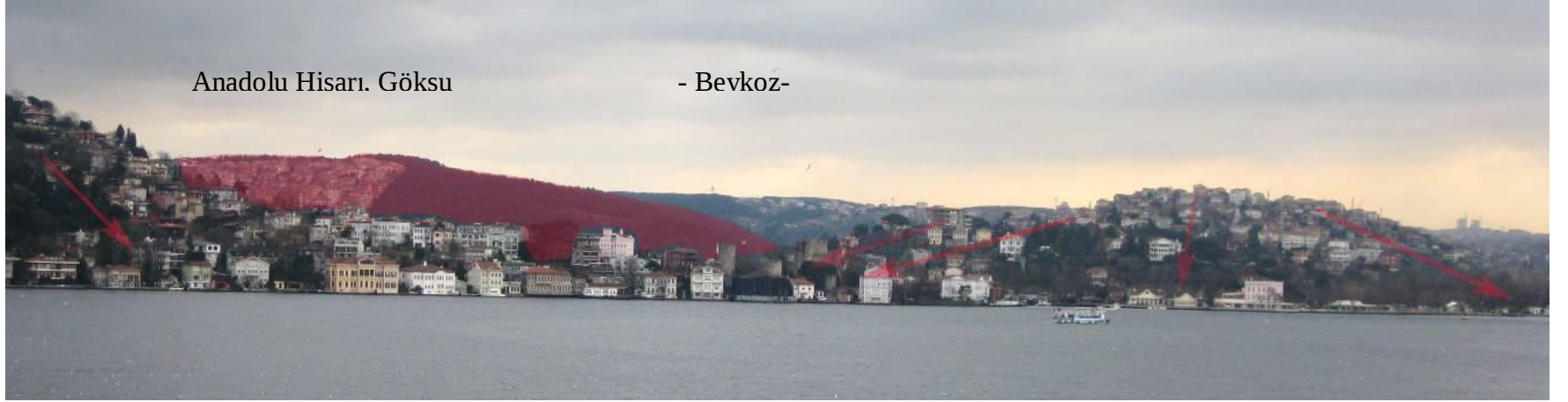
Şekil 44: Kentsel Panoramalar: Rumelihisarı 4

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Şekil 45: Kentsel Panoramalar: Rumelihisarı 5

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Şekil 46: Kentsel Panoramalar: Rumelihisarı 6

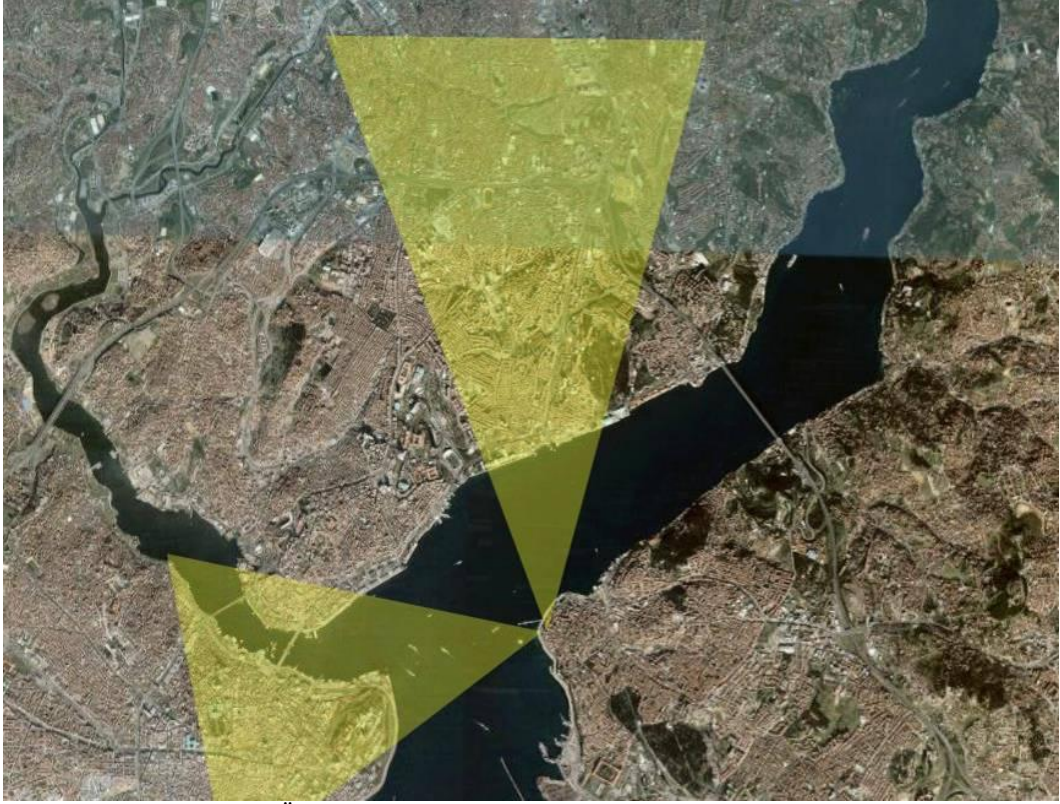
Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Rumelihisarı İstanbul'un yine en önemli seyir teraslarından biridir. Çok geniş bir perspektif sunmaktadır (Şekil 41). Bu bölümdeki değerlendirme doğrultusunda önemli tarihi yapıtların hepsi işaretlenmiş ve korunması gereken yapılar ortaya konmak istenmiştir. Hisar tarihi sebebiyle kentlilere ve topluma çok önemli bilgileri hatırlatmakta ve kolektif belleğe hizmet etmektedir. Anadoluhisarı'nın karşısına yaptırılmış olması burada bakan insanlar için güzel bir ahenk oluşturmaktadır(Şekil 44). Ancak bu çalışmadan görüldüğü gibi Anadoluhisarının bu özelliğini kaybettiğini görmekteyiz. Hisar yapılar arasında kaybolmaya başlamaktadır. Yapılaşma sebebiyle neredeyse görülemeyecek duruma gelmiştir. Rumelihisarından Anadolu yakasını seyreden bir kişinin Hisarı zorlukla seçeceğini görebilmekteyiz. Diğer bir durum ise Anadoluhisarı'nın arkasındaki tepede konumlanan yapılar (Şekil 46). Bu yapılaşma tepeyi ikiye ayırmış durumdadır ve yeşil alanlar gün geçtikçe tahrip edilip inşa sahasına dönüşmektedir. Bunun dışında tepelerin yükselmesi ve alçalması kıyıdaki yapılar görsel bir yelpaze sunmaktadır(Şekil 44, Şekil 45).

4.1.2. KENTSEL BAKI NOKTALARI

Kentsel Bakı noktaları tek tek tarihi yapıları anıtları incelemek yerine farklı birkaç tarihi yapının doğal öğelerle de bir araya gelerek oluşturduğu kompozisyona ve genel görünümüne bakmaktadır. Bu noktalardan Panoramik inceleme de yapmak tek tek yapıları işaretlemek o yaklaşımda bulunmak da söz konusudur. Ancak bu bölümde genel görünümüne ve alanlara bakılacaktır. Bu noktalar kentin birçok niteliği (tarihi, doğal, kültürel, fiziksel vb.) ile birlikte algılama olanağı sağlayan, her perspektifi ortak kent belleğimizde önemli izler yaratan noktalardır. Kent kimliği ve imajının korunması ve vurgulanması bakımından bu noktaların önemle ele alınması gerekmektedir. Bir Anadolu Yakasından iki Avrupa yakasından seçilmiş olan bakı noktaları İstanbul kentine dair bir çok bilgiyi bize sunmaktadır. Bu noktalar İstanbul kentine dair önemli kent manzaralarını ortaya koyan örnekler olması sebebiyle belirlenmiştir.

Şekil 48: Bakı Noktaları; Üsküdar Şeması

Kaynak: Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirilmesi'' Ocak 2010

Birincisi bakış yönü, Galata kulesi – Kız kulesi arasındaki tarihsel değeri bulunan ve batı fonunda ağırlıklı farklı fonksiyonları olan kubbelerin dikkati çektiği tarihi İstanbul silüetidir (Şekil 49). Yaklaşık 1500 yıllık bir geçmişe gönderme yapan silüette biçimsel bakımdan silindirik ve oval formlar dikkati çekmektedir.

Şekil 49: Kentsel Bakı Noktası : Üsküdar'dan Görünüm 1

Kaynak: ''Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi'' Ocak 2010

İkincisi bakış yönü ise Şişli – Maslak aksında ağırlıklı olarak 90 lı yıllarda inşa edilmiş ve bugün MİA olarak planlara işlenen Beşiktaş silüetidir. Ağırlıklı olarak yüksek yapıların öne çıktığı, biçimsel açıdan dikdörtgen prizmaların hakim olduğu silüet birinci görüş ile tarihsel ve biçimsel olarak zıtlık ifade etmektedir (Şekil

50). Ağırlıklı olarak yüksek yapıların hakim olduğu silüette bulunan tarihi yapılar ikinci planda kalmaktadır.

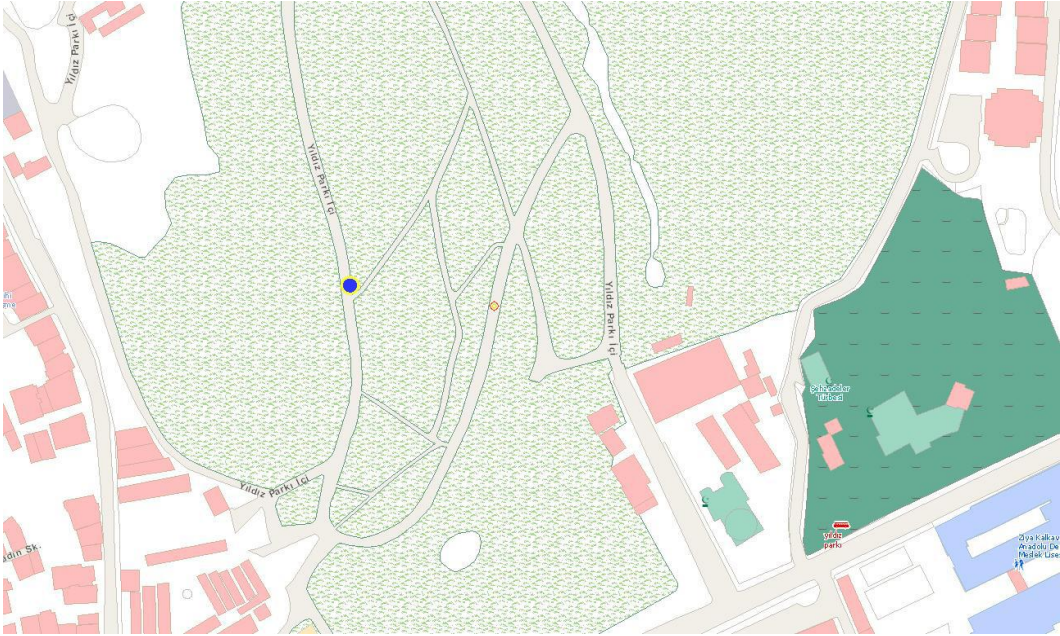

Şekil 50: Kentsel Bakı Noktası: Üsküdar'dan Görünüm 2

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" Ocak 2010

4.1.2.2 Kentsel Bakı Noktası: Yıldız Parkı

1600lerin başında ön plana çıkmaya başlandığı söylenen park Beşiktaş ilçesinde yer alan tarihi bir parktır. Şekil 51'de Yıldız Parkı'ndaki konum işsaretlenmiştir. Bu alan Avrupa Yakasındaki yoğun yapılaşmanın içersinde kalmış parklardan biridir. Parkın konumu yüksek kotta olması bütün boğaza hakim olunabilecek noktalar bize sunmaktadır. Buradan bakıldığında kolektif belleğe hizmet edebilecek beş alan belirlenmiştir.

Şekil 51: Yıldız Parkı Hava Fotoğrafı, Konum

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Şekil 52: Bakı Noktaları: Yıldız Parkı şeması

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

1) Boğaziçi Köprüsü

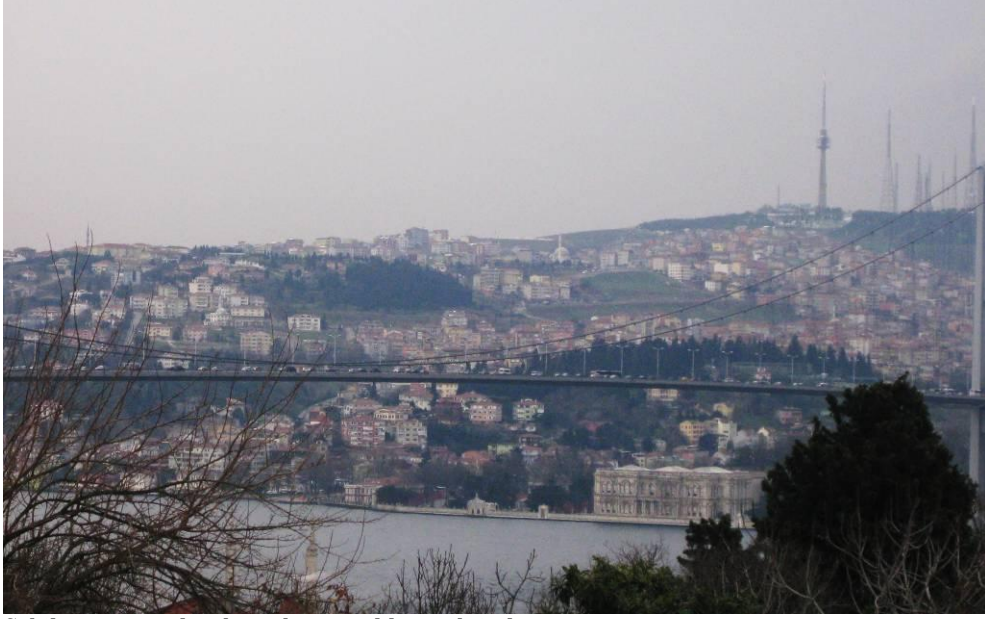
Özellikle kentte yaşayan ve İstanbul'u ziyarette gelen kişiler için bu köprü insanların lokasyonlarını belirlemeleri açısından çok önemli bir unsurdur. Köprü İstanbul'la bütünleşmiş İstanbul'u tanımlayan bir sembol haline gelmiştir. Kent silüetinde kendini gösteren zarif bir yapıdır.

Şekil 53: Kentsel Bakı Noktası: Yıldız Parkı'ndan görünüm 1

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Köprü - Beylerbeyi Sarayı

Şekil 54: Kentsel Bakı Noktası: Yıldız Parkı'ndan görünüm 2

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

2) Fethi Paşa Korusu

Korunun en iyi algılanabildiği öne çıktığı noktalardan biri yıldız parkıdır. İki yoğun yapılaşmış alanın arasında kalmıştır ve yüksek kotta olmasıyla dikkati çekmektedir.

Şekil 55: Kentsel Bakı Noktası: Yıldız Parkı'ndan görünüm 3

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

3) Ayazma Cami

Ayazma Cami ve Kız kulesi bu noktadan algılanan iki önemli tarihi yapıdır.

Şekil 56: Kentsel Bakı Noktası: Yıldız Parkı'ndan Görünüm 4

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

4) Kız Kulesi

İstanbul silüetinde kendini ortaya çıkaran yapılardan birdir. Hakkında da bir çok rivayet bulunması bunların insanlar arasında dilden dile aktarılması ortak belleğe hizmet eden yönünü farklı bir açıdan da ortaya koyduğu görülmektedir.

5) Tarihi Yarımada – Ayasofya

Yıldız Parkı'ndan Tarihi yarımada diğer noktalardan görüşe göre daha farklıdır çünkü bu noktada diğerlerine göre yüksekte bakılmaktadır ve ufuk çizgisi net olarak görülmektedir. Ayasofya bu karede ortaya çıkmaktadır.

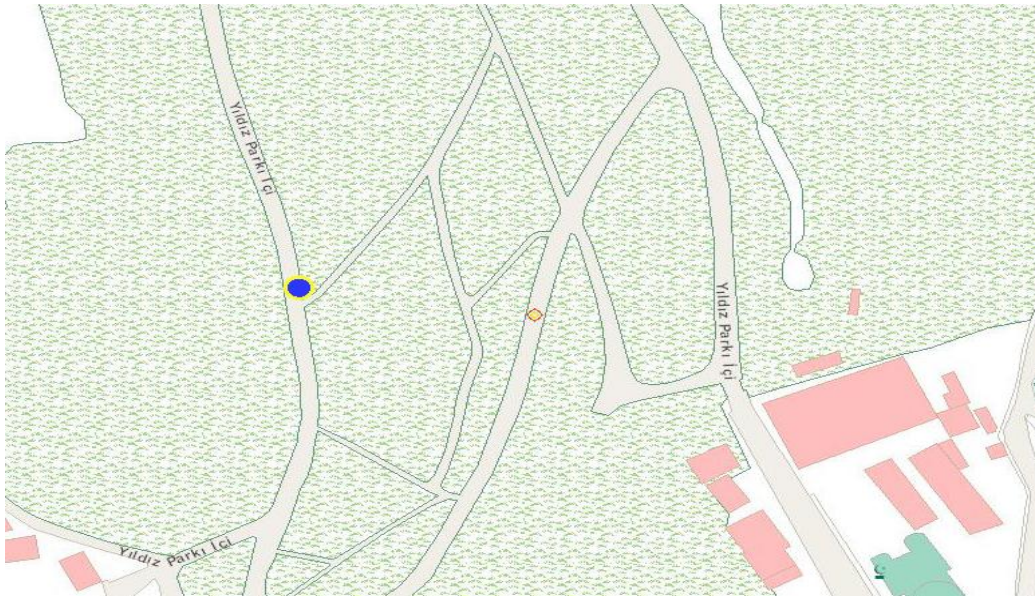
Şekil 57: Kentsel Bakı Noktası: Yıldız Park'ndan görünüm 5

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

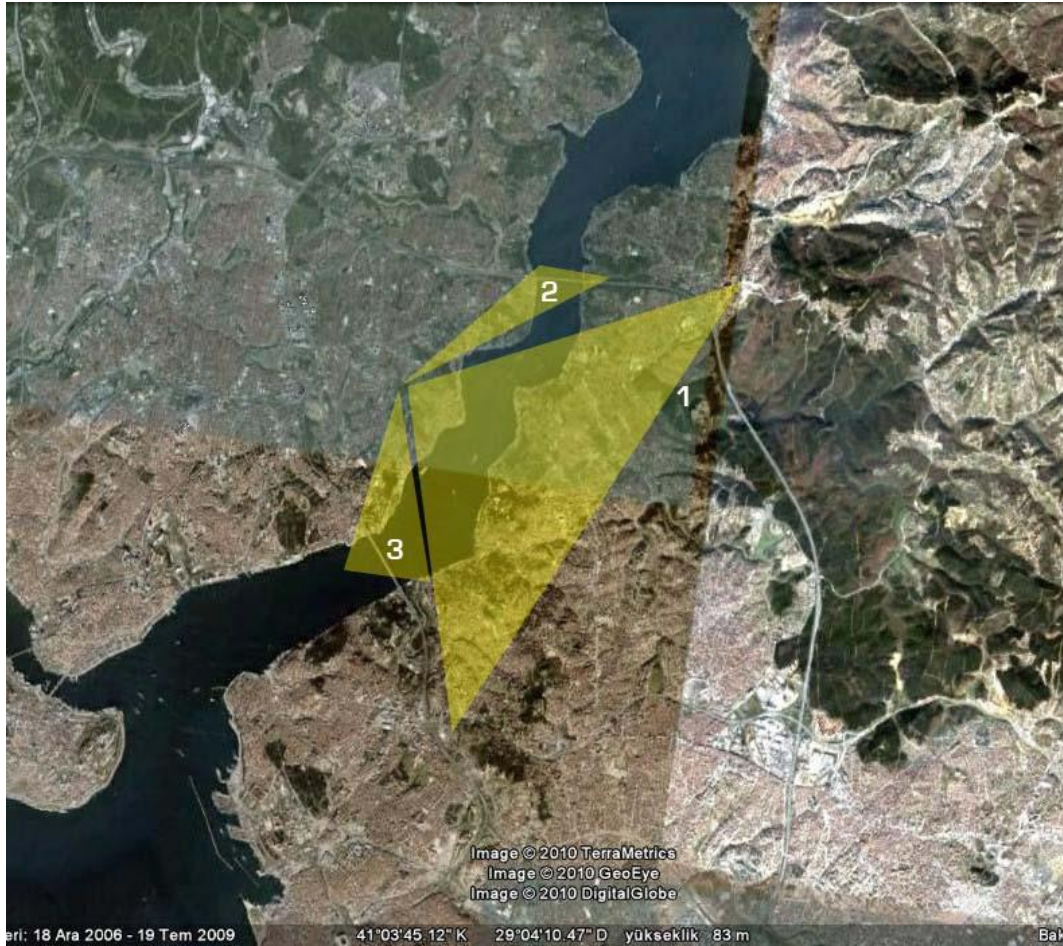
Burası daha yüksek bir nokta olduğu için kentlilere farklı kentsel görünümler sunmaktadır. Kent silüeti bu noktadan daha farklı algılanmaktadır. Boğaziçi köprüsü ve arkasında kalan konut dokusu burada farklı bir peyzaj olarak karşımıza çıkmaktadır. (Şekil 53, Şekil 54) Köprü tam da silüetin bir parçası olarak algılanamamaktadır. Şekil 55'de ise genel bir görünüm sergilenmiştir. Bu alanın bize sağladığı Tarihi Yarımada, Kız Kulesi ve Üsküdar'a daha yukardan bakabilme fırsatıdır. (Şekil 56). Ayasofya buradan çok net bir şekilde algılanabilmektedir. Bu nokta kentsel görünümün korunması gereken kentlilere görsel yelpaze sunan bir alandır.

4.1.2.3. Kentsel Bakı Noktası: Ulus Parkı

Ulus Parkı Beşiktaş İlçesinde bulunan bir diğer parktır. Şekil 58’de konum gösterilmiştir. Park İstanbul Boğazı’na yüksekten bakan bir konumda bulunduğu için diğer belirlenen noktalar göre daha farklı bir görünüm sunmaktadır. Boğazın coğrafi yapısı gereği meydana gelmiş girinti ve çıkıntılar boğazda hareketlilik sağlamakta ve farklı açılardan boğazın algılanmasını sağlamaktadır. Kentteki benzer noktalar ve farklılıklar, kentle sit arasındaki ilişki bu noktadan bu noktadan (yüksekte olması sayesinde) daha farklı bir bakış açısıyla algılanabilmekte ve okunabilmektedir.

Şekil 58: Ulus Parkı Hava Fotoğrafı, Konum
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Şekil 59: Bakı Noktaları Ulus Parkı şeması

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

1) Karşı Kıyılar – Jeomorfolojik Yapı

Anadolu yakasının morfolojik yapısı bu noktadan daha iyi anlaşılmaktadır. Tepeler ve kıyıdaki coğrafi yapı bu noktadan daha iyi algılanmaktadır. Kentin kırılma noktaları karanın bitip suyun başladığı noktalar bunların oluşturdukları sınırlar Ulus Parkından okunabilmektedir. Diğer bir sınır olan karanın bitip gökyüzünün başladığı sınır da bu noktadan algılanabilmektedir.

Şekil 60: Kentsel Bakı Noktası : Ulus Parkı'ndan görünüm 1

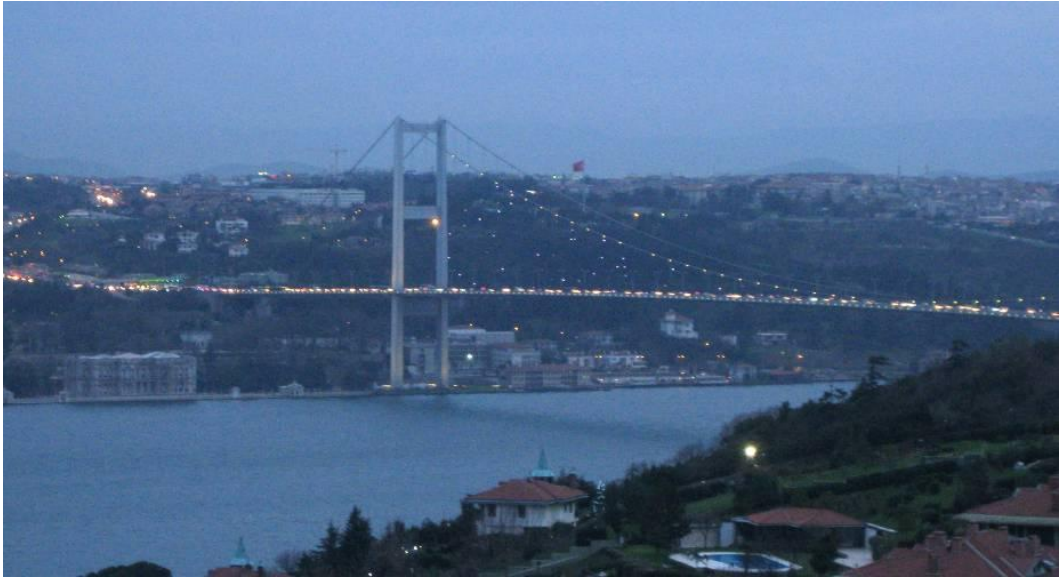
Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Şekil 61: Kentsel Bakı Noktası Ulus Parkı'ndan Görünüm 2

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

2) Fatih Sultan Mehmet ve Boğaziçi Köprüleri

Şekil 62: Kentsel Bakı Noktası Ulus Parkı'ndan Görünüm 3

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Şekil 63: Kentsel Bakı Noktası Ulus Parkı'ndan Görünüm 4

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Ulus Parkı kentlilerin çeşitli rekreatif amaçlarla kullandığı bir alandır. Kentliler için burası önemli bir seyir terasıdır. Bu alan kentlilere farklı panoramalar, bakış açıları sunmaktadır. İstanbul'un çok büyük bir alanına hakim kentsel görünümler sunmaktadır(Şekil 61). Hem Fatih Sultan Mehmet Köprüsü (Şekil 62) hem Boğaziçi Köprüsü (Şekil 63) bu noktadan görülebilen önemli nirengi noktalarıdır. Ulus Parkı'ndan elde ettiğimiz kentsel görünüm bize İstanbul'un tüm yapılarını, tarihi anıtlarını ve özellikle topoğrafik yapısının özgünlüğünü hatırlatmakta ve korunmasının gerekliliğini göstermektedir.

4.1.3. ÇİZGİSEL AKSLAR

Bu akslar gün içinde insan sirkulasyonunun çok yoğun olduğu, sosyo ekonomik açıdan farklı yapıdaki grupların insanların farklı iş, ticaret, eğlence ya da bunların dışındaki amaçlarla kullandıkları yerlerdir. Bu akslar da kentlilerin uzun sürelerden beri kullandığı kemikleşmiş zaman içinde gelişmiş büyümüş alanlardır. Dolayısıyla bu noktalar kentsel peyzajın en verimli şekilde algılanması için fırsat sunmaktadır. Aksların altyapı nitelikleri kadar işaret yönleri, başlangıç – bitiş noktaları ve kent kimliğini yansıtabilecek perspektifler sunmaları önem taşımaktadır.

4.1.3.1. Unkapanı

Su yolu aksı çok önemli iki alanı birbirinden ayırmaktadır. Haliç'in batı tarafında tarihi dokuya ve sosyal yapıya sahip olan Tarihi Yarımada doğu tarafında ise Beyoğlu gibi günün her saati hareket içerisinde bulunan yine tarihi dokuya sahip gece gündüz hareketli olan bir mekan bulunmaktadır. Doğu tarafı sahilinde yürüyüş imkanını bulunmamakla birlikte karşı taraf sahil boyunca yürüyüş imkanı sunmaktadır. Yürüyüş yollarının paralelinde ise araç yolları mevcuttur. Tarihi yarımadayı Beyoğlu'na bağlayan köprüye ulaşan yollardan biri batı tarafındaki yoldur.

Şekil 64: Unkapanı Hava Fotoğrafı, Konum

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Köprüden bakıldığında silüette ortaya çıkan yapılar ve bazı alanların kullanımları aşağıda sıralanmıştır. Genellikle konut dokusunun bulunduğu alanda farklı kullanımlara hizmet eden yapılar da bulunmaktadır. Alanın tarihi yarımada içerisinde bulunması da yapıların çoğunluğunun tarihi olduğuna işaret etmektedir.

- 1) Fatih Cami : Şehrin yedi tepesinden birinde 15yy ortalarında inşa edilmiş cami Fatih semtinin simgesi sayılmaktadır.
- 2) Kadir Has Üniversitesi
- 3) Sultan Selim Cami : 1529'da inşa edilen Sultan Selim Camii, Haliç' e hakim bir tepe üzerinde yer alması sebebiyle Fatih'de dikkat çeken bir yapıdır
- 4) Pammakaristos Kilisesi (12yy)
- 5) Tersane
- 6) Askeri Bölge
- 7) Atatürk Köprüsü
- 8) Balat Parkı

Şekil 65: Çizgisel Akılar; Unkapanı şeması

Kaynak: 'Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi' çalışmasında tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Şekil 66: Çizgisel Aks Unkapanı'ndan Görünüm 1

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasında tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Şekil 67: Çizgisel Aks Unkapanı'ndan Görünüm 2

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasında tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Haliç'e hakim olan bu noktadan bakıldığında Tarihi Yarımada'daki içerisinde birçok tescilli yapıyı oluşturan konut dokusu ve birkaç özel yapı göze çarpmaktadır (Şekil 66).

Tam karşıda Atatürk Köprüsü Beyoğlu'nda ise kıyıda Tersane birkaç önemli yapı ve aka bininde konut dokusu göze çarpmaktadır.

Şekil 68: Çizgisel Aks Unkapanı'ndan Görünüm 3

Dokusal anlamda homojenlik söz konusudur (Şekil 68).

4.1.3.2. Taksim Tünel Aksı

Taksim Tünel aksı senenin 365 günü kalabalık insanlarla dolu olan çok yoğun bir akstır. Şekil 69'da bu aksın konumu işaretlenmiştir. Günümüzde İstiklal Caddesi olarak adlandırdığımız bu aksı hem tarihi geçmişiyle hemde şimdiki haliyle çok işlek bir caddedir, aynı zamanda İstanbul'un eğlence merkezi de diyebiliriz.

Şekil 69: Çizgisel Akslar ; Taksim Tünel Şeması

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Şekil 70: Taksim'den Çekilen Fotoğraf 1

Şekil 71: Taksim'den Çekilen Fotoğraf 2

Kaynak: "Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi" çalışmasından tarafımdan hazırlanmıştır, Ocak 2010

Bu bölümde kentsel peyzaj alanında; coğrafi konumu, tarihi ve doğal değerleri açısından önemli bir konuma sahip İstanbul'un bazı ilkeler doğrultusunda değerlendirmesi yapılmıştır.

Çalışmada İstanbul'u kentsel peyzaj açısından en iyi hangi noktalardan algılayabiliriz şehrin en iyi manzara noktalarının konumları nerelerdir gibi soruların cevabı aranmıştır ve bu alanlardan bakıldığında görülen peyzajın iyi ve kötü yönleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu sorulara cevap aranırken İstanbul'da yeniden gözden geçirilmesi gereken alanlar, silueti bozan konut yapıları, korunması gereken doğal alanlar gibi tespitlerde de bulunulmuştur.

İstanbul'un iki yakasından dört ilke üzerinden değerlendirilen Boğaziçi'nin farklı yönleri ortaya konmuştur. İki yakanın siluetini oluşturan doğal yapısı tarihi alanlar binalar ve kentsel yapı stoku gibi özelliklerinin her bir tarafın karşı yakadan değerlendirilmesi yapılmıştır. Su kıyısı ve topoğrafik yapı üzerinde durulmuştur.

Veriler doğrultusunda iki yakanın yapısı değerlendirilmiştir ve iki taraf arasındaki tarihi coğrafi geleneksel bağların birbirleriyle ilişkileri bunların oluşturdukları uyum kompozisyon doğrultusunda farklarını ortaya koyma fırsatı yaratılmıştır.

Çalışmada bu verilerin ortaya konması boğazın su kıyısının kültürel ve mimari yönden bazı alanları iyi değerlendirildiğini bazı alanların iyi değerlendirilemediğini göstermiştir.

4.2. ROMA KENTSEL PEYZAJ ÇERÇEVESİ

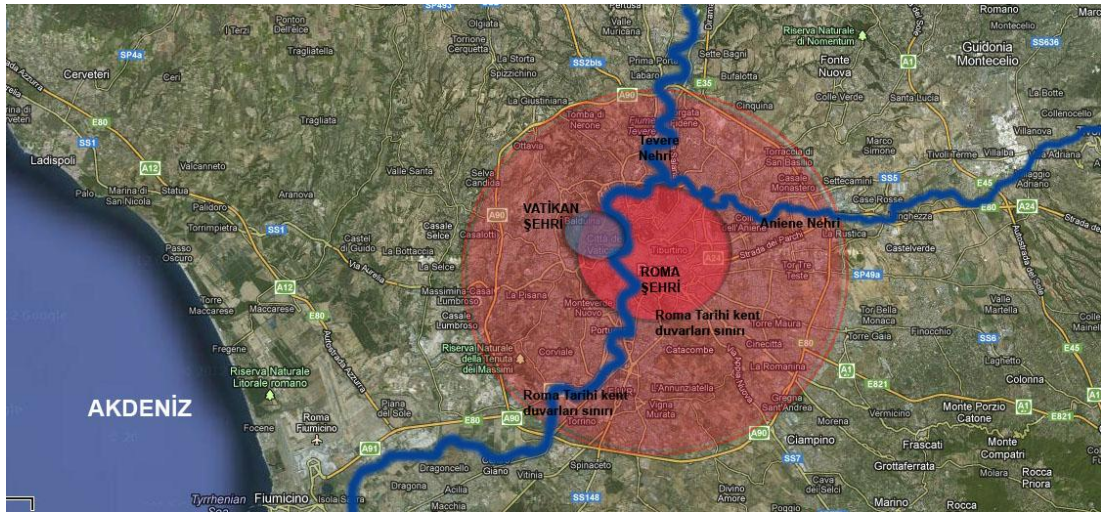
Bu bölüm Roma kentinde yapılan araştırmaların devamı niteliğindedir. Kentin belirlenen bazı seyir teraslarından fotoğraflar çekilmiştir ve belirlenen yöntem ile bu kent değerlendirilmiştir. Roma kenti bazı yönlerden İstanbul ile benzerlik göstermektedir. İlk olarak Roma İstanbul gibi geçmişi çok eskilere dayanan bir kenttir. Ancak ikisi de Akdeniz ülkelerinde konumlanmasına rağmen coğrafik özellikleri farklılık göstermektedir.

Roma, İtalya ve Lazio bölgesinin başkentidir. Sahil kenti olmaması ile birlikte denizden çok da fazla uzakta konumlanmamıştır. Kent Tevere ve Aniane nehirleri arasında gelişmiştir. Özellikle Tevere nehri kentte önemli bir role sahiptir.

Katoliklerin ruhani liderinin yaşadığı Vatikan Devleti Roma kenti sınırları içerisinde yer almaktadır. Kent ülkedeki en geniş yüzölçümüne sahip kentlerden biri olma özelliği taşımaktadır.

Kentin tarihinden kısaca bahsedecek olursak; M.Ö. 9.yy'da küçük bir kasaba olarak kurulmuş şehrin yaklaşık 2800 yıllık bir tarihi vardır. Kent yüzyıllar boyunca Akdeniz bölgesine hükmetmiş Roma uygarlığının merkezini oluşturmuştur.

Roma Palatine, Aventine, Capitoline, Quirinal, Viminal, Esquiline, Caelian isimlerinde yedi tepe üzerine kurulmuştur.

Şekil 72: Roma kenti konumu

Kaynak: Tez Kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Roma'nın hava fotoğrafında Roma il sınırı büyük daire ile gösterilmiştir (Şekil 72). İçinde yer alan daha küçük olan daire ise Roma tarihi kent merkezinin sınırlarıdır. Bu sınırlar Roma sur duvarları ve kapılarının oluşturduğu bir sınırdır. Kentin en önemli nehri olan Tevere nehri Akdeniz'e kadar uzanmaktadır. Vatikan devleti de Tevere Nehri'nin kıyısında Roma'nın içinde küçük bir alanı kaplamaktadır. İşaretlenen diğer nehir ise Aniene Nehri'dir, bu nehir Tevere kadar önemli olmasa da Roma kenti bu iki nehir arasında kurulmuş ve gelişmeye devam etmiştir. Kentsel peyzaj ilkeleri bağlamında ele alınan noktalar Roma'nın çekirdeğinden seçilmiş noktalardır.

4.2.1. ROMA KENT PANORAMALARI

Panoramalar kentin belirlenen noktalarından bakıldığında kentsel görünümdeki önemli yapıların tümüne ve topoğrafik yapıya işaret eder. Aynı zamanda genel görünüm de bu noktadan bakıldığında değerlendirilebilir. Aşağıdaki örneklerden de görülebileceği gibi Roma panoramalarında önemli yapılar ve silüete giren tüm yapılar tek tek işaretlenmiş ve topoğrafik yapıya dikkat çekilmiştir.

Bu alanlar Roma kentinin bütüncül bir şekilde algılanması ve yorumlanması bakımından önem taşımaktadır. Panoramalar, kent coğrafyasının ve izlenebilen işaret noktaları sayesinde bulunulan konumun net bir şekilde algılanmasını sağlamaktadır. Sunulan geniş açılı perspektifler, bireylerin yorum gücünü ve yaşam zevkini artırma potansiyeline sahiptir. Roma kent panoramaları Roma'nın tepelerinden çekilen fotoğraflarla sunulmuştur.

4.2.1.1. Roma Panoraması: Venedik Meydanı, Roma Ulusal Müzesi (Piazza Venezia, Museo di Roma)*

Piazza Venezia Roma kentinin en önemli meydanlarından biridir. Şekil 73'de Roma'da seyir terası olarak belirlediğimiz Venedik Meydanının konum hava fotoğrafında gösterilmektedir. Kent merkezinin kalbinde yer alan bu meydan gündüz çok yoğun olarak kullanılmakla birlikte geceleri de hareketlidir. Kentin her noktasına dağılan otobüs durakları burada konumlanmaktadır. Birçok işyerinin bulunduğu ticari faaliyetlerin yoğun olduğu caddelere açılan bir meydandır. Antik kent merkezine de bu meydandan ulaşım oldukça elverişlidir. Meydan bulunduğu yerde kilit noktası rolündedir. Ayrıca çok yoğun olarak yılın her döneminde turistlerin bulunduğu bir alandır. Meydandaki II Vittorio* beyaz mermer binanın terası kentliler için önemli seyir alanlarından biridir. İtalya'nın bağımsızlığını kazanmasını simgelemek amacıyla 1885 yılında yapımına başlanmıştır. Şekil 75'de kentin bu noktasından bakıldığında görülen yapılar ve peyzaj gösterilmiştir.

---

* "Piazza Venezia" Roma kentinin meydanlarından biridir.

* "II Vittorio" Roma kentindeki anıtsal yapılardan birinin adıdır.

Şekil 73: Museo di Roma Hava Fotoğrafı, Konum
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

1) Santa Francesca Romana* (Basilica di massenzio): Antik Roma Forumu'nun içinde yer alan Kilise 10. yüzyıl'ın ikinci yarısında inşa edilmiştir. Burada yaşayanların kentsel belleğinde önemli yere sahip bu kilise herkes tarafından bilinmektedir.

2) Kolezyum: "Kolezyum yıkılmadıkça Roma'da yıkılmayacaktır, Kolezyum yıkıldığında Roma kenti de düşecektir." 8. yüzyılda Venerable Bede Kolezyum ve Roma için bu sözleri sarfetmiştir. (Gabucci, 2000) Bu sözlerden Kolezyumun bu kentte yaşayanlar için ne kadar büyük bir öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır. M.Ö. 72 yılında yapımına başlanan amfitiyatro M.S. 80 yılında tamamlanmıştır. Bu yapı halkı eğlendirmek amacıyla çeşitli aktivitelerde kullanılmıştır. Yapı Roma kentiyle özdeşleşen kentin birçok noktasından bakıldığında görülebilen kentlilerin belleğinde yer etmiş önemli bir nirengi noktasıdır. Fotoğrafta Kolezyumun yanında Labicano colle oppio adlı yerleşim birimi görülmektedir.

3) Torre (mercati di traino): Fori Imperiali Müzesi olarak kullanılan bu yapının kulesi kent silüetinde belirlemektedir. Yapı tarihte ticari faaliyetlerin olduğu halkın alışveriş yaptığı Traino Pazarı olarak adlandırılan bir mekandır.

---

* Santa Francesca Romana Roma'da konumlanan 10yy kilisesidir.

4) SS Nome di Maria*: 1741 yılında inşa edilmiş olan Katolik kilise mimari yapısıyla dikkat çeken önemli kiliselerden biridir. Roma'nın antik kent merkezinin yakınında bulunan bu kilise çevresinde oturulacak ve etrafı seyretmeye olanak sağlayacak merdivenler ve alanlar bulunmaktadır. Kentlilerin ve kenti ziyarete gelen turistlerin dinlendikleri bir alanda yer alması sebebiyle oldukça iyi bilinen bir kilisedir.

5) Colonna Traiana *: Traiano sütunu olarak Türkçeye çevirebileceğimiz bu yapı Traiana adlı imparatorun tarihte Dacia'yı fethedişini kutlamak amacıyla inşa edilmiştir. Roma Forumunun kuzeyinde Quirinal tepesinin yanında konumlanmaktadır. 30 metre yüksekliğinde olan ve içinde merdivenlerin bulunduğu Traiana Sütunu üzerinde birçok figür çizilmiştir ve antik kent merkezindeki en eski yapılardan biri olarak bilinmektedir.

Şekil 74: Roma Panoraması: Museo di Roma 1

Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

---

* SS Nome di Maria Katolik Kilisesinin adıdır.

* “Colonna Traiana” tarihi sütun.

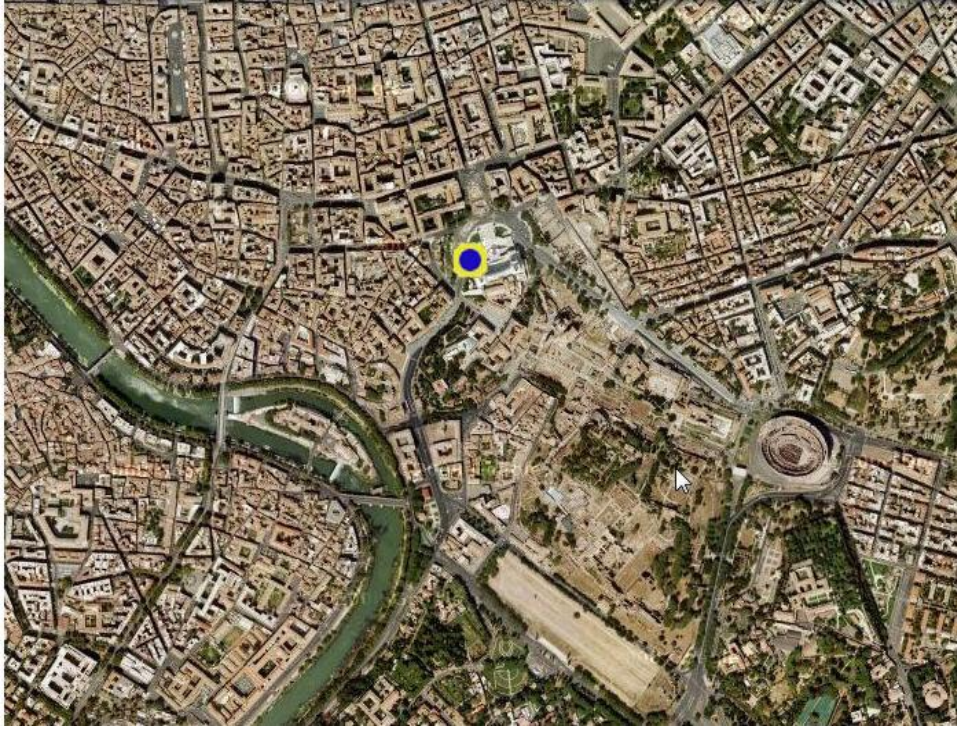

Şekil 75: Roma Panoraması: Museo di Roma şeması
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Şeyir terasından bakıldığında kentin farklı çağlardan kalma en önemli anıtsal yapıları yapıları olan çan kuleleri, kiliseler, kolezyum, antik kent marketinin kulesi kent silüetini oluşturmaktadır.

4.2.1.2. Roma Panoraması: Piazza Venezia, Museo di Roma

Panoramalar bölümünde aynı yapı iki defa değerlendirilmiştir. Terasın iki farklı noktasından kente bakılmıştır ve iki farklı bakış açısı ortaya konmuştur. Bu noktadan bakıldığında genel olarak söyleyebileceğimiz kent silüetini kiliselerin kubbeleri süslemektedir. Kubbelerin dışında kentin uzağında kalan bazı yüksek tepeleri gözlemlemek mümkündür.

Şekil 76: Piazza Venezia Hava Fotoğrafi, konum
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

- 1) Terazza del Gianicolo *: Gianicolo tepesi Roma'nın Monte Mario tepesinden sonra en yüksek ikinci noktasıdır. Kentlilerin günlük hayatlarında kentten uzaklaşmak ve doğayla buluşmak için tercih ettikleri bir noktadır. Roma'nın yüksek tepelerinden biri olması sebebiyle bazı seyir teraslarından yeşil bir alan olarak okunabilmektedir.
- 2) Cupola di S. Carlo ai Catinari*: 1627 yılında inşa edilmiş olan kilisenin kubbesi Piazza Venezia'dan bakıldığında kent silüetinde yerini almaktadır.
- 3) Cupola di S. Andrea della Vale: 1608 yılında yapımına başlanan kilise 1650 yılında tamamlanmıştır. O dönemin dini liderinin isteği doğrultusunda inşa edilen kilise kentin silüetinde görünen kubbesiyle önemli bir yere sahiptir.
- 4) Cupola di S. Pietro: S. Pietro Roma'daki en büyük dört bazilikadan ikincisidir. Vatikan'da yer alan S. Pietro, Hristiyanlığın en büyük kilisesidir. Bu yapı çevresi ile birlikte hem Roma'da hem Vatikan'da yaşayan halk için büyük anlam taşımaktadır. 23.000 m² arsa üzerine kurulmuştur ve yaklaşık 60.000 kişilik kapasiteye sahiptir. Dini törenlerin yapıldığı Katolik dini liderinin halkla buluştuğu bu mekan hergün sayısız ziyaretçiyi ağırlamaktadır. Yapıldığı dönemde

* ‘‘Terazza del Gianicolo’’ Roma kentinde konumlanan yeşil rekreatif bir tepedir.

* ‘‘Cupola di S. Carlo ai Catinari’’ S. Carlo kilisesinin kubbeleridir.

de göz önünde bulundurulduğu varsayılan kent silüetindeki en önemli parçadır. Kentin birçok noktasından Sn. Pietro'nun kubbelerini görmek mümkündür.

5) Chiesa del Gesu*: İsa'nın kilesesi Roma kentinde Piazza del Gesu'da yer almaktadır. 1580 yılında Barok mimari üslubu ile yapılmış Katolik kilisesidir. Belirlenen bu seyir terasından bakıldığında en yakın'da bulunan ve silüette yerini alan kilisedir

---

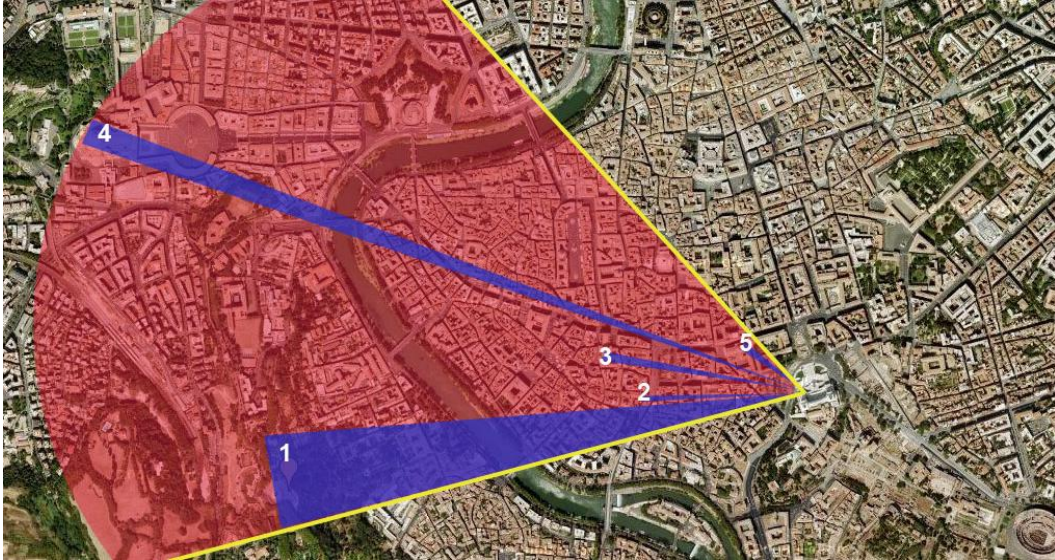
* ‘Chiesa del Gesu’ İsa'nın Kilisesidir.

Şekil 77:Kentsel Panoramalar: Piazza Venezia 1
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Şekil 78: Kentsel Panoramalar: Piazza Venezia 2
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Şekil 79: Roma Panoraması: Piazza Venezia şeması
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

4.2.1.3. Roma Panoraması: Gianicolo Tepesi (Terrazza del Gianicolo)*

Gianicolo tepesi Roma'nın Monte Mario tepesinden sonra en yüksek ikinci noktasıdır. Şekil 80'de diğer bir seyir terası olarak belirlenen Gianicolo'nun konumu gösterilmiştir. Bu tepenin adı roman mitolojisinde başı ikiyüzlü bir tanrı olarak geçmektedir. Giano İngilizce adıyla Janus ikiyüzlü bir tanrının adıdır. Bu tanrının bir yüzü kente girenlere diğer yüzü kentten çıkanlara bakmaktadır ve böylelikle kent ve kentliler güvende olacaktır. Bu nokta kentin silüetini görebilmek için en ideal noktalardan biridir. Çan kuleleri, kiliseler, yerleşim yerleri bu noktadan okunabilmektedir.

Bu tepe rekreatif amaçla kullanılmaktadır, kentlilerin rekreatif amaçla kullandığı kenti ziyarete gelenlerince kenti yüksek bir noktadan görmek için gittikleri geniş bir seyir alanına sahip olan bir yerdir. Panoramik noktalardan bir diğeri olan Gianicolo tepesi kentlilere kenti geniş bir perspektiften algılama olanağı sağlamaktadır. Kentte kutlamalar ya da festivaller olduğunda bir çok kişi buraya akın eder ve kenti tepen seyretme imkanı elde eder.

* 'Terrazza del Gianicolo'' Roma kentinde konumlanan yedi tepeden biridir.

Şekil 80: Terazza del Gianicolo Hava Fotoğrafı, Konum

Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

1. Palazzo di giustizia* : 1880 ve 1890 yılları arasında kurulmuş olan Adalet Sarayı Roma başkent olduktan sonra kurulan en büyük yapılarından biridir. Traverten Kireçtaşı ile kaplanmıştır, geç Rönesans ve Barok tarzından esinlenerek tasarlanmıştır. Tevere nehri yakınında yer almaktadır. Roma’da yine kentlilerin çok iyi tanıdıkları kente ait önemli anıtlar arasında yeralan bir yapıdır.

2. Sn salvatore: 12. yüzyılda inşa edilmiş olan Salvatore Kilisesi Tevere nehri üzerindeki Rione köprüsü yakınlarında konumlanmaktadır. Gianicolo tepesinden bakıldığında geleneksel kent peyzajında kendini belli etmektedir.

3.Villa Borghese – villa medici - sn carlo: Villa Borghese Roma kenti için kentsel bakı noktaları olarak belirtilen başlık altında detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. Gianicolo’dan bakıldığında ise yeşil alan olarak göze çarpmaktadır. Park içerisinde bir çok yapıyı müzeyi ve farklı aktivite alanlarını barındırmaktadır. Kente ait önemli anıtlardan 1650 yılında inşa edilmiş olan Villa Medici de mimari yapı ve etrafında geniş bahçe içeren yapılardan bir tanesidir. Fransız akademisi bu binada bulunmaktadır.

4. Tirinita Dei Monti: Geç Rönesans dönemi kilisesidir ve Roma’nın merkezinde konumlanmaktadır. İspanyol Meydanından yukarı doğru uzanan İspanyol Merdivenlerinin başında konumlanmıştır. Kentin en önemli turistik yerlerinden biridir. Önündeki merdivenler günün her saati büyük bir kalabalığa ev sahipliği

* ‘‘Palazzo di Giustizia’’ Roma’daki adalet sarayıdır.

yapar. Kentliler burada dinlenir iyi vakit geçirir ve manzarayı seyderler. Kilise 1502 yılında inşa edilmiştir ve Gianicola'dan bakıldığında kentin önemli nirengi noktalarından biri olarak yerini almaktadır.

5. Quirinale: Quirinal Sarayı Roma'daki yedi tepeden en yükseği olan Quirinal tepesinde konumlanmasından dolayı bu ismi almıştır. Binanın bulunduğu alan Roma döneminden beri çeşitli amaçlarla kullanılmıştır. Quirinal İtalya'da devlet bürokrasisi olarak da kullanılır. 1573 yılında kurulmuş olan yapı İtalya Cumhurbaşkanı'nın Resmi Konutu ve devletin en önemli simgelerinden biri sayılmaktadır. Roma'nın diğer bir yönü de ülkedeki politik olaylara ev sahipliği yapmasıdır. Başkent olması birçok siyasi, bürokratik faaliyetin burada gerçekleşmesi anlamına gelmektedir. Kent silüetinde Quirinal tepesinde yer alan Quirinal Sarayı büyüklüğü ve mimari yapısıyla yerini almaktadır.

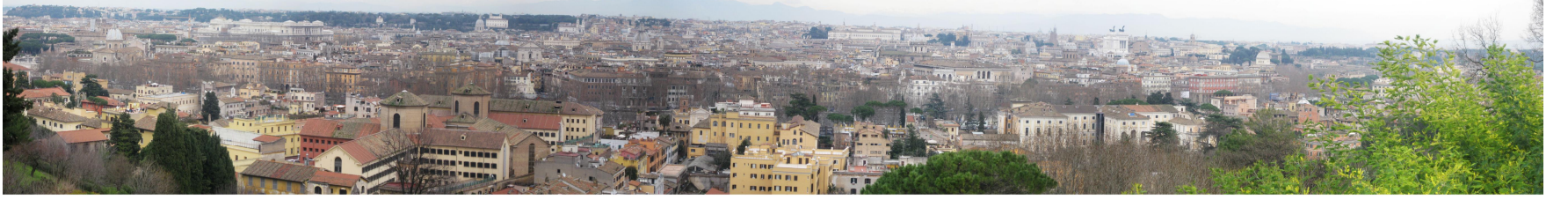
6. Museo di Roma (Piazza Venezia): Roma kentinin en önemli meydanlarından birinde yer alan Vittorio Emanuela II anıtı kente ait önemli anıtlar arasında bulunmaktadır. Bu yapı Venedik Meydanı ve Roma Forumu arasında yer almaktadır. "1870 1911 yılları arasında Birleşmiş İtalya Krallığı'nın ilk kralı Vittorio Emanuele II' i onurlandırmak için yapılmıştır." (wikipedia.org, 2012)

Bu yapıt saf beyaz mermerden yapılmış olmasıyla dikkati çekmektedir. Roma'daki beyaz mermerden yapılmış nadir binalardan biridir, büyüklüğü ve Venedik Meydanına kattığı anlam onu kentin önemli yapıtlarından biri haline getirir. Bir çok heykeli barındıran yapı aynı zamanda Birleşmiş İtalya Müzesi olarak işlev görmektedir. Kent silüetinde beyaz olması sayesinde ve at heykelleri sayesinde dikkat çekmektedir.

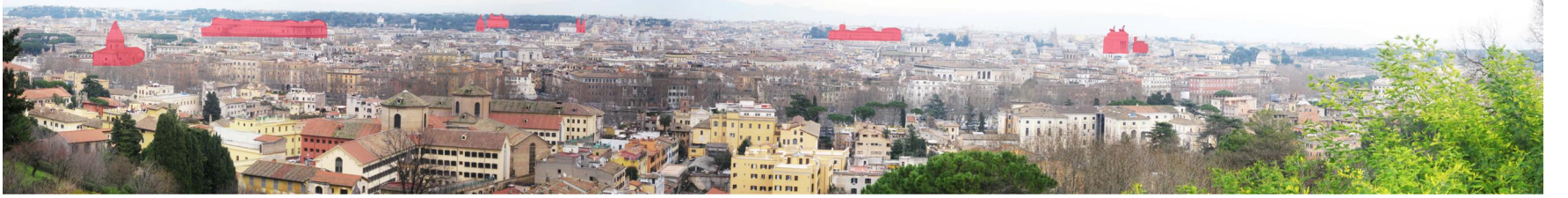
7. Campidoglio* : Campidoglio Vittorio Emanuela II anıtının yanında konumlanmaktadır. Capitol Tepesi olarak bilinen yer Roma'nın yedi tepesinden biridir. Ortaçağda yapılmış bir meydanın etrafına 1536 1546 yılları arasında Michelangelo tarafından tasarlanmış saraylar inşa edilmiştir. Günümüzde müze olarak kullanılmaktadır.

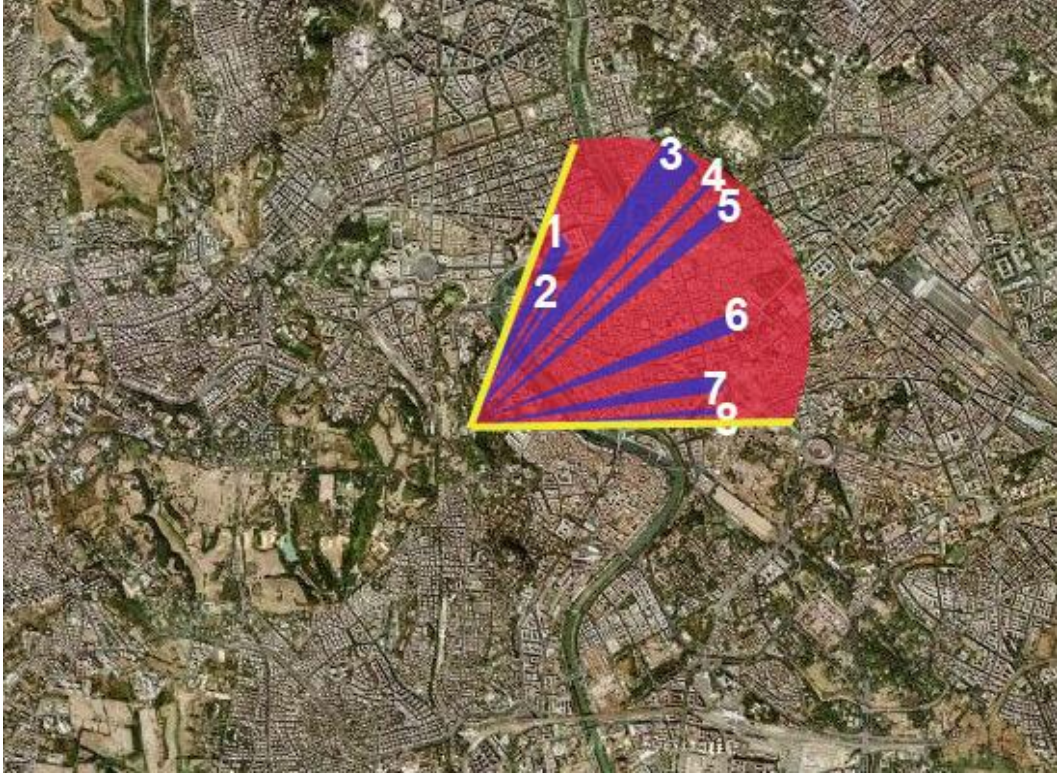
* "Campidoglio" Capitol Tepesidir.

Şekil 81: Kentsel Panoramlar: Terazza del Gianicolo 1
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Şekil 82: Kentsel Panoramlar: Terazza del Gianicolo 2
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Şekil 83: Panoramik Alanlar; Terazza del Gianicolo şeması
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Gianicolo Tepesi bizlere çok geniş bir perspektif sunmaktadır. Kentin yine kentlilerin kolektif belleğine hizmet eden en önemli anıtları, geleneksel kent peyzajını oluşturan yapılar arasında yerlerini almaktadırlar.

4.2.2. KENTSEL BAKI NOKTALARI

Kentsel Bakı noktaları daha önce de belirtildiği gibi birkaç tarihi yapının doğal öğelerle de bir araya gelerek oluşturduğu kompozisyona ve genel görünümüne bakmaktadır. Genel kentsen görünümleri işaret etmektedir. Bu noktalardan Panoramik inceleme de yapmak tek tek yapıları işaretlemek o yaklaşımda bulunmak da söz konusudur. Ancak bu bölümde genel kentsel görünüme ve alanlara bakılmaktadır. Bu noktalar kentin birçok niteliği (tarihi, doğal, kültürel, fiziksel vb.) ile birlikte algılama olanağı sağlayan, her perspektifi ortak kent belleğimizde önemli izler yaratan noktalardır. Kent kimliği ve imajının korunması ve vurgulanması bakımından bu noktaların önemle ele alınması detaylı bir çalışma hazırlanması gerekmektedir. Roma kenti için belirlenen bakı noktası Borghese Parkıdır.

4.2.2.1.Kentsel Bakı Noktası: *Borghese Parkı, Popolo Meydanı (Villa Borghese**, *Piazza del Popolo**)

Villa Borghese İspanyol Merdivenleri ile (Piazza Spanga) İspanyol meydanına bağlanan kentin merkezinde yer alan en önemli ve en büyük parklardan biridir. 80 hektarlık bu alan birçok tarihi binayı, müzeleri ve farklı aktiviteyi bir arada sunmaktadır. Parkın diğer bir girişi ise Piazza del Popolo'dan yani Popolo Meydanındandır. Piazza del Popolo Roma merkezinin diğer önemli meydanlarından biridir. Piazza Venezia' ya uzanan uzun bir caddeye buradan girilir. İki önemli meydandan Villa Borghese'ye açılan kapılar olması buranın çok fazla ziyaretçi aldığıın göstergesidir. Kentin yüksek noktalarından biri olması sebebiyle bu meydanlardan Villa Borghese'ye merdivenle çıkılır.

Kültürel aktivitelerin yanı sıra büyük yeşil alana sahip olması kentlilere rekreasyon imkanı sağlar. İki meydan arası ve çevresi iş alanı olarak değerlendirilebilir, çalışanlara nefes alma imkanı sağlayan bir noktadır. Gün boyu insan sirkülasyonunun yoğun olduğu bir noktadır. Hem Piazza del Popoladan hem Piazza Spanga'dan kentlilere geniş bir seyir alanı sağlar.

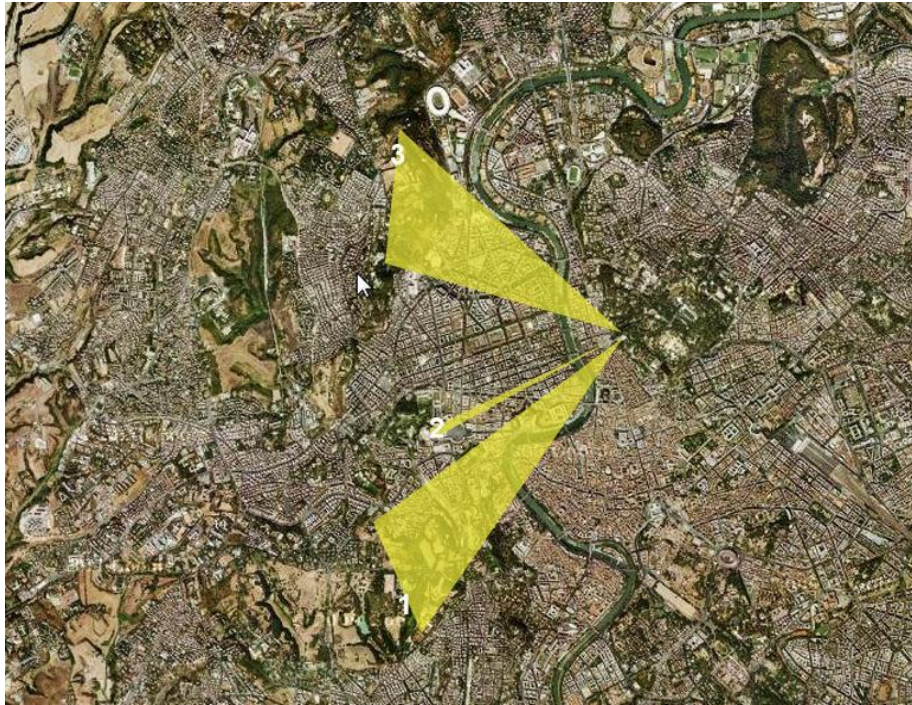

Şekil 84: Villa Borghese Hava Fotoğrafı, Konum
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

* ‘Villa Borghese’ Geniş bahçesi olan bir yapının adıdır.

* ‘Piazza del Popolo’ Popolo Meydanı’nın adıdır.

- 1) Terazza del Gianicolo: Roma'nın yüksek tepelerinden biri olan Gianicolo geniş yeşil alana sahip rekreatif bir alandır.
- 2) Sn Pietro: Geleneksel kent peyzajında bulunan en önemli yapılardan biridir. Kentlilerin belleğinde yer etmiş Roma kentiyle özdeşleşmiş bir yapıdır. İnsanların seyir teraslarından kente baktıklarında mutlaka görecekları bir yapıdır.
- 3) Monte Mario*: Monte Mario Roma'nın yedi tepesinden en yüksek olanıdır. (139m) Büyük yeşil alandan oluşan tepenin bir kısmı koruma altındadır. Bunun yanı sıra yüzyıllardır kullanılan bir yer olması sebebiyle birçok tarihi binayı da içermektedir.

Şekil 85: Bakı Noktaları; Villa Borghese şeması
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Bu seyir terasından kente baktığımızda kentin en yüksek noktaları olan iki yeşil tepe göze çarpmaktadır. Bunlar Gianicolo tepesi ve Monte Mario tepesidir. Kent silüetini, kentin önemli bir aksını ve meydanını gözlemleyebileceğimiz bu nokta insanlara görsel yelpaze sunmaktadır (Şekil 86). Kent dokusu ve kimliğini de anlatan bu şekillerde ikiz kiliseler Corso caddesinin girişine işaret etmekte ve oryantasyonu sağlamaktadır. Sn Pietro'nun kubbesi ise kentin her noktasından bakıldığında peyzajda görülebilmektedir. Şekil 87'de bu iki yeşil alan ve kentin önemli simgesi Sn. Pietro işaretlenmiştir.

* 'Monte Mario' Roma'nın yüksek tepelerinden bir tanesinin adıdır.

Şekil 86: Kentsel Bakı Noktası: Villa Borghese'den görümüm 1
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Şekil 87: Kentsel Bakı Noktası: Villa Borghese'den görümüm 2
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

4.2.3. ÇİZGİSEL AKSLAR

4.2.3.1. *Corso Caddesi Via del Corso**

1.5 km uzunluğundaki bu cadde Roma kentinin tarihi çekirdeğinin ana akslarından biri olmakla birlikte gün içerisinde insan sirkulasyonunun en yoğun olduğu caddelerden biridir. Şekil 88’de belirlenen Çizgisel Aksın Roma kentindeki konumu verilmiştir. Cadde iki ucundan da kentin en önemli ve en eski meydanlarına ulaşılmaktadır. Cadde boyunca ise caddeye varılan dar sokaklar mevcuttur bu dar sokaklardan da küçük meydanlara ulaşılmaktadır. Via Del Corso gece hareketliliğini yitiriyor olsa da alışveriş cafe restoran gibi hizmetler sunması ve işyerlerine yakın olması sebebi ile gün boyu canlı bir caddedir. Via del Corso Roma’nın en eski caddelerinden biridir. Cadde kentle bütünleşmiş ve kentlilerin hem buluşma noktası hem birçok işlerini yapabildiği mekandır. Roma bölümü boyunca bahsedilen Piazza Venezia, Piazza del Popolo bu caddenin başında ve sonunda yer almaktadır. Caddeyi dik olarak kesen bir diğer sokak ise Piazza Spanga’ya açılmaktadır. Diğer sokaklar ise kentin nirengi noktalarına doğru insanları yönlendirmektedir.

Şekil 88:Çizgisel Akslar; Via del Corso şeması
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

* ‘‘Via del Corso, Roma’n ın tarihi Corso Caddesidir.

Şekil 89: Via del Corso'dan Çekilmiş Fotoğraf 1 Şekil 90: Via del Corso'dan Çekilmiş Fotoğraf 2
Kaynak: Tez kapsamında tarafımdan hazırlanmıştır.

Şekil 89'da Via del Corso'nun Piazza del Popolo'dan girişi gösterilmektedir. Caddenin girişinde daha önceki bölümlerde de geçen ikiz kiliseler bulunmaktadır. Bu iki yapı caddenin girişindeki çok güçlü iki tarihi yapıttır. İnsanları direk bu caddeye yönlendiren iki nirengi noktası olarak da adlandırılabilirler. Caddeye girdikten sonra yapıların yaklaşma mesafeleri ve binaların cephelerinin uyumu algılanmaktadır(Şekil 90). Havanın iyi olduğu durumlarda caddenin sonundaki meydan ve meydandaki yapılar görülebilmektedir.

Bu çalışmada kentsel peyzaj alanında; coğrafi konumu, tarihi ve doğal değerleri açısından önemli bir konuma sahip Roma'nın bazı ilkeler doğrultusunda değerlendirmesi yapılmıştır.

Çalışmada Roma'nın kentsel peyzaj açısından en iyi hangi noktalardan algılayabiliriz şehrin en iyi manzara noktalarının konumları nerelerdir gibi soruların cevabı aranmıştır ve bu alanlardan bakıldığında görülen çerçevenin iyi ve kötü yönleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu sorulara cevap aranırken Roma'da İstanbul'dakinden çok farklı sonuçlar ortaya çıktığı görülmüştür. Tarihi anıtların, mimari yapıların, nirengi noktalarının her tarihi kentte silueti oluşturan yapılar arasında bulunduğu görülmektedir. Ancak topoğrafik yapı iki kentin seyir teraslarından bakıldığında görülenlerin birbirinden çok farklı olmasına sebep olmuştur.

Roma kentinde küreselleşmenin getirdiği yüksek yapılaşma seyir teraslarından bakıldığında göze çarpmamaktadır. Tarihi kent dokusu geçmişten günümüze kendini muhafaza etmiştir. Yeni yapılaşmalar kentin oldukça uzak kesiminde konumlanmıştır ve Roma'nın en önemli seyir alanlarından bakıldığında görülmemektedir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Metropollerde, tarihi kentlerde kent peyzajı anlamını yitirmekte ve dolayısıyla da kolektif belleğe hizmet eden öğeler ortadan kaldırılmakta ya da önemini kaybetmektedir. Bu çalışmada bu kayboluşun sebepleri irdelenmiştir. Kentsel Peyzajın bu kayboluşa nasıl yardımcı olabileceği sorgulanmıştır. Tezin ikinci bölümünde Kentsel Peyzaj'a Kentsel Bellek'e kavramsal yaklaşım ve mevcut olan problemlerin neler olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Küreselleşme sürecinde kentlerdeki uygulamalar incelenmiştir ve bu uygulamalardan kentlerin sahip oldukları bazı değerleri kaybettikleri örneklerle sunulmuştur. Sonuç olarak yapılan uygulamaların engellenmesinin söz konusu olduğu görülmüştür. Ancak bazı önlemler almanın kent için ve kentliler için bazı değerlerin ne kadar önemli olduğu ve kaybedilmemesi gereği ortaya konulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde ortaya konulan soruna Kentsel Peyzajın nasıl yardımcı olabileceği diğer bölümlerde gösterilmeye çalışılmıştır. Bazı çalışmalar irdelenerek bir altlık, çerçeve oluşturulmuştur. Bu çalışmaların içinde İstanbul için Kritter tarafından 2006 yılında hazırlanmış bir kentsel peyzaj çalışması bulunmaktadır. Bu çalışma Melling'in gravürlerinden yola çıkarak 2006 İstanbul'unu değerlendirme gibi algılanabilir. Bu çalışma o dönemde gündemde olan mega yapıların projelerini fotoğraflar üzerine simule ederek gelecekte oluşabilecek kentsel görünimleri gözler önüne sermiştir. Bu da tarihi yarımada gibi İstanbul'un UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde bulunan alanlarını yapılarını tehlike altına girmiş olduğunu ortaya koymuştur.

Bu bölümde irdelenen diğer bir kentsel peyzaj çalışması ise Londra Görüntü Kontrolü Çerçevesi olmuş ve İstanbul ve Roma kentleri bu çalışma doğrultusunda oluşturulan çerçevede değerlendirilmiştir. Londra Görüntü Kontrolü çerçevesinde bazı ilkeler doğrultusunda Londra kent görünimleri ele alınmış ve özel bir metod ile kentin çeşitli noktalarından kente bakılmıştır. Bu bölümde ayrıca tarihi kentlere de bakmak sebebiyle İtalya tarihi kentlerindeki kentsel görünimler ele alınmış ve kentsel peyzaj ilkeleri doğrultusunda incelenmiştir. Sonuç olarak ilkeler doğrultusunda ve Londra Görüntü Kontrolü Çerçevesi doğrultusunda bir metod oluşturulmuş ve İstanbul ve Roma kentleri değerlendirilmeye alınmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünü İstanbul Roma Karşılaştırmalı Kentsel Peyzaj çalışması oluşturulmuştur. İstanbul bölümünde 2010 yılında Kentsel Peyzaj dersi kapsamında arkadaşlarımla hazırladığım çalışmadaki görsellerden faydalarak hareket ettim. Londra'daki çalışmadan ve diğer gözlemlerime dayanarak oluşturduğum metod doğrultusunda İstanbul ve Roma kentlerini ele aldım. Bu metod İstanbul'un bazı bölgelerinden sahada çalışılarak toplanan verilere uygulanmıştır, Roma kenti de bu model ile değerlendirilmeye çalışılmıştır. Küreselleşme sürecinde İstanbul'un kontrolsüz bir şekilde yapılaşmakta olduğu görülmüştür. Çalışma İstanbul'un tarihi, mimari, arkeolojik, artistik değerinde birçok bölgeyi barındırdığını bu özellikleri sayesinde yarıştığı kentler içinde özgün olduğunu ortaya koymuştur. Önemli yapılar ve İstanbul'un özgün topoğrafyasının sağladığı görsel zenginlik ortaya konarak korunması gerekli seyir terasları tespit edilmiştir. Ancak bu mevcut seyir alanlarından yapılan çalışmalarda bu alanların bazılarının bu niteliğini kaybettiğini ve gün geçtikçe bu niteliğini kaybedebileceği saptanmıştır. Bu seyir alanları ve kentsel görünüm kentsel kentliler için yüzyıllardır sahip olunan değerlerin korunması için oldukça büyük önem arz etmektedir.

İstanbul kentinin jeolojik yapısı birçok kentten farklı olarak kentlilere sayısız ve birbirinden farklı kentsel görünüm sunan seyir terasları sağlamaktadır. Kent peyzajının bütünsel olarak algılanabileceği bir çok nokta mevcuttur. Bu çalışmada ele alınan noktalardan bakıldığında hangi alanları kaybetmek üzere olduğumuz ortaya konmuştur. Geleneksel kent peyzajı, nirengi noktaları kente ait önemli anıtlar ciddi bir tehlike altındadır ve bu doğrultuda İstanbul'un Dünya Mirası Listesindeki pozisyonu da tehlike altına girecektir. Mevcut yüksek yapıların, yanlış yapılaşmanın, yanlış lokasyonlarda yapılaşmanın geleneksel kent peyzajına getirdiği zararlar çalışmada ortaya konmuştur. Yeni yapılacak olan projelere de bakıldığında tarihi kente verilecek zararların göz ardı edildiği açıkça görülebilmektedir. Bu çalışmanın sonucunda İstanbul için Kentsel Görünüm / Koruma Çerçevesi oluşturulması gereği ortaya konmuştur.

Roma kentini ele aldığımızda ise İstanbul'dan çok farklı bir sonuç ortaya çıkmaktadır. İki kentin hava fotoğrafları karşılaştırıldığında; İstanbul lineer sahil boyunca gelişen bir kenttir, Roma ise daire formundadır ve o şekilde büyümeye devam etmektedir. Roma da İstanbul gibi yedi tepe üzerine konumlanmış bit

kenttir. Antik Çağ'dan kalan bazı caddeler günümüzde işlevini hala korumaktadır. Roma'da belirlenen seyir terasları genellikle tepeler üzerinden seçilmiş ya da tepeler manzaralıdır. Seyir teraslarından kente baktığımızda hem görsel koridorlar hem de kent peyzajının yüzyıl önceki durumunu koruduğunu görebilmekteyiz. Yeni yapılaşmalar kentlilerin kullandığı hiçbir seyir alanından görülmemektedir. Kent silüetine baktığımızda ise yalnızca kilise kubbeleri, çan kuleleri dikkati çekmektedir. Roma da jeomorfolojik olarak tepelerden oluşan bir kenttir. Düz bir kent değildir. Bu da kenti izleyebilmek adına kentin insanlara birçok fırsat tanıdığını göstermektedir. Roma'dan elde edilen kentsel görünümünün korunması gereği aşıkardır. Roma bugün bu durumunu muhafaza edebilmiştir. Yüksek yapı politikaları ve tarihi kent merkezinde yapılaşma izni olmaması kentin bugüne bu şekilde taşınabilmesini sağlamıştır.

Kentsel görünümünün kentlerin geleceği için, kentte yaşayan insanlar için ne kadar önem arz ettiği bu çalışma ile ortaya konmuştur. Mimari mirasın kaybolması kolektif belleğin yok olmasına ve kentlerin kimliğini kaybetmesine yol açmaktadır. Çağımızın gelişmelerinin kentlerdeki yansımaları bu şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunları değiştirmek ise kentlilik bilinci ve bu alanın profesyonellerinin birlikte hareket etmesi ile gerçekleştirilecektir. Kentler için Kentsel Görünüm Koruma Politikasının geliştirilmeli ve tüm kentler bu uygulamalara gelecek nesiller için uymalıdır. Kentsel Görünüm Koruma Çerçevesi kent sistemindeki fiziksel gelişmeleri belirli bir oranda sınırlandırmalı ve yaratıcı fikirlere karşı açık ve önyargısız yaklaşmalıdır.

KAYNAKLAR:

- Atabay, S., (1994). ‘‘Peyzaj Planlama’’ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Ders Kitabı, Yıldız Üniversitesi Matbaası, İstanbul
- Barnette, J. (1974). ‘‘Urban Design as Public Policy – Practical Methods for Improving Cities’’. Architectural Record books.
- Çubuk, M. (2009). ‘‘Boğaziçi Şehirciliği Bütünleşik Sitler’’ Sis Yayıncılık, İstanbul
- Gabucci, A., (2000). ‘‘Guide to Ancient Rome’’ by Mondadori Electa S.p.A., Milano
- Han Meyer, Leo van den Burg (2006) ‘‘The Memory Of The City’’ Cultural History and Urban Design, TU Delft Stedenbouwstudies, Amsterdam
- Konuk, G., (1979). ‘‘ Kentsel Tasarımda Boyutlandırma Ölçütleri Ve Ülkemiz için Geniş Kapsamlı Bir Model Önerisi’’ MSGSU Doktora Bitirme Tezi, İstanbul
- Kritter, D., (2006). ‘‘İstanbul’un Tarihi Kentsel Topoğrafyasını Bekleyen Riskler’’ TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, Çizgi Basım Yayın Ltd. Şti. , İstanbul
- Lang, J. (2005). ‘‘ Urban Design : A Typology of Procedures and Products’’ University of New South Wales, Sydney
- ‘‘London View Management Framework’’(2007), The London Plan Supplementary Planning Guidance, Greater London Authority, Londra
- Pamay, B., (1979).‘‘Park Bahçe ve Peyzaj Mimarisi’’, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları
- Routledge, (2011). ‘‘The Academy of Urbanism’’ , Learning Fron Place: Urban Identity
- Rugman, A. (1997). Fortune,The Fortune Global 500, August 4,1997 ; Global Business,s 14
- Sınmaz S., Deniz M., Bajraktari H. (2010) ‘‘Kentsel Peyzaj Açısından Boğaziçi Değerlendirmesi’’ Kentsel Peyzaj Çalışması, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Tekeli, İ. (1991). ‘‘Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler’’, Kent Planlaması Konuşmaları, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Ankara

- <http://www.solencol.com/b10.htm>
- <http://www.yildiz.edu.tr/~enlil/KPT/DERS2.pdf>
- <http://www.genbilim.com/content/view/1662/89/>
- http://www.e-architect.co.uk/beijing/national_grand_theatre_beijing.htm
- <http://www.dw-world.de/dw/article/0,1564,1645947,00.html>
- <http://www.skyscraperpicture.com/cologne.htm>